

JEZIK *in* Človestvo

ISSN 0021 - 66933 LETNIK XXXVIII 1992/93 ŠTEVILKA 4

Razprave in članki

J1 7 Irena Androjna

Pripovedni položaji v kratkih pripovedih Andreja Blatnika

In memoriam

127

Tonetu Pretmarju (19. avgusta 1945 - 16. novembra 1992) v spomin

Metodične izkušnje

131

Mojca Poznanovič

Izkušnje iz mentorskega dela z raziskovalnimi nalogami srednješolcev

Predstavljamo se

135

Jan Zoltan

Položaj in delo slovenskega lektorata na tržaški univerzi

Ocene in poročila

141

Tone Smolej

Dušan Moravec, Lojz Kraigher. Monografija k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev

143

Miha Javornik

O razpotjih sodobne ruske literature

Bibliografija

145

Marko Kranjec, Alenka Logar-Pleško, Anka Šollner-Perdih, Marija Cvetek

Slovenistika v letu 1991

Popravek

Pri napovedi vsebine tretje številke Jezika in slovstva so pomotoma izpadla imena štirih sodelujočih v anketi o položaju hrvaščine/srbščine v slovenski šoli, in sicer imena: Berta Golob, Vika Slabe, dr. Jože Pogačnik in dr. Jože Toporišič. Zaradi nejlube napake se opravičujemo sodelujočim v anketi in tudi bralcem Jezika in slovstva.

Uredništvo

Jezik in slovstvo

Letnik XXXVIII, številka 4
Ljubljana, januar 1992/93

ISSN 0021-6933

Časopis izhaja mesečno od oktobra do maja (8 številke)

Izdaja: Slavistično društvo Slovenije, Ljubljana

Uredniški odbor: Alenka Sivic-Dular (glavna in odgovorna urednica), Aleksander Skaza, Jože Pogačnik, Marko Juvan, Miha Javornik (slovstvena zgodovina), Zinka Zorko, Tomaž Sajovic (jezikoslovje), Boža Krakar-Vogel, Mojca Poznanovič (didaktika jezika in književnosti)

Predsednica časopisnega sveta: Helga Glušič

Tehnični urednik: Lojze Tome

Oprema naslovnice: Samo Lapajne

Računalniška priprava: Tržna informatika, d.o.o., Cesta v Polje XVI/5, Ljubljana

Tisk: VB&S d.o.o., Milana Majcna 4, Ljubljana

Naslov uredništva: Jezik in slovstvo, Aškerčeva 12, Ljubljana 61000

Naročila sprejema uredništvo JiS. Letna naročnina 930 SIT, cena posamezne številke 200 SIT, dvojne številke 250 SIT, za dijakе in študente, ki dobijo revijo pri poverjenikih, je letna naročnina 500 SIT. Letna naročnina za evropske države je 20 DEM, za neevropske države pa 26 DEM.

Naklada 2000 izvodov.

Revijo gmotno podpirata Ministrstvo za kulturo RS in Ministrstvo za šolstvo in šport RS.

Po mnenju Ministrstva za informiranje RS, št. 23/187-92, z dne 18. 3. 1992, revija šteje med proizvode informativnega značaja, za katere se plačuje 5%-ni davek od prometa proizvodov.

Irena Androjna
Ljubljana

UD K 886.3.08:929 Blatnik A.

Pripovedni položaji v kratkih pripovedih Andreja Blatnika

Razprava obravnava kratko prozo Andreja Blatnika z vidika vloge pripovedovalca in njegovih odnosov z literarnimi osebami.¹ Pri razvrščanju pripovednih položajev se opiram na sistem, ki ga je Franz K. Stanzel predstavil v svoji knjigi *Theorie des Erzählens* (Göttingen, 1989).

1. Teorija pripovedi

Stanzel je izdelal izredno natančno tipologijo oblik pripovedi, ki poleg klasificiranja "idealnih" oblik v t. i. krogu pripovednih položajev zajema tudi zapletenejše vmesne oblike. Njegove ugotovitve, kot tudi terminološki instrumentarij, so nam lahko v veliko pomoč pri analizi in interpretaciji pripovednih del.

Za začetek je pomembno razlikovanje med **globinsko** in **površinsko strukturo**. H globinski strukturi spadajo geneza, snovanje in uresničitev neke pripovedi (torej ustvarjanje druge, fiktivske resničnosti), medtem ko Stanzlova tipologija pripovednih situacij zajema površinsko strukturo — vse prvine pripovedi, ki posredujejo zgodbo bralcu. **Posredovanje** je značilnost pripovedi, saj ima proza v nasprotju z dramo posrednika, pripovedovalca, ki ocenjuje, čuti, opazuje. Glede na način posredovanja pripovedi ločimo tri **tipične pripovedne položaje** — PP: za **prvoosebni PP** je značilno, daje posrednik, se pravi prvoosebni pripovedovalec, ravno tako oseba v fiktivnem svetu kot druge osebe v pripovedi. Svet literarnih oseb je identičen s svetom pripovedovalca. Za **avktorialni PP** (auktoriale ES) velja, daje pripovedovalec zunaj sveta literarnih oseb; posredovanje izhaja iz položaja zunanje perspektive. V **osebnem PP** na mesto posredujočega pripovedovalca stopi odražajoča oseba, literarna oseba, ki misli, čuti, dojema, vendar ne govori bralcu, kot to počne pripovedovalec. Bralec z njenimi očmi opazuje druge osebe v pripovedi in ima vtis neposrednega prikaza.

1.1 Konstituenti treh tipičnih pripovednih položajev

Prvi konstituent, **način**, je vsebovan v vprašanju "kdo pripoveduje?". Odgovor je: pripovedovalec ali pa odražajoča oseba. Pripovedovalec se lahko pojavi pred bralcem kot samostojna osebnost ali pa je umaknjen za pripoved in skrit bralčevim očem. Za ti dve osnovni pojmovanji pripovedovalca Stanzel uporablja izraza 'poročevalna pripoved' in 'scenični prikaz'.² Način je torej vsota vseh možnih različic pripovedi med poloma 'pripovedovalec' in 'odražajoči'. Drugi konstituent, **oseba**, temelji na odnosih med pripovedovalcem in literarnimi osebami. Področje bivanja, v katerem so

¹ Članek je izvleček iz diplomske naloge z enakim naslovom.

² Obstaja še možnostt. i. dramatiziranega prizora, ki sestoji iz čistega dvogovora ali dvogovora s kratkimi poročili neosebne pripovedovalca.

RAZPRAVE IN ČLANKI

pripovedovalec in osebe, je lahko identično ali ločeno. V prvem primeru gre za prvoosebno, v drugem za tretjeosebno pripoved.³ Pri tretjem konstituentu, **perspektivi**, nas zanima, kako bralec spremlja prikazano mu resničnost. Gledišče (točka, s katere se prikazuje) je lahko znotraj zgodbe, tj. v glavni osebi ali v središču dogajanja, ali pa zunaj zgodbe, v pripovedovalcu, ki sam ni nosilec dogajanja, ampak npr. sodobnik glavne osebe, opazovalec ali kronist dogajanja. V skladu s tem razlikujemo notranjo in zunanjo perspektivo.

Sistem binarnih opozicij 'način', 'oseba' in 'perspektiva' sestavlja teorijo pripovedi, ki konkretno obliko pripovedi razume kot celoto modifikacij določene osnovne oblike. Ta sistem izpopolnjuje na začetku omenjeno shemo tipičnih pripovednih položajev tako, da vsak od teh položajev pomeni en pol vsake od treh opozicij:

Avktorialni PP — prevladuje zunanja perspektiva (opozicija **perspektiva**);

Prvoosebni PP — prevladuje identično bivanjsko področje pripovedovalca in oseb (opozicija **oseba**);

Osebni PP — prevladuje način odražajočega lika (opozicija **način**).

Če tipične pripovedne položaje shematično razpostavimo po krogu, dobimo diagram, kot ga prikazuje slika na koncu.

2. Sistem pripovednih položajev in Blatnikove pripovedi

Pripovedi Andreja Blatnika iz knjig *Šopki za Adama venijo* (Š), *Biografije brezimnih* (B) in *Menjave kož* (M) obravnavam z vidika treh opozicij. Na podlagi ugotovitev, ki sledijo analizi, vsako pripoved (ali njen del) uvrščam na pripadajoče ji mesto v krogu pripovednih položajev.

2.1 Opozicija 'oseba'

Razlika med prvo- in tretjeosebnim pripovedovalcem je v njuni (ne)pripadnosti svetu literarnih oseb. Prvoosebni pripovedovalec fizično obstaja v tem fiktivnem svetu, je "telesen". Avktorialni tretjeosebni pripovedovalec se nase sicer nanaša z 'jaz', vendar "nima telesa". Bralec lahko zazna nekatere njegove značajske lastnosti, vendar jih ne povezuje s telesnostjo, kolikor pa že, ima to telo zgolj funkcijo nekakšnega pišočega mehanizma. 'Jaz' prvoosebnega pripovedovalca pa ima konkretno telo, kije del njegove eksistence, je 'doživljajoči jaz'. Seveda je ta "telesnost" v različnih pripovedih konkretizirana različno. Tako se bralec "sooči" s pisateljem v zaključku *Prve berivke*:

Za svojo pisalno mizo sedim, pogled pridvigujem od zelenkastega ekrana, na katerem mrgoli črk, in se znova in znova zaziram skozi okno; tam je vedno znova tisto, kar pričakujem, zelena krošnja češnje, za njo površne konture manjšajočih se hiš. (60)

Pri Blatniku tak "telesni" pripovedovalec nikoli ne pride povsem v ospredje — pogosteje imamo opraviti z "netelesnim", torej avktorialnim pripovedovalcem.

Druga pomembna razlika je motivacija za pripovedovanje. Za "telesnega" pripovedovalca je motivacija eksistencialna, odvisna od njegovih življenjskih izkušenj, razpoloženj in potreb. V pripovedi *Jezik stvari* (B) se tako zaključek glasi:

Bratje in sestre so se vdali v usodo, jaz pa ponoči hodim v kuhinjo in se skušam pogovarjati s pekačem, stepačem smetane in mlinčkom za kavo. Žena pravi, da norim in da jo bo od hudega pobralo, a ne razumem prav dobro, kaj misli. Mislim, da bom razrešil uganko. To je vse, kar lahko povem. (112)

³

Seveda je tudi v tretjeosebni pripovedi pripovedovalec v prvi osebi, saj niso odločilni prvo- oz. tretjeosebni zaimki, pač pa področje pripovedovalca (zunaj ali znotraj fiktivnega sveta pripovedi).

RAZPRAVE IN ČLANKI

Prvoosebnega pripovedovalca srečamo še v *Kako sem dobil vojno* (Š), *Praske na hrbtu* (M), *Palachov pepel* (B), *Možnost* (B), *Pravzaprav* (B), *Jezik stvari* (B), *Dan, ko je umrl Tito* (B) in v *Kioto* (B), kjer nastopa v množini.

Tretjeosebni pripovedovalec nasprotno ni eksistencialno zavezan pripovedovanju. Njegova motivacija je prej literarno estetska. Prav to nam daje vedeti pripovedovalec na koncu *Skice za portret* (B):

O njegovi (glavna oseba) nadaljnji usodi nima smisla govoriti, saj je pravzaprav ni. Zato nam bo ostal v spominih neizrisan, le v grobih potezah. Morda je bil mišljen prav on, koje bilo zapisano: to je fant, nepomemben za skupnost, samo posameznik.

Samo posameznik ... Oprostite, se kdo spomni, kako mu je bilo ime? Ah, pa nič, saj je vseeno. (57)

Tretjeosebni avktorialni pripovedovalec se pojavlja redko, in še to le na začetku in na koncu (*Skica za portret* (Š), *Nabrežje* (Š), *V dvojni podobi* (Š)).⁴

Ker v naši razdelitvi tipi prehajajo drug v drugega, obstajajo tudi možnost, da se prvoosebni približa tretjeosebnemu avktorialnemu pripovedovalcu. To se zgodi, kadar se tretjeosebni pripovedovalec udeleži eksistencialne pogojenosti "svojih" glavnih oseb, kar je sicer stvar prvoosebnega pripovedovalca. S tem se čas pripovedi zlije s časom doživljanja osebe. Tako v pripovedi *Večerni koncert* (B) ne moremo natančno določiti, ali pripovedovalec razpolaga s telesom in je z njim tudi zamejen ali paje nevidna in "vsevidna" priča.

2.2 Opozicija 'perspektiva'

Tudi ta opozicija izhaja iz problema **gledišča**. Notranja perspektiva prevladuje takrat, kadar je gledišče v glavni osebi v središču dogajanja. Torej imamo notranjo perspektivno v avtobiografski obliki prvoosebne pripovedi, v pisemskih romanih in v avtonomnih notranjih monologih.

Zunanja perspektiva prevladuje takrat, kadar je gledišče zunaj glavne osebe, na obrobju dogajanja. Sem spadajo pripovedna besedila z avktorialnim pripovednim položajem ali z obrobnim prvoosebni pripovedovalcem.

Razliko med nasprotnima perspektivama ponazarja zgodba *V dvojni podobi* (Š). Gre za osebno pripoved s tretjeosebnim pripovedovalcem, se pravi, da dogajanje spremljamo z gledišča glavne osebe — odražajočega lika, ki živi v svetu, ločenem od pripovedovalca. Da gre za notranjo perspektivo, dokazuje to, da lahko bralec zazna in spozna samo tisto in toliko, kar/kot Štefan Seme, glavni lik zgodbe; bralec je omogočen vpogled v njegovo zavest, dogajanje mu je posredovano s Semetovim zaznavanjem, spoznavanjem in vrednotenjem. Bralec nima privilegija globalnejšega pogleda ali pojasnila, ki bi mu ga lahko dal avktorialni pripovedovalec. Ta se oglasi šele povsem na koncu; s tem izrecno pride do preobrata iz notranje v zunanjo perspektivo:

Ozrl se je na ulico enajst nadstropij niže in pomislil, koliko ljudi bodo tisti dan sploh videli skočiti. Zapustimo zdaj Štefana Semeta, ali kakorkoli se je že imenoval tisti človek, zapustimo ga na okenski polici z njegovim neizgovorjenim vprašanjem: kdo pravzaprav umira s to smrtjo? Ne more vedeti, da bo skočil zato, da bi se končalo prezrcaljenje nekega drugega, tujega življenja. Stoji med nebom in zemljo ter čaka besedo, ki bi ga odrešila. Ni te besede, le smehljava se mu lahko, jaz in pisec te zgodbe. (23)

Avktorialni pripovedovalec (tako "jaz" kot "pisec te zgodbe" pomeni seveda pripovedovalca, dvojna podobaje namreč vodilni motiv zgodbe) kot "idealni" pokazatelj zunanje perspektive odtrga braleca od spremljanja zavesti glavne osebe. Z zgodbo je bil bralec ves čas usmerjan, nastajala je njegova predstava o svetu (zunanjem in notranjem) Štefana Semeta, ustvarjala se je torej iluzija

Sicer pa v domeno tretjeosebne pripovedovalca spadajo tudi scenični prikaz, odvisni govor in pojav odražajoče osebe le da je v teh pripovednih položajih umaknjen v ozadje. Takih pripovedi je pri Blatniku precej, obravnavane pa so pri opoziciji 'način'.

RAZPRAVE IN ČLANKI

neposrednosti. Z avktorialnim posegom pripovedovalca se ta iluzija podre, gledišče se premakne iz dogajanja, ki ga pripovedovalec zdaj komentira, umešča in s tem nadgrajuje. Bralec je seveda spet usmerjan, a tokrat z gledišča — iz zornega kota — pripovedovalca.

Med Blatnikovimi zgodbami težko najdemo katero, ki je pisana popolnoma v zunanji perspektivi. Navadno so prepredene z notranjim monologi, z vpogledi v notranjost oseb ali pa z dvogovorom odkrivajo njihove nazore in občutenja. Kratka pripoved *Jkar* (B) je edina izjema.

Značilno za pripoved je, da lahko bralcu z iluzijo neposrednosti prikazuje **notranji svet** literarne osebe (njene misli, opažanja, čustva in stanja zavesti). Prav moderna pripoved teži k temu, da ustvarja videz neposrednega, spontanega prikaza notranjosti, najraje s pomočjo odražajoče osebe. Prikaz notranjega sveta, ki ustreza zunanji perspektivi, je "vsevedoče" poročilo avktorialnega pripovedovalca o razmišljanju osebe. Nasprotno pa obrobni prvoosebni pripovedovalec (še vedno v domeni zunanje perspektive) bralca navede k temu, da sam razbere misli glavne osebe.

Z izbiro perspektive se usmerja bralčevo sočutenje. Bolj ko so bralcu poznani vzroki za obnašanje osebe, bolj jo bo pripravljen razumeti, tolerirati itd. Vsekakor bo sočutenje večje pri na videz neposrednem vpogledu v zavest osebe kot pri pripovedovalčevem poročilu o tej zavesti. Če nastopa več glavnih oseb, se zaradi večjega sočutenja simpatija utegne prevesiti v korist tiste, v katere notranjo svet ima bralec največ vpogleda. Avtor lahko kaki osebi (zavestno ali ne) daje prednost in tako propagira njene ideje. V takem primeru je težko ločiti nazore osebe od avtorjevih.

V Blatnikovich kratkih pripovedih redko nastopa več kot dvoje glavnih oseb, pa vendar lahko usmerjanje bralčevih simpatij lepo ilustriramo z *Začasnim bivališčem* (M). Gre za scenično predstavitev, za nekakšen reducirani dvogovor, saj ženska govori in sprašuje, moški pa se ne odziva. Zato se govor ženske sprevrže v samogovor, ki bralcu omogoči vpogled v njen notranji svet. Čeprav za bralca zunaj tega samogovora in skopih opisov prizorišča obstaja popolna praznina, bo — verjetno — simpatiziral z žensko, ker pozna stanje njene zavesti, moški pa mu bo tuj, torej nesimpatičen.

2.3 Opozicija 'način'

Pri tej opoziciji sta teoretično zajeti naslednji dve pojavi obliki posredovanja: tematizirano posredovanje pripovedi in zatajeno ali prikrito posredovanje. Skoraj vsaka nekoliko daljša pripoved niha med obema poloma. Kljub temu lahko določimo prevladujoči način.

Razlika med tema dvema oblikama pripovedi je ena najstarejših ugotovitev literarne teorije. Pomeni namreč pojmovno jedro Platonovega nasprotja "diegesis" in "mimesis", ki so ga razvijali v antiki in je spet postalo aktualno v 19. stoletju. Stanzel za to nasprotje uporablja termina **poročana pripoved** ("berichtende Erzählung") in **scenični prikaz** ("szenische Darstellung"). Gre torej za poosebljenje in razosebljenje pripovednega procesa; pri drugem z namenom, da se pri bralcu ustvari iluzija neposrednosti fiktivnega dogajanja — da bralec pripovedovano dojema kot "dogajajoče se".

Scenični prikaz pa se lahko ustvarja tudi z zavestjo literarne osebe kot zrcaljenje fiktivnega dogajanja; tak scenični prikaz je domena osebnega PP in notranjega monologa. Scenični prikaz v prvotnem pomenu nastopa v prvoosebnem PP ali v avktorialnem PP, kadar pripovedovalec prepusti prostor samemu toku dogajanja.

Opozicija 'način' torej pomeni nasprotje med posredovanjem s pomočjo pripovedovalca in posredovanjem s pomočjo odražajoče osebe. **Pripovedovalec** pripoveduje, poroča, kaže, citira, se

Na angleško govorečem področju so se uveljavili termini "telling" in "showing" oz. "simple narration" in "scenic presentation" (P. Lubbock in za njim N. Friedman).

Scenični prikaz se bliža dramskemu postopku, vendar je treba razlikovati med pripovednimi in nepripovednimi deli besedila. Dvogovori oseb brez narekovajev in avktorialnih "režijskih" spremnih stavkov so nepripovedni deli, ki ne sodijo v pojem scenični prikaz. Scenični prikaz kot pripovedna oblika opremlja dvogovor z narekovaji, avktorialnimi spremnimi stavki in s poročilom (lahko tudi skrajno skopim) o dogajanju.

sklicuje na svoje lastno pripovedovanje, nagovarja bralca, komentira ali celo vrednoti povedano. Funkcija pripovedovalca zajema vse oblike avktorialnega ter takega provoosebne pripovedovalca, ki pripoveduje (ne pa doživlja). **Odražajoča oseba** izraža, tj. zrcali dogajanja iz zunanjega sveta v svoji zavesti, dojema, ugotavlja, opaža, in to molče; ne ubeseduje svojih opazanj, mišljenj in občutij, saj ni v sporočanskem položaju. Funkcijo odražajoče osebe ima lahko tudi prvoosebni pripovedovalec, ki zgolj doživlja in razmišlja, ne pa pripoveduje (tj. tematizira posredovanje doživetega).

Taka odražajoča oseba je v Blatnikovi zgodbi *Adult movies* (B) nepoimenovani glavni lik. Razen v samem začetku pripovedi imamo ves čas vpogled v njegova opazanja, asociacije, občutenje in razmišljanje. Enkrat samkrat se v pripoved "spozabi" avktorialni pripovedovalec z opazko znotraj oklepajev.

Pri Blatniku, kot tudi sicer v sodobni pripovedi, je v veliki večini zgodb posrednik odražajoči lik, in sicer v vsem besedilu (npr. *Končno raj* (Š), *Vpričakovanju* (Š), *Izak* (B), *Materin glas* (B), *Okus krvi* (M)) ali v večjem delu besedila. Dostikrat zgodbe sestojijo pretežno iz sceničnega prikaza, in to s prvoosebним pripovedovalcem, ki se udeležuje dvogovora (*Možnost* (B), *Pravzaprav* (B), *Palachov pepel* (B), *Vlažne stene* (B)—torej predvsem v *Biografijah brezimnih*) ali s tretjeosebним pripovedovalcem, ki dogajanje spremlja iz ozadja s skupimi avktorialnimi poročili in spremnimi stavki (*Godalni kvartet* (B), *Jonestown*, *Gvajana* (B), *Billie Holiday* (M), *Začasno bivališče* (M)).

Lik pripovedovalca nikoli ne prevladuje v vsej zgodbi, ampak največkrat samo na začetku in koncu, tako da dobimo nekakšno okvirno pripoved (*Nabrežje* (S), *skica za portret* (Š), *Stvarnik* (S)), ali šele proti koncu (*Vdvojni podobi* (Š), *Večerni koncert* (B), *Nadaljevanje in konec zgodbe o Rošlinu in Verjanku* (B)). O funkcij takega končnega preobrata kasneje.

3. Analiza kratkih pripovedi

Natančneje analizirajmo nekaj Blatnikovih kratkih pripovedi, ki se jih brez nekaterih dodatnih ugotovitev ne da uvrstiti v sistem zaradi paradoksnih prehajanj ali združevanj pripovednih položajev.

3.1 Prehodi med slovničnimi osebami

V zgodbi *Črtomir, sam in večen* (Š) je avktorialnemu pripovedovalcu Črtomirov eksistencialni položaj izhodišče za meditacijo o pomenu človekovega delovanja. Gre za notranji monolog, ki se delno pokriva s Črtomirovimi mislimi, večinoma pa ne. Perspektiva je torej zunanja, le redko se spusti v Črtomirovo notranjost ali v notranjost obrobni oseb, in še takrat gre bolj za splošno veljavne izreke (za t.i. gnomično sedanjost), v katerih se oseba približa avktorialnemu pripovedovalcu:

Nekoč čez mnogo let, bo na koncu velike zgodbe o človeški veri in brezbojnosti zapisano: smrt je nesmisel kot življenje. Je to misel, ki mu ni pustila čakati, da usmiljeno rezilo prekine mučno opazovanje propadanja nekega sveta, njegovega sveta? Naj bo odgovor žrtvovan neskončni nevednosti časa, ki se ne sprašuje, če velja umreti ali zatajiti in živeti. Ni nam dano, da bi bih sodniki. (129)

Nato pa se pripovedovalec obrne k Črtomiru z drugoosebним nagovorom, in tako tudi konča:

Sam stojiš. Pozabil boš meč, pozabil nocojšnjo bitko, svoje tovariše, rodna polja, vero staršev, Živo in Morano. A vprašanje te bo zasledovalo vse življenje in vrtalo vate, strogo in neizprosno; zakaj nisi umrl z njimi? Nikomur ne pripadaš, tujec si povsod. Tega ti ne moreta odpustiti ne človek ne Bog. (130)

Kako bi poimenovali takega pripovedovalca? Še vedno je to tretjeosebni, "netelesni" avktorialni pripovedovalec, a tokrat v razmišljanju in ne v opisovanju oseb, dogajanja. V takem notranjem

samogovoru pa se meje med osebami zabrišejo: izbira med prvo, drugo ali tretjo osebo je brez strukturnega pomena za pripoved.

Druga oseba v *Nabrežju* (Š) ima drugačno funkcijo. Avktorialni pripovedovalec posreduje z nagovorom odražajočega lika. Poleg tega je vsa pripoved v sedanjiku, kar oboje zbuja vtis neposrednosti, dramatičnosti. Gre za dramatični monolog, v katerem se "jaz" sprevrže v "ti". Začetek in konec zgodbe vsebinsko nakazujeta razcepljenost subjekta pripovedovalca — problem identitete pripovedovalca:

Recimo, da igraš flavto; pravijo, da si zelo nadarjen, da že sedaj igraš i tehniko izurjenega koncertanta. (24) (...)

Smehljaš se; treba se je smehljati, veliko smehljati, potem gre lažje. Tako nekako je, kajne? Koliko sem povedal po pravici, koliko dodal, koliko spremenil? (33)

Bralec ima v tej pripovedi občutek, da se pripovedovalec pogovarja sam s sabo, da si izbira vlogo, kakršno bo imel kot neavktorialni prvoosebni pripovedovalec. Spet se ustvarja iluzija, da bralec vidi v zavest pripovedovalca v samem ustvarjalnem procesu. (Tako tudi v zgodbi *Skica za portret* (Š)). Podobno kot *Nabrežje* je strukturirana tudi zgodba *Geneza in potem* (S), v kateri je sklep na moč podoben zgornjemu: pripovedovalec "jaz" očita pripovedovalcu "ti", da si je zgodbo "samo izmislil". Tudi v pripovedi *Poizkus* (B) naletimo na notranji dvogovor v drugi osebi, ki seradikalizira v *Na robu neke druge zgodbe* (Š). Tu se prvoosebni pripovedovalec pogovarja s svojim "drugim jazom" v obliki literarne osebe. Druga oseba kot pokazatelj dramatičnega monologa se pojavi še v zgodbi *Šopki za Adama venijo* (Š).

Nekaj drugega so občasna nagovarjanja braleca v drugi osebi. Ta vzpostavljajo iluzijo neposredne komunikacije, v pripovedi *Kako sem dobil vojno* (Š) celo nekakšnega domačnega kramljanja:

Prižgal sem televizor— ne obtožite me ničesar, prosim, to storim vsak večer!— in čakal konec programa. (...) Nedolžni so umirali, je z drhtečim glasom oznanil napovedovalec, jaz pa sem se — proti svoji volji, to vam zagotavljam —spomnil prizora, ki sem mu bil priča popoldne. (70)

Tako tudi v delu *Besede in molčanja* (B).

Drugoosebna pripoved ima pri Blatniku torej več vlog: učinkuje kot notranji dvogovor pripovedovalca ali literarne osebe, pri čemer se zabriše meja med pripovedovalcem in odražajočim likom ter med prvoosebno in tretjeosebno pripovedjo. Druga vloga je dramatizacija fiktivnega dogajanja. V takem primeru drugo osebo spremlja sedanjik, ki ima isti učinek. Tretja vloga je avktorialno nagovarjanje braleca, ki vzpostavlja iluzijo komunikacije.

Blatnik zlasti v prvi knjigi kratkih pripovedi *Šopki za Adama venijo* sorazmerno pogosto sega po drugoosebni pripovedi, nato pa vse manj. V novejših pripovedih iz zadnje knjige *Menjave kož* se ne pojavlja več. Zato lahko rečemo, da je bila drugoosebna pripoved eksperiment, nov tehnični prijem, ki pa se ni izkazal ploden za kasnejše Blatnikovo pisanje.

3.2 Prehodi med svetovi pripovedovalca in oseb

Ker sistem pripovednih položajev ni statičen in strogo zamejen, je možno tudi prehajanje med prvo- in tretjeosebno pripovedjo. Tak paradoks pri bralec razblini iluzijo, daje priča nekemu dogajanju, ki poteka po enakih zakonih časa, prostora, vzrokov in posledic kot resnični svet. Seveda bralec ves čas ve, da je dogajanje v pripovedi fiktivno, a vendar pričakuje, da se bo odvijalo po neki naravni logiki. Avtor se trudi, da braleca zadovolji v tem pričakovanju, zato briše vse sledi, ki bi dale vedeti, kako so osebe odvisne od pisca. Tako v konvencionalni pripovedi.

V pripovedi, ki se teh konvencij ne drži, avtor to iluzijo zmoti s tematiziranjem odnosov pripovedovalec — literarna oseba. To se dogaja na več načinov. Pripovedovalec npr. da vedeti, da

Zlasti v sodobni pripovedi, čeprav ta postopek ni nov; uporablja ga npr. že Fielding.

so osebe odvisne od njega in da lahko počne z njimi, kar gaje volja; s tem bralcu prikaže predstopnjo pripovedi, dopusti mu vpogled v ustvarjalni proces (ki je seveda navidezen, saj ne ustvarja pripovedovalec, ampak avtor). Blatnik ta postopek uporablja pogosto. Tipičen primer je *Skica za portret* (Š). Pripovedovalec zbira podatke za karakterizacijo glavne osebe. Pripoved je sprva avktorialna, ko pa oseba zadobi dovolj življenjskih potez, zaživi pred bralcem v vlogi odražajočega lika, ki doživlja in razmišlja. Ta prehod se kaže tudi v prehodu slovničnih časov. Osnutek je v t. i. sinoptičnem sedanjiku, opis doživljanja zavesti osebe pa že v pretekliku:

Moški. Starost... recimo 25 ali še raje 30 let. Srednje visok, športne postave. (45)

(...) Čez kakega pol leta gaje nenadoma zgrabilo: zazdelo se mu je, dajo mora nujno videti. Zvečer je čakal ure in ure v mraku otroškega igrišča pred njenim domom, da se vrne. (51)

Blatnikov pripovedovalec tematizira fikcijskost literarnih oseb še v zgodbah *V dvojni podobi* (Š), *Nabrežje* (S), *Geneza in potem* (Š), *Vasco da Gama* (Š) in *Na robu neke druge zgodbe* (S), torej v prvi knjigi *Šopki za Adama venijo*; kasneje pa v drugačni obliki (*Prva berivka* (B), *Dva* (M) in zlasti roman *Plamenice in solze*).

Avtor lahko stori še korak naprej; tudi pripovedovalca razglasi za fiktivno osebo, oz. to stori le-ta sam. Zaključek v pripovedi *Prva berivka*:

Vse osebe in dogodki smo izmišljeni. Vsaka sorodnost z resničnimi ljudmi, živečimi ali umrlimi, ali z njihovimi dejanji je povsem naključna. (60)

Tudi pripovedovalec je "samo" literarna oseba. To ni nič novega; pomembno pa je, da to izjavlja sam pripovedovalec, da se torej znotraj pripovedi tematizira Aktivnost prikazanega sveta.

Možen je tudi nasproten prestop — literarni lik prestopi v svet pripovedovalca. Spet gre za "izigranje" bralčeve iluzije, da resnični pripovedovalec pripoveduje o izmišljenih osebah. Literarne osebe se osamosvojijo od pripovedovalca in s tem postanejo ravno toliko resnične kot on, postavijo se na njegovi ekvivalentno ravnino. Tako je v *Na robu neke druge zgodbe* (Š), kjer pripovedovalec svojega literarnega junaka v svoji domišljiji tako "oživi", da se slednji navsezadnje pojavi kot prava oseba v svetu svojega "Stvarnika":

Odkimavam, zanikujem, ni res, govorim, ti živiš, si... seveda le v moji zgodbi, vendar ...

Tvoji zgodbi? Tisti, ki jo pišeš dan za dnem, ker si preslaboten, da bi jo živel? Naj jo jaz živim namesto tebe, ker si vezan na resničnost s kosilom ob enih in ne moreš kar vstati in oditi v zgodbo? (138)

Podobno tudi pripoved *Dva* (M), kjer se pripovedovalec sprašuje, ali ni tudi sam izmišljena oseba, in s tem tematizira Aktivnost samega sebe.

4. Avtor, pripovedovalec, literarna oseba

V zvezi z zgornjimi ugotovitvami še enkrat opozorimo na razliko med globinsko in površinsko strukturo. H globinski spada konkretni pisatelj (v našem primeru Blatnik) v ustvarjanju pripovedi; k površinski strukturi spada izdelana pripoved s svojim "posredovalnim aparatom". Torej moramo strogo ločevati med avtorjem, ki sodi h globinski, in pripovedovalcem, ki sodi k površinski strukturi.

Ločevanje osebe avktorialnega pripovedovalca od osebnosti avtorja se je začelo šele v 50-ih letih. Angleško govoreči teoretiki ta dva pojma še vedno radi mešajo; od tod verjetno tudi nekatere zmote in nejasna terminologija v slovenski literarni teoriji.

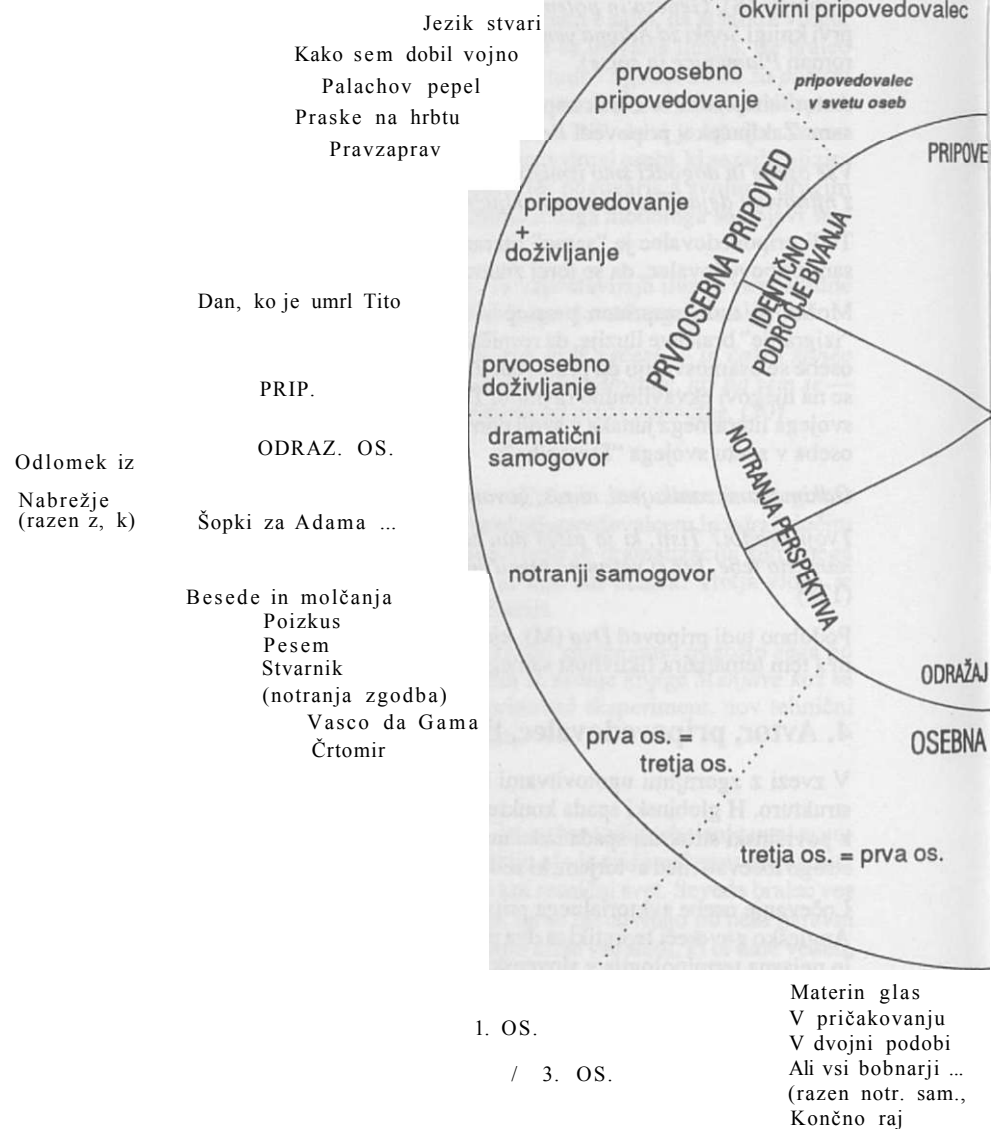
Z ločitvijo avtorja od pripovedovalca se postavi tudi vprašanje razmerja med pripovedovalcem in literarnimi osebami. Vsak, tudi najbolj umaknjeni "breztelesni" pripovedovalec je literarna oseba, bodisi v istem bodisi v različnem svetu kot druge literarne osebe. Zato je mogoča komunikacija med pripovedovalcem in osebami, ki jih je (navidežno) sam ustvaril. Gre zgolj za prestop z ene ravnine fikcije na drugo — za "fikcijo znotraj fikcije", kar lahko poimenujemo tudi metafikcija.

KROG PRIPOVEDNIH POLOŽAJEV

NOTR,

Rošlin in Vavaito

Kioto

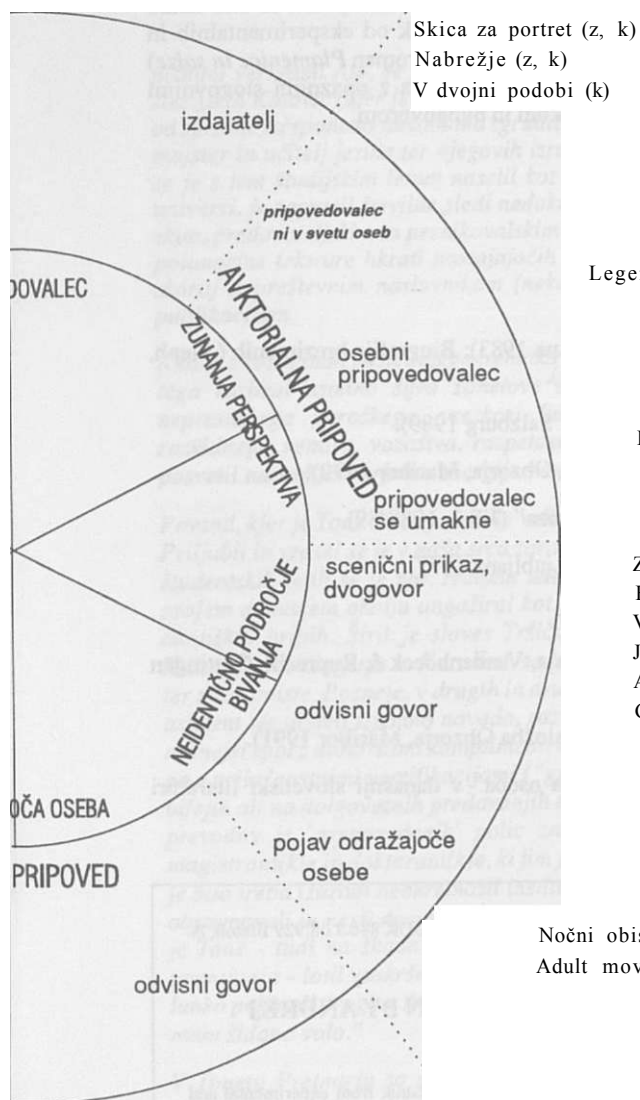
RAZPRAVE IN ČLANKI

Večerni koncert

1. OS.

3. OS.

Stvarnik
(okvir)

Legenda o zmagi

Ikar

PRIP.

ODRAŽ. OSEB.

Začasno bivališče
Billie Holiday
Večerni koncert
Jonestown
Apologija
Godalni kvartet

Nočni obisk
Adult movies

V mrežnici časa
Izak
Hodalyi
Njena zgodba
Okus krvi
Rai

ZUN.

NOTR.'.

RAZPRAVE IN ČLANKI

S tega vidika je metafikcija problematiziranje fikcionalnosti literarnih oseb s pripovedovalcem vred; tematiziranje izmišljenosti prikazanega sveta, bodisi izrecno (z besedami pripovedovalca, osebe) bodisi neizrecno (npr. s prehodi lika z ravnine oseb na ravnino avktorialnega pripovedovalca).

Na kratko lahko sklenemo, da se pri Blatniku nekonvencionalni postopki in prehodi med govornimi položaji, ki smo jih označili za metafikcijske (problematizacija fikcionalnosti), pojavljajo zlasti v *Šopkih*, manj v *Biografijah*, medtem ko izmed šestih "novih" zgodb v *Menjavah* le eno lahko označimo kot metafikcijsko. Iz tega je mogoče sklepati, da se Blatnik od eksperimentalnih in trendovsko (metafikcija) zaznamovanih pripovedi (mednje bi sodil tudi roman *Plamenice in solze*) vrača h klasičnim postopkom, zanimivost eksperimenta pa nadomešča z opaznimi slogovnimi prijemi, kakršen je npr. dramatizacija pripovedi s sedanjikom in dvogovorom.

Viri in literatura:

BLATNIK, Andrej: Šopki za Adama venijo (MK, Ljubljana 1983); Biografije brezimenih (Aleph, Ljubljana 1989); Menjave kož (Emonica, Ljubljana 1990).

DEBELJAK, Aleš: Postmoderna sfinga (Wieser, Celovec, Salzburg 1989).

DOLGAN, Marjan: Pripovedovalec in pripoved (Založba Obzorja, Maribor 1979).

JUVAN, Marko: Postmodernizem in "mlada slovenska proza" (JiS 3, 1988/89).

KMECL, Matjaž: Mala literarna teorija (Založba Borec, Ljubljana 1977).

KOS, Janko: Roman (Literarni leksikon, DZS 1983).

SiTANZEL, Franz K.: Theorie des Erzählens (4. pregl. izdaja, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1989).

VIRK, Jani: Postmoderna in "mlada slovenska proza" (Založba Obzorja, Maribor 1991).

ZADRAVEC, Franc: Zavest o romanu in njegova "prva oseba" v današnji slovenski literaturi (Literatura 13/1991).

Irena Androjna

UDK 886.3.08:929 Blatnik A.

SUMMARY

NARRATIVE SITUATIONS IN THE SHORT FICTION BY ANDREJ BLATNIK

In the short fiction written by Andrej Blatnik unconventional procedures and transitions between various speech situations, which we described as meta-fictional (the problematization of fictionality), appear especially in *Bouquets*, less in *Biographies*, whereas only one of his six "new" stories in *Skin-changing* can be labelled as meta-fictional. This

leads us to believe that Blatnik from experimental and trendy (meta-fiction) narratives (including also the novel *Torches and Tears*) returns to classical procedures and replaces the experimental interest with stylistic features, such as the dramatization of the narrative with the help of the present tense and dialogue.

IN MEMORIAM

Dr. Tonetu Pretnarju v spomin

(9. avgusta 1945 -16. novembra 1992)

Daleč od domačega Tržiča, mesteca pod prepišnimi verigami Alp, se je 16. novembra popoldne na železniški postaji v Sosnowcu, nedaleč od šlezjskih Katovic (kjer je bil industrijski smog že dodobra načel secesijske ornamente mestnih hiš) od splošne izčrpanosti nenadoma zgrudil Tone Pretnar - prijatelj in sodelavec, ljubitelj, poznavalec, mojster in učitelj jezika ter njegovih izraznih, literarnih oblik. V svojem začasnem bivališču, kjer se je s tem študijskim letom naselil kot gostujoči profesor za slovensko književnost na katoviški univerzi je zapustil številne sledi nedokončanih zgodb; smrt gaje iztrgala vedno novim prevajalskim predavateljskim in pesnikovalskim opravilom ter načrtom, ga vzela iz nemirne, zanj značilne polimorfne teksture hkrati nastajajočih pisem, prevodov, pesmi, recenzij in razprav, namenjenih skoraj nepreštevnim naslovnikom (nekateri so jih prejeli še v dneh po njegovi smrti!) in publikacijam.

Kdor v okoliščinah poslednjega trenutka to svetnega življenja išče simboliko celote, bi lahko iz vsega tega razbral usodno šifro Tonetove zapisanosti slovenski in poljski lepi besedi, njegovega neprestanega garaškega, vseskozi ljubeznivega razdajanja, notranjega, a tudi geografsko razvidnega nemira, vojaštva, razpetosti med domačim Tržičem, Ljubljano in Poljsko, ki jim je posvetil največ ustvarjalne energije svojega življenja.

Povsod kjer je Tone živel, je ostalo veliko ljudi, ki so ga imeli radi, četudi ga niso od blizu poznali. Pri ljubljen in vrasel se je v naša srca zaradi svoje izjemne dobrote, radodarnosti, dejavne ljubezni. V študentskih letih se je npr. redoma udeleževal delovnih akcij (in postal vsakokrat udarnik), se v svojem domačem okolju angažiral kot potujoči kinooperater, v kovčku tovor »knjige bralcem po okoliških hribih. Širil je sloves Tržiča in pisal radijske oddaje o tržiških književnikih (Devu Holzapflu, Hicingerju in Kurniku), za lokalne literarne večere pa prevajal ruske in poljske klasike ter moderniste. Pozneje, v drugih in drugačnih časih, je imel kot lektor slovenščine m umverzumi asistent ter učitelj izjemno navado, razveseljovati študente in sodelavce z drobnimi pozornostmi - nežnejši spol z duhovitimi komplimenti in 'citatno', vendar nespakljivo gosposko etiketo, vse skupaj pa s priložnostnimi verzifikacijami ("grafomanijami") napisammf" bifejih ali na dolgoveznih predavanjih ter "simpozijomh"; za božič je deli drobne, iskri ve knj žice prevodov iz 'prepovedanih' polic znamenitih književnikov, obdaroval mnoge diplomant k)e magistrant(k)e in doktorant(k)e, ki jim je pn njihovem delu že prej pomagal ^A f ^A ^A f a i je bilo treba (zaradi neokretnosti institucij), je slušateljem sam kupi knjige, da so jih [fo skupaj obravnavali in nesli domov, na razne konce sveta; če je bilo treba (zaradi Z t je Tone - tudi na škodo svojih temeljnih gnanosti, verzologije in teorije zgodovine ter prakse prevajanja - lotil vsakršnega dela, poprijel za vsako nalogo in v njej poiskal svoj smisel da gaje laMwpoldonil drugim. Ali kot je zapisal po Vodniku v eni i;med svojih grafomamj: Za vsako povele mam židano volo."

V Tonetu Pretnarju so se družile v neponovljivo osebnost še številne druge kreposti; modrost bistrost razgledanost in pronicljivost, ki jih ni niti držal zase niti se ni z njimi šop, nI, domačno t in svetovljanstvo neponarejena gosposka uglajenost, pristno tovarištvo in marginalske sozarotništvo Med ljudmi, Id so mu bili naklonjeni, je zbujal spoštovan e tudi zaradi vsiljivosti svojih stališč srn'se je zavedal nujnih meja človeškega in lastne misli (skoraj vsak njegov članek 7e z a č e < "omejitve"). Ta zavest pa se ni iztekala toliko v res,gnacijo K r S i S . šegavo, dobrohotno, litotično, a natančno sokratsko ironičnost, premišljeno

IN MEMORIAM

skromnost. Ti spoji so bili vsakomur očitni že iz značilnega Tonetovega idiolekta: v nasprotju z oficialnim uzusom je z gospodi in gospemi oslavljaj sogovornike/-ce že pred mnogimi leti; kar je govoril, je bilo nekako umetelno zaokroženo in poantirano, obenem poljudno in v svoj svet zatopljeno, ter nadahnjeno z zavestnim ohranjanjem mehkega ali - kot bi sam rekel - prijaznega kolorita tržiškega govora.

Njegova ljubezniva, radodarna in dejavna narava se ni mogla niti hotela omejiti le na znanstveno delo, ni se osredotočila na gradnjo lastne univerzitetne kariere. Za njegovo delo je značilna mnogoterost in mnogostranost. Bil je lektor in pisec priročnikov za učenje slovenščine za tujce, bil je žlahten mojster priložnostnih pesmi, kijih je samoironično krstil za grafomanije. V njih so se v ubrano formo, po navadi opremljeno s posvetilnim akrostihom neposredno navzočemu naslovniku/-ci, prepleti fragmenti Tonetovega bogatega akustičnega spomina, reminiscence iz slovenske in svetovne književne tradicije, direktni popisi situacij, v katerih so besedila nastajala, in skrivnostna, simbolična pesniška gnomika. Bil je prevajalec iz slovanskih in drugih jezikov, zlasti iz poljščine, sodelavec lokalnih, regionalnih, nacionalnih in mednarodnih časopisov, poljudnih in strokovnih, popularnih in elitnih, cerkvenih in posvetnih listov, radia, televizije. Bil je univerzitetni učitelj in znanstvenik - verzolog, literarni teoretik in zgodovinar, organizator in spodbujevalec slovenistike onkraj meja slovenske države, 'promotor' in spremljevalec sodobne slovenske literature in 'uvoznik' knjižnih novosti, sotrudnik Vilenice in pisateljskega združenja, sodelavec Poljske akademije znanosti, mednarodnih verzoloških organizacij in živahni član debatnega krožka Slava na ljubljanski slavistiki, celo igravec v predstavi poljskega lektorata.

Mnogoterost pa nikakor ne pomeni površnosti. Težišča njegovega dela postanejo razvidna, če se ozremo v Pretnarjevo življenjsko pot.

Tone Pretnar se je rodil 9. avgusta 1945 v Ljubljani, maturiral na kranjski gimnaziji, l. 1971 pa diplomiral iz slovenistike in rusistike na ljubljanski Filozofski fakulteti. Njegova diplomatska naloga je bila posvečena Strniševemu delu. Čeprav je "v delovno razmerje" s Filozofsko fakulteto v Ljubljani stopil že l. 1972, je postal asistent za slovansko književnost in slovansko književno komparativistiko šele 1981., docent za primerjalno slovansko književnost (in za starejšo slovansko književnost) pa po sedmih letih asistenture (1988). Ljubljanska slavistika je z njegovo smrtjo po Ivanu Prijatelju drugič izgubila človeka, ki bi lahko utrdil to pomembno smer študija. Med letoma 1972 in 1983 je torej Tone Pretnar večinoma deloval kot lektor slovenščine na univerzah v Varšavi (1972/73), Gradcu (1974/75), Krakovu (1975-1981, 1982/83), a bil dejansko ves ta čas literarno-kulturni posrednik najboljše vrste, predvsem med poljsko in slovansko kulturo. S svojim pedagoškim talentom, kije znal v vabljivo, zabavno obliko združiti praktično korist (jezikovni pouk) in umetniški užitek (ukvarjanje z leposlovjem), je za slovansko književnost motiviral kar nekaj študentov in tako bistveno prispeval k vzpostavitvi ter utrditvi poljske literarnozgodovinske in prevajalske slovenistike. V Krakovu je vsako leto organiziral slovenistično študentovsko znanstveno konferenco in prevajalske večere (nekaj prispevkov je bilo objavljenih v *Jeziku in slostvu*, *Slavistični reviji* in v poljskem *Pamiętniku Słowiańskim*), predaval na slavističnem odseku Poljske akademije znanosti v Varšavi (in predavanja objavljaj v slovenskem in poljskem strokovnem tisku, npr. v revijah *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, *Pamiętnik literacki*, *Rocznik slawistyczny*, *Prace filologiczne*). V tem času je s kolegicama oziroma slušateljicama prevedel v poljščino izbor Cankarjevih novel (*Widok z pudełka*, Krakov 1980).

Svoje izkušnje pri poučevanju slovenščine kot tujega jezika, kijih je po l. 1972 vsako leto bogatil tudi na poletnih seminarjih za tujce na ljubljanski Filozofski fakulteti, v zagrebški slavistični šoli (Dubrovnik in Zagreb, med 1980-1991), na jugoslovanskem seminarju za tuje slaviste (Zadar in Beograd, 1979), je uporabil pri soavtorstvu jezikovnih priročnikov (skupaj z J. Toporiščem sta l. 1974 izdala *Besedila slovenskega jezika*, z E. Tokarzem Slovenščino za Poljake I 1980, z B. Ostromecko *Slovensko-poljski slovar*, kije pred izidom).

Kjerkoli že je študijsko ali delovno bival, je - podobno kot nekaj Matija Čop - večino denarja porabil za bogatitev svoje knjižnice, precej časa pa za stotine prevodov iz književnosti, s katerimi

IN MEMORIAM

je navezoval žive stike. Vedno je skrbno izbiral, kaj bo prevajal, se pri tem držal tako svojih notranjih nagnjenosti kot splošnih ali le priložnostnih potreb ter interesov znanih in neznanih slovenskih bralcev. Prevajal je baje v enem zamahu, čeprav je iz njegovih prevodov razviden poznavalski občutek za razslojenost in raznovrstnost nacionalnih tradicij verznega oblikovanja in stilnih, tropoloških navad v raznih literarnih jezikih. Njegovo pero je sledilo tako pisavam klasičnih veličin poljske in drugih slovanskih literatur kot tistim, ki so živeli v njihovi senci, in svojim pesniško izrazitim, raziskujočim sodobnikom, skratka piscem, o katerih je domneval, da so že ali da še bodo sozvanjali tudi i slovenskim književnim življenjem. Prevodna besedila je objavljala razpršeno - na radiu in po periodiki od **Tržiškega tekstilca** in **Snovanj**, do **Družine**, **Celovskega zvona**, **Naših razgledov**, **Sodobnosti**, **Problemov**, **Slave** in **Dialogov**. V knjižni obliki mu je izšla poezija **Cypriana K. Norrvida** (1985), nobelovca **Czesława Miłosza** (1987), roman **Tadeusza Konwiczkega** (1990, za prevod je leto kasneje prejel Sovretovo nagrado) in pesmi vileniškega lavreata **Jana Skacela** (1990, soprevajalka **A. Lipovec**); v letih 1991 in 1992 je s kolegi v slovenščino prestavil še pesniške knjige **Luka Paljetka**, **Zbigniewa Herberta**, **Konstantyja I. Gałczyńskiego** in antologijo poljske poezije 1939-45.

Jezikovno-literarno posredništvo, ki je zajemalo poleg leposlovnih še (so)prevode tujejezičnih literarnovednih spisov (knjižno: **Z. Darasza** in **M. Červenke**), je pri Pretnarju potekalo tudi v nasprotni smeri; ne le z lektorstvom in šolanjem slovenistov ter - v novjšem času - s predavateljskimi gostovanji v vlogi docenta slovenske književnosti (v **Osijeku** 1987-89, **Trstu** 1989, **Celovcu** 1990 in **Katovicah** 1992), ampak tudi s prevajalskim uveljavljanjem slovenskih literatov in njihovih razlagalcev - na Poljskem npr. **Cankarja**, **Tauferja**, **Kravosa**, **Grafenauerja**, **Paternuja** in **Snoja**.

Nedvomno pa je jedro njegovega dela v metriki oziroma verzologiji, (primerjalni) teoriji in zgodovini verznega oblikovanja besedil. Z njo je sproti reflektiral svojo prevajalsko prakso, bila pa je tudi torišče drugih njegovih literarnovednih interesov: primerjalne slavistike (študija slovensko-poljskih literarnih stikov, teorije in zgodovine prevajanja), raziskav iz zgodovine slovenskega slovstva od Brižinskih spomenikov do najnovejših romanov **Frančka Rudolfa**. Tudi pri Tonetu bi lahko odkrivali vezi med stilom in tematiko njegovih znanstvenih spisov in njegovim življenjem; nemara ni pregnano reči, da je odločitev za verzologijo povezana na eni strani z njegovim čutom za tisto, kar je po splošnem prepričanju videti obrobno, drobno in nepomembno, na drugi pa z njegovim zavestnim samoomejevanjem na tisto, kar je spoznavajočemu razumu dostopno brez pretencioznih špekulacij. Verz, kitica in rima so sicer videti obrobne reči, vendar pa so izmerljive; ravno prek interpretacije statistik in algoritmov lahko pokažemo, kako te oblikovne prvine kot domala nevidni vzorec (elementaren sistem slogovnih opozicij, zvočno-ritmična kontura) odločilno sooblikujejo notranjo organiziranost, povezanost besedila in njegovih sestavin (npr. predstavljenega sveta, junaka in pripovedovalca), njegovo individualno, avtorsko ritmično normo, njegov smisel, uravnavajo pa tudi oddaljenost besedila od 'naravnih', živih besedil vsakdanjika, njegovo tipsko vpetost v izročilo konvencij in norm domačih ali mednarodnih tokov. Skratka, verzno oblikovanje bistveno prispeva k literarnosti besedila in k temu, kako in na kakšnem ozadju ga bralec doživlja.

Zaradi spoznavnega (interpretacijskega) agnosticizma, zaradi (primerjalne) pozornosti do zvez verza in verzifikacijskih sistemov z jezikovnimi, zaradi preverljivega, razvidnega, algoritemskega identificiranja prikritih vzorcev, ki jeziku in besedilu dajejo pesniško razsežnost, je bil Tone Pretnar verjetno eden izmed najbolj doslednih, metodološko izčiščenih, izvirnih in pomembnih slovenskih dedičev strukturalizma - **Saussurovih** analiz anagramov, **Tinjanovih** razborov ritmičnega impulza, **Jakobsonovih** natančnih in drobnjavih eksplikacij paralelizmov itn.

Njegova metrika se sicer ne ozira neposredno k tem utemeljiteljem strukturalizma, saj je oprta na novejša spoznanja poljske verzološke šole, ki v svojo metodologijo priteguje tudi števne, statistične postopke (**M.R. Mayenowa** in **L. Pszczotowska**), na dognanja generativne metrike **Morrisa Halleja** (o predvidljivi distribuciji maksimalnega naglase in donaglaševanju metrično šibkih položajev), na dela **Miroslava Červenke**, **Pavla Trosta** in **Svetozarja Petroviča** (ki gredo v smer semantike verznihih izrazil, njihove "metametrične funkcije"), upošteva in analizira pa tudi slovensko tradicijo

IN MEMORIAM

tovrstnih študij (npr. B. Kumerdeja, S. Škrabca, O. Župančiča, K. Štreklja, A. Žigona, A. Isačenka, T. Orla, A. Ocvirka, F. Zadavca in B. Merharja). 'Lobiji' specialnih disciplin, kakršna je metrika, se lahko oblikujejo samo v mednarodnih merilih in prav tam je tudi Tone Pretnar imel svoj pravi resonančni prostor, kije dodobra spoznal tehtnost njegovih del. Doma mu to ni bilo v tej meri dano - na Slovenskem še toliko bolj kot na Češkem velja Červenkova tožba o izumiranju verzološke obrti in izginjanju specialnih (literarnoteoretičnih) strok, ki se nikomur ne zde dovolj pomembne.

V verzologijo se je Tone Pretnar usmeril že po diplomi. V študijskem letu 1972/73 se je, obenem z začetkom svojega dolgoletnega lektorstva, izpopolnjeval v Varšavi, v znameniti 'poljski verzološki šoli' na Inštitutu za literarne raziskave Poljske akademije znanosti (1972/73) ter postal aktiven in kmalu tudi mednarodno ugleden član njene verzološke komisije (od 1981-1991 tudi novosadske, kjer je deloval S. Petrovič). Sodeloval je pri projektu Slovanska primerjalna metrika in zanj napisal sintetično poglavje **Slovenski verz** (Slowianska metryka pordnawcza I., Wrocław 1978; II., Wrocław 1984). Metriki je posvetil svoje magistrsko delo **Iz zgodovine slovenskega verznega oblikovanja od začetkov do Prešerna** (1980) in doktorsko disertacijo, ki jo je l. 1988 ubranil na varšavski univerzi - **Mickiewicz i Prešeren: ze studiow nad polskim i stowehskim wierszem romantycznym** (1987).

Njegove objave v pomembnih slovenskih, poljskih in drugih strokovnih publikacijah (npr. v **Slavistični reviji**, **Jeziku in slovstvu**, zbornikih **Obdobja** in **Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture**) se posvečajo trem področjem, ki so sintetično zajeta tudi v zgoraj omenjenih delih: ustroju in zgodovini slovenskega verza, primerjalnim verzološkim raziskavam ter študijam prevodov leposlovnih besedil iz drugih slovanskih jezikov v slovenščino in iz nje. Gradivsko bogati in novatorski članki marsikdaj vsebujejo posplošitve, ki sodijo v okvire slovanske literarne komparatistike in teorije prevajanja.

Iz teh spisov lahko dobimo že dokaj celostno sliko o verzni normah in njihovih besedilnih uresničitvah za velik del slovenske književnosti 18. in 19. st., poleg tega pa še vrsto posegov v zgodovino slovenskega verznega oblikovanja v vseh obdobjih in raznih zvrsteh in vrstah, tudi v zelo nekonvencionalnih položajih, npr. v pripovedni prozi (ljudsko pesništvo, protestantska cerkevna pesem, Dev, Kuralt, Kumerdej in drugi razsvetljenci, Jarnik, Prešeren, Vraz, Miklošič, Levstik, Aškerc, Murn, Cankar, Pregelj, Podbevšek, Rob, V. Zupan, G. Strniša, V. Taufer, S. Vegri, B. Gradišnik).

Primerjalne verzološke študije imajo svoj razvidni vrh v disertaciji in v teoretsko izostrenih študijah **Metrika prevoda** (SR 1978), **Kako prevesti retoriko znanstvenega besedila** (Slovenski jezik v znanosti, 1986) in **Samo v prid, pesništvo Je tebi groza** (o prevodih Mandelštama v slovenščino in poljščino, Slava 1987/88). Literarnozgodovinskim obravnavam poljsko-slovenskih literarnih stikov se posvečajo med drugim razprave o Janu Kasproviczu pri Slovencih (SR 1984), o korespondenčnih stikih J. N. Kaminskega z M. Čopom (SR 1985), o znanstveni, publicistični in leposlovni dvojezičnosti Vojeslava Moleta (SSJLK1985).

Tone Pretnar, kije bil med redkimi slovenskimi filologi, sposobnimi in pripravljenimi večkrat pisati v navezi s kolegi, je skupaj z Miranom Hladnikom uredil Gradnikovo **Zbrano delo** (I., 1984, II., 1986) ter svoje početje reflektiral v predavanjih o tekstologiji in v nekaterih študijah (npr. **Bravničarjevi posegi v besedilo Cankarjevega Pohujšanja**, SR 1986).

V študijskem letu 1988/89 je Tone postal tudi član uredništva naše revije, v kateri je sodeloval od l. 1971/72 dalje z nad tridesetimi prispevki (razpravami, članki, recenzijami in prevodi) z vseh področij, s katerimi se je ukvarjal. V uredništvu je skrbel tako za slovensko kot za primerjalno slovansko književnost vse do 1992/93, ko je odpotoval na Poljsko in je njegov začasni odhod (tudi iz našega uredništva) postal vsečasni.

Marko Juvan

Filozofska fakulteta v Ljubljani

Izkušnje iz mentorskega dela z raziskovalnimi nalogami srednješolcev

Kot mentorica dijakom pri njihovih raziskovalnih nalogah o slovenski književnosti sem se nemalokrat znašla pred odločitvami in problemi, povezanimi tako z vprašanjem mentorjeve vloge pri vodenju mladega raziskovalca, kakor tudi s pomanjkanjem ustreznih didaktičnih navodil za raziskovalno delo na srednješolski stopnji. Pomagala sem si z zapisovanjem lastnih spoznanj ob mentorskem delu ter s preverjanjem uspešnosti posameznih metod, marsikatero pobudo pa sem dobila od starejših kolegov mentorjev. Iz skoraj petnajstletnega mentorstva sem izbrala tri obsežnejše problemske sklope, ki jih bom poskušala jedrnato predstaviti v tem zapisu.

To so:

- a) priprava za raziskovalno delo;
- b) motivacija in izbira mladih raziskovalcev;
- c) načrtovanje in potek raziskovalne naloge.

Subjektivnosti se v tem prikazu kljub objektivizaciji nekaterih problemov nisem mogla niti želela povsem izogniti, ker je odnos med dijakom in mentorjem vedno enkraten in neponovljiv, odvisen tudi od njunih značajskih lastnosti in narave naloge same.

A) Priprava na raziskovalno delo

Menim, da je pravzaprav najpomembnejši pogoj za uspešno raziskovalno delo postopna in sistematična priprava dijakov, ki ni omejena samo na obdobje pred začetkom toemenaloge, ampak je središčno vključena v učni proces in v različne oblike zunajšolskega dela. Pouk Zivnostim ponuja veliko oblik in metod, s katerimi dijake pripravljamo na raziskovalni *Sop* TSSTJmetnini. To so npr. poskusi samostojne analize besedila, pisanje interpretativ* esejev^A, strjevanje in abstrahiranje strokovnega gradiva ob pripravi referatov in seminar^Ato nalog^A. Zaradi številčnosti razredov in različnih interesov ter sposobnosti učenčev pa je to uresničljivo z dfe-enciacijo pouka, ko se izločijo nadarjeni posamezniki, ki imajo sodelovan em v zunajšolskih oblikah dela. Tako sem npr. v okviru 1. teramega krožka razvila U. t okovno siccijo v kateri udeleženci ob spoznavanju izbranih literarnih besedil dopolnjujejo svoje znanje iz literarne teorije in zgodovine, posebno pozornost pa namenjamo obvladovanju TMTMamoestetsAfA (interpretativnega) in pragmatičnega (strokovnega) branja. Pomen obeh vrst branj a je nazorno opredelila Metka Vordigei v članku Branje ali ^Ač ^Ač ^Ai ^AS ^A.

področja, ob katerih dijaki pridobivajo tudi spretnost, izpisovanja in povzemanja.

METODIČNE IZKUŠNJE

Pomemben del priprave na raziskovalno delo je tudi dovolj natančno vedenje o oblikah in stilu strokovnega pisanja. Splošna navodila o obliki in členitvi raziskovalne naloge lahko dijaki sicer poiščejo v vsakoletni publikaciji ZKOS ob razpisu raziskovalnih tem, natančna in praktična navodila, primerna tudi za samoizobraževanje, pa vsebuje priročnik Mirana Hladnika Praktični spisovnik ali šola strokovnega ubesedovanja³.

Mladim raziskovalcem književnosti ne sme biti tuje niti kreativno pisanje, s katerim se lahko seznanijo v literarnih delavnicah, primerna priročnika pa sta Kreativno pisanje⁴ in Šola kreativnega pisanja⁵.

Seveda pa omenjenega znanja in spretnosti dijak ne pridobi v mesecu ali dveh, temveč v daljšem časovnem obdobju, zato je treba nadarjene dijake pritegniti k različnim oblikam poglobljanja znanja.

B) Motivacija in izbira mladih raziskovalcev

Priprave, s katerimi poskušam pri zainteresiranih dijakih razvijati poglobljen odnos do literarne umetnine, pa niso zagotovilo, da se bodo za raziskovanje res odločali ustrezni dijaki. Izkušnje so pokazale, daje za raziskovanje literarnih besedil največ zanimanja med učenci, ki imajo tudi sami smisel za literarno oblikovanje. Pri mnogih pa se navdušenje kmalu poleže, ko ugotovijo, da terja raziskovalna naloga ob razmahu domišljije in subjektivnega doživetja besedne umetnine tudi veliko dela, sistematičnosti, natančnosti in seveda vztrajnosti. Zato možnostnim raziskovalcem vedno predstavim način dela in tudi lastnosti, ki naj bijih raziskovalec imel, da bo njegovo delo ustvarjalno in smiselno. Ob že znanih lastnostih nadarjenih učencev, velikokrat citiranih v strokovni literaturi (kot so npr. občutek za sklepanje, analiziranje, abstrahiranje ...), so zaželeni tudi duhovitost, fleksibilnost in seveda razvita sposobnost interpretativnega in strokovnega branja. Mnoge izmed teh lastnosti in sposobnosti pa se pri srednješolskem izobraževanju šele razvijajo, zato so za tovrstne raziskave primerni šele dijaki tretjega ali četrtega letnika. Žal pa se vsestransko nadarjeni učenci velikokrat raje odločajo za raziskovanje tem iz t.i. eksaktnih ved (npr. matematike, fizike, kemije), ker imajo preskromno predstavo o tem, kaj bo naloga iz humanističnih ved pravzaprav prispevala k njihovem intelektualnemu in osebnostnemu razvoju. Zato sem prepričana, da je najboljša motivacija individualni pogovor, na katerem jim argumentirano predstavim cilj raziskav, ki je enakovreden spoznanjem tipičnih eksaktnih ved, saj razvija pomembne miselne procese, ki spodbujajo ustvarjalno in kritično mišljenje na vseh področjih.

Izbira raziskovalcev torej ni naključna, saj samo "veselje do branja in pisanja" ni porok za uspešno raziskovanje. Uspešno paje takrat, kadar mladega človeka veseli in je sposoben samostojno poiskati izvirne rešitve problemov. Kljub temu pa še tako sposobni in samostojni dijaki pri nastajanju naloge potrebujejo mentorjevo vodstvo kot pomoč pri zastojih v raziskovalnem procesu, strokovno svetovanje ali samo potrditev uspešnosti. Sodelovanje pa bo po mojem mnenju učinkovito, če odnos med mentorjem in raziskovalcem temelji na medsebojnem zaupanju, prijateljskem odnosu, svobodni izmenjavi idej, predvsem pa mentorjevem spoštovanju dijakovih dosežkov ne glede na njihovo "skromnost". Mentorjeva naloga je pravzaprav nevsiljivo, a zavestno vodenje mladega raziskovalca k višjemu, poglobljenemu in kompleksnejšemu znanju.

C) Načrtovanje in potek raziskovalne naloge

Načrtovanje raziskovalne naloge obsega **izbiro ustreznega naslova, določitev ciljev raziskave in izdelavo načrtovalnika**.

Kljub primerni literarni razgledanosti so interesi mladih raziskovalcev le radkokdaj omejeni na enega samega avtorja ali konkretno besedilo. Privlačijo jih zlasti primerjalne naloge, ki dajejo največ možnosti konkretnih ugotovitev. Kadar je odločitev za naslov še posebej težavna, ker v zvezi z določeno skupino avtorjev ali literarnim obdobjem ne najdemo izvirne rešitve, so uporabne tudi tehnike ustvarjalnega mišljenja; natančno jih je razložil Vid Pečjak v delu Poti do idej⁶.

METODIČNE IZKUŠNJE

V praksi sta se pokazali kot primerni predvsem dve — tehnika prisilnih povezav in nevihta možganov, ustrezni tudi za delo v manjših skupinah. Tehnika prisilnih povezav je učinkovita pri iskanju naslovov za naloge primerjalnega tipa. Z naključno izbiro avtorjev istega žanra, smeri, obdobja nastajajo nepričakovane povezave, med katerimi je veliko neuporabnih, mnoge pa presenečajo s svojo izvirnostjo. Nič manj učinkovita ni nevihta možganov, seveda le kot občasen "pripomoček", kadar nam zmanjka izvirnih zamisli. Izbira naslovov je zelo pomembna, saj tematsko preobsežne naloge, za katere se radi odločamo, zmanjšujejo kakovost interpretacije.

Za uspešno delo mladih raziskovalcev je še pred začetkom raziskave potrebna tudi **dovolj natančna opredelitev konkretnih ciljev naloge**. Izkušnje so pokazale, da usmeritev k povsem konkretnim ciljem ne zavira divergentnega načina mišljenja. To dokazujejo velikokrat zelo izvirne in nenavadne rešitve problemov, ki so preverljive in uporabne tudi s stališča konvergentnega mišljenja.

Natančno in smotno načrtovanje dela je po mojem mnenju tudi primerna motivacija za mladega raziskovalca. Zato pred začetkom raziskave vedno pripravimo **načrtovalnik dela**. Z njim razdelimo potek raziskave na več faz (korakov), od preprostejših k zahtevnejšim, kakor si pri nastajanju naloge tudi sledijo v smiselnem časovnem zaporedju. Vsak raziskovalni korak (faza) je sestavljen iz **konkretnih naloge, njene uresničitve in sprotne ocene doseženega rezultata**, če nam narava naloge to seveda dovoljuje.

Kot zgled navajam splošen načrtovalnik za teoretično nalogo iz književnosti. Ta obsega:

1. samostojno zbiranje in izbiranje strokovnega in leposlovnega gradiva;
2. študijsko branje, izpisovanje in povzemanje strokovnega gradiva ter urejanje informacij o izbrani temi;
3. obravnavo konkretnih literarnih besedil z metodami analize, interpretacije in medbesedilnega branja;
4. smiselno urejanje dobljenih ugotovitev, njihovo primerjavo (pri nalogah primerjalnega tipa) ali vzporejanje z že znanimi ugotovitvami;
5. sintezo ugotovitev in njihovo preverjanje glede na izhodiščni problem naloge;
6. pravopisno in stilno urejanje besedila (tudi bibliografijo, kazalo...);
7. tehnično izvedbo naloge.

Seveda pa med ustvarjalnim procesom lahko prihaja do odmikov od osnovnega načrta, saj je raziskovanje živ proces, ki terja sprotno prilagajanje tako objektivnim kot subjektivnim okoliščinam.

Po pripravi in izdelavi načrtovalnika prepustim pobudo raziskovalcem samim, tako da se sestajamo v določenih časovnih obdobjih, vendar najmanj dvakrat na mesec. Takrat preverimo, kako delo poteka, in se pogovorimo o morebitnih zastojih, strokovnih težavah ali nejasnostih pri nastajanju raziskave. Sproti pa spremljam tudi nastajajoče zapise svojih raziskovalcev, tako da k njihovim ugotovitvam, opažanjem in analizam podajam svoje mnenje, vendar le kot pripombo ali spodbudo, nikakor pa ne kot zahtevo, ki bi jo morali upoštevati v nalogi. Drugače je seveda s strokovnim neustreznostmi, zlasti z rabo terminologije, ki nam velikokrat povzroča nemalo težav.

Menim, da tak način omogoča dijakom še vedno ustrezno ustvarjalno svobodo, saj velikokrat sami dajejo pobude za tesnejše sodelovanje z mentorjem. To izpričuje, da na srednješolski stopnji mladega raziskovalca še ni mogoče popolnoma samostojno prepustiti njegovim lastnim sposobnostim, znanju in iznajdljivosti.

Najmanj pomoči potrebujejo raziskovalci pri začetnih fazah dela: zbiranju gradiva, ločevanju bistvenega od nebistvenega, izpisovanju in povzemanju strokovnih besedil, pri čemer so dovolj samostojni in sistematični.

METODIČNE IZKUŠNJE

Zahtevnejša dela književnoraziskovalne naloge pa sta analiza in poskus interpretacije izbranih besedil. Literarna analiza je kljub natančnosti, ki jo zahteva, mladim raziskovalcem blizu, tako da me njihove ugotovitve, povezane predvsem s stilnimi razsežnostmi besedila, nemalokrat prijetno presenetijo. Ker paje stilna analiza zamudna, zlasti pri daljših pripovednih besedilih, uporabljamo tudi tehniko izsekov, tako da natančno razčlenimo samo izbrani odlomek iz integralnega teksta. Pri tem je zelo pomembno, da ugotovitve o različnih kategorijah raziskovalci ločeno zapisujejo na posamezne liste zaradi večje preglednosti in poznejšega lažjega vključevanja v raziskovalno nalogo. Natančnost je zaželeno tudi pri izpisovanju citatov, ki so največkrat ilustrativno gradivo pri razlagi posameznih pojavov. Poskusi interpretacije so najizvirnejši del književnoraziskovalnih nalog, zahtevajo pa visoko stopnjo abstrahiranja in tudi logičnega povezovanja. Ker se zaradi ohranjanja raziskovalčeve izvirnosti intuitivnim in subjektivnim sestavinam v interpretaciji ne moremo izogniti, je njihova pogosta pomanjkljivost neustrezno prepletanje funkcijskih jezikovnih zvrsti, predvsem strokovnega in esejističnega besedišča. Ne glede na neustreznosti pa v interpretativni del raziskave izraziteje ne posegam, saj je prav ta zaradi izvirnosti dokaz raziskovalčeve ustvarjalnosti. Zato se, če je le možno, omejim samo na pobude in pripombe, kijih raziskovalci upoštevajo ali pa zavrnejo.

Gotovo pa tudi jezikovne, pravopisne in stilne urejenosti besedila ne smemo prepustiti naključju, odveč pa ni niti ponovno preverjanje smiselne členitve besedila in ustreznosti dobljenih rezultatov glede na zastavljene raziskovalne cilje.

V tem zapisu sem torej predstavila nekaj izkušenj, spoznanj in ugotovitev, ki pa so le ena izmed številnih možnosti ustvarjalnega odnosa med dijakom in mentorjem pri nastajanju raziskovalnega dela. Za resnično objektivni premislek o tej problematiki pa bi bilo treba zbrati izkušnje več mentorjev, ki uspešno usmerjajo mlade raziskovalce.

Mojca Poznanovič
Kamnik

Literatura

- ⁱ Metka Kordigel, *Branje ali branje. JiS 1991/92, št. 3-4.*
- ² M. Kordigel, *Branje ali branje. JiS 1991/92, št. 3-4, str. 80.*
- ³ Miran Hladnik, *Praktični spisovnik ali šola strokovnega ubesedovanja. Ljubljana, 1991.*
- ⁴ Milena Blažič, *Kreativno pisanje. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. Ljubljana, 1992.*
- ⁵ Andrej Blatnik (ur.), *Šola kreativnega pisanja. Aleph, 1990.*
- ⁶ Vid Pečjak, *Poti do idej. Ljubljana, 1990 (samozaložba).*

P R E D S T A V L J A M O S E

Položaj in delo slovenskega lektorata na tržaški univerzi

Dobršnemu delu naše strokovne javnosti morda ni povsem znano, daje med državami, kjer imamo največ slovenističnih lektoratov, Italijana drugem mestu in je torej za uveljavljanje slovenistike neprimerno pomembnejša, kot se navadno misli. Če bo začel delovati lektorat v Salzburgu, jo bo prehitela le Avstrija. Ob tem pa se nam pokaže prvi paradoks. Čeprav imamo v Italiji vrsto lektoratov, nikakor ne moremo trditi, daje slovenistika v tej državi razvita, saj nedvomno še vedno drži teza očeta italijanske slavistike Artura Cronie, da je vedenje Italijanov o Slovanih (in seveda tudi o Slovencih) več kot pomanjkljivo.¹ Vendarle je treba upoštevati tudi omenjeno razširjenost slovenskih lektoratov v Italiji, tako da bo morda zanimivo pogledati na zgledu enega izmed njih, kako izpolnjuje svoje strokovno, kulturno in nacionalno poslanstvo ter od česa je odvisna njegova uspešnost.

Trenutno delujejo slovenistični lektorati, stolice ali pa so zaposleni "poverjeni" (stalno zaposleni) profesorji za slovenščino v Neaplju, Rimu, Vidmu in Trstu, v posameznih obdobjih pa je bilo mogoče slovenščino študirati na visokošolski stopnji v različnih oblikah tudi v Padovi, Benetkah, Torinu, Milanu in morda še kje,² v Trstu pa tudi ne smemo pozabiti na Fakulteto za prevajalce, tako da se slovenščina poučuje v večjem obsegu kar na dveh fakultetah tržaške univerze, kot posamezen predmet pajo je možno vpisati še na Fakulteti za sociologijo, na Fakulteti za pravo ter na Pedagoški fakulteti. Kljub vsem tem raznovrstnim možnostim je le na Inštitutu za slovansko filologijo Filozofske fakultete v Trstu mogoče vpisati slovenski jezik in književnost kot samostojen predmet in tudi diplomirati s slovenistično tezo. Drugodje ta študij na nižji hierarhični ravni, vendar se ta razmerja hitro spreminjajo, saj je enak status imel študij slovenistike v posameznih obdobjih tudi v Vidmu, Padovi in Rimu, in je odvisen predvsem od kvalifikacije in naslova univerzitetnega profesorja, ki mu je predmet zaupan.³

Pot do takšnega položaja slovenistike v Trstu ni bila lahka, saj tržaška univerza v svoji ne pretirano dolgi zgodovini najprej ni kazala zanimanja za slavistiko, še manj pa za slovenistiko, tako da vrsto desetletij slovenističnega lektorata pač ni bilo, kljub vsej paradoksnosti tega, da Trst meji na slovenski kulturni prostor, če že ni njegov del. To je znala neprimerno boljje izkoristiti videmska

¹ Cronia, Arturo: La conoscenza del mondo slavo in Italia. Padova, Istituto di studi adriatici Venezia 1958, 792 str. Slovenistiko v Italiji je odpravil z enim samim odstavkom!
mm tidi: Dami J, Enrico: Cultura slovena in Italia, SR 1950, str. 485⁴64; Maver, Giovanni: La slavistica in Italia. Scuola e cultura nel mondo 1957, str. 235.

Budal, Andrej: O slovenistiki v Italiji po drugi svetovni vojni. SR 1961/62, I -4, 267-275; Jevnikar Martin: Slovenistika v

slovenistika. KoIGMD 1992, str. 100-103.

Italijanske univerze poznajo po zadnji reformi študijskega programa na slovenski univerzi v Trstu, ki je "ricercatore"

drug naziv.

P R E D S T A V L J A M O S E

univerza, morda zato, ker tam "slovanska nevarnost" ni tako akutna. Slavistika se je v Trstu začela pojavljati šele med drugo svetovno vojno in ne brez povezanosti z vojnimi dogodki ter propagando na okupiranih ozemljih, Inštitut za slovansko filologijo pa je bil ustanovljen šele po vojni in se je v glavnem omejeval le na dva izbirna predmeta, na rusko in slovensko književnost. Najprej ju je predaval Umberto Urbani, po 1946. letu pa Wolf Giusti. Kasneje je bilo to predmetno področje zaupano Romeu Colognatiju, ki pa slovenskega jezika aktivno ni obvladal. Prizadevanja, da bi slovenščino prevzel slovenist, so bila dolgo časa neuspešna, tako da ni prodrli niti tako ugleden delavec in strokovnjak, kot je bil Andrej Budal.⁴ Kasneje se je posrečilo, daje bil nekaj časa lektor France Drolc. V začetku sedemdesetih let je začela delati na Inštitutu Marija Pirjevec, ki je v kasnejših letih tudi večkrat vodila Inštitut. V tem času se je povečalo število predmetov in je pričel redno delovati tudi lektorat za slovenščino, ki ga še sedaj vodi Ljudmila Cvetek-Russi. Danes delajo na Inštitutu trije slovenistični učitelji, slovenščina se je kot predmet osamosvojila, poleg tega pa je Inštitut razvil razgibano dejavnost (gostovanja profesorjev, javna predavanja in okrogle mize, simpoziji...), dovršen del teh prizadevanj je povezan prav s slovenistiko.⁵

Kadrovsko močnejša slovenistična zasedbaje le v Vidmu, kjer je bila nekaj let zasedena edina stolica za slovenščino v Italiji, zaposleni pa so še en "poverjeni" profesor, asistentka, raziskovalec ter lektorica. Kljub navidezno ugodni kadrovski slovenistični zasedbi v Trstu pa je prav zaradi učnega osebja Inštitut v zelo neugodnem položaju, saj mu nemara grozi celo ukinitve. Po italijanskih merilih je trenutno pomembno le to, da ima Inštitut le enega stalno zaposlenega profesorja. Lektorji, zunanji sodelavci, gostujoči profesorji, honorarni predavatelji itd. (kakšno leto se njihovo število približuje tudi ducatu, nikoli pa se ne spusti pod pet) v tem primeru ne štejejo nič. To se kaže tudi v stopnji njihovih pravic, ki jih sploh nimajo, saj ne sodelujejo pri obravnavi strokovnih vprašanj na ravni fakultete in univerze, pa tudi njihove pravice iz dela (pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje, socialna zaščita) so povsem nične. Takšno obravnavanje zaposlenih ne vpliva le na vsoto dodeljenih sredstev za delovanje Inštituta, ampak tudi na njegov obstoj, saj se ne more obdržati, če nima vsaj treh stalno zaposlenih profesorjev.

Do takšnega položaja je prišlo po logiki kadrovske politike, ki velja na italijanskih univerzah in je v zadnjih letih, ko Italija skuša zmanjšati javne izdatke, izrazito omejevalna. Nova delovna mesta je zelo težko odpreti, sistem napredovanja pa praktično onemogoča, da bi kdo ostal na isti univerzi, ko napreduje v ordinarija, s čimer naj bi preprečili familiarnost, nepotizem... pri podeljevanju naslovov. Kandidat za ordinarija bo le težko dosegel to stopnjo na svoji univerzi, kandidirati mora na razpis stolice kjer koli v Italiji, število stolic je skrajno omejeno, konkurenca pa izredno huda, ker so takšna mesta izredno prestižna. Kandidaturo nato obravnava državna razpisna komisija, ki jo imenuje ministrstvo, kajti v Italiji je vse centralizirano do nemogoče stopnje. V zadnjih letih so tako trije izredni profesorji tržaškega Inštituta zmagali na razpisih za stolice ter postali ordinariji, a so morali sprejeti mesta, ki so bila razpisana zunaj tržaške univerze, na kateri bi se teoretično lahko pojavili šele čez tri leta, če bi jim dodelila stolice, ki jih ima na voljo. Ker število stolic določa ministrstvo, je največja težava v tem, da bi se jim moralo mesto zagotoviti v okviru obstoječega numerusa ordinarijev (torej ob odhodu v pokoj ali ob prekinitvi dela kakega drugega ordinarija), saj ministrstvo praktično ne odobrava novih mest. To pomeni, da bi se morala kaka druga stroka na filozofski fakulteti odreči svojim delovnim mestom (ali se odpovedati boju za nova lastna mesta) in jih prepustiti slavistiki. Inštitut je zašel v slepo ulico, iz katere bi se sicer dalo najti izhod, vendar je zelo malo verjetno, da se bodo kolegi drugih strok odrekli razvoju lastne discipline v korist slavistike, tudi če bi bili vsi še tako dobrohotni do nje in do vsega, kar v Trstu diši po slovanski nevarnosti.

⁴ Pirjevec, Marija: Preteklost in perspektive slovenistike v Trstu. Delo, 29. 10. 1987, št. 252, str. 3 (Književni listi). Budal, Andrej: Arturo Cronia — Poznavanje slovanskega svetav Italiji, PDK, 1.2. 1959, ŠL 28, str. 3.

⁵ Jan, Zoltan: Vpogled v delo Inštituta za slovansko filologijo v Trstu; JiS 1987/88, 7-8, 244 -245; Jan, Zoltan: Obračun cikla predavanj v akademskem letu 86/87, PDK, 23. 6. 1987, št. 147, str. 9; Jan, Zoltan: O slovenščini in študiju slovenistike v zamejstvu. — PDK, 4. 2. 1988, št. 28, str. 13.

P R E D S T A V L J A M O S E

Čeprav so nekateri ugledni tržaški profesorji naklonjeni Slovincem in s tem tudi naši stroki, ki ne more mimo nacionalne zaznamovanosti, se žal splošna tržaška miselnost s svojim iracionalnim strahom pred slovensko nevarnostjo nemalokrat pokaže tudi v odnosu do Inštituta za slovansko filologijo, pa čeprav zavita in prikrita z objektivnimi predpisi in okoliščinami⁶. Ni namreč naključje, da se je Inštitut najuspešneje razvijal, ko je bil dekan profesor Giuseppe Petronio, doma iz Rima in zato neobremenjen z lokalnimi kompleksi, tako da si je upal marsikdaj z vso svojo avtoriteto in vehementnostjo zaščititi Inštitut. V ilustracijo naj navedemo samo incident, ki je nastal, ko je tržaška občina obravnavala interpelacijo enega svojih desničarskih odbornikov. Protestiral je, češ da se na Inštitutu predava v slovenščini, čeprav je na italijanskih univerzah učni jezik italijanščina, zaradi česar naj bi bili ljudje prikrajšani za pravico, da se morebiti udeležijo teh tečajev. Dekan je v svojem kabinetu sicer posvaril predstojnico Inštituta, javno pa je ognjevito zavrnil vsakršen poskus, da bi se "lokalne oblasti" vmešavale v delo tako visoke "državne ustanove", kakršna je univerza.

Aferaje tako takrat izgubila ost in se je poglobila brez večjih posledic, kaže pa nam poseben položaj, ki določa delo slovenista na tržaški Filozofski fakulteti. Vsi slovenisti so namreč Slovenci in tudi velika večina študentov je slovenske narodnosti, največ jih prihaja celo s italijanskih šol s slovenskim učnim jezikom, nekaj pa tudi iz Slovenije. Po predpisih bi torej morali Slovenci Slovincem predavati v italijanščini in občevati med seboj v italijanščini! Šlo bi ne samo za nenaraven položaj, temveč bi bilo tudi strokovno nesprejemljivo, saj bi pomenilo neupoštevanje njihovega znanja in tudi neprimerno večjih študijskih pričakovanj, kot jih imajo neslovenski študentje, ki so po znanju jezika in poznavanju slovenske kulture čisti začetniki, tako dane obvladajo niti jezika, kaj šele kaj drugega. Problem je rešen tako, da ima Inštitut posebne tečaje za študente, ki slovenščino že obvladajo, posebne pa za tiste, ki tega znanja nimajo. Tako poteka študij slovenistike za študente tržaške filozofske fakultete dvotimo, nasledek pa je podvajanje oziroma celo potrjevanje tečajev, kajti na Inštitutu poleg teh študirajo slovenščino tudi neofilologi, to je študenti ekonomije, sociologije, prava... Dovolj zapleten položaj povzroča dodatne nemajhne delovne obveznosti trem slovenistom, kijih še povečuje italijanski študijski sistem, kjer ne poznajo predmetnega študija kot pri nas.

Na italijanskih filozofskih fakultetah ima namreč študent zelo proste roke pri oblikovanju svojega študijskega programa, ki je mnogokrat individualiziran. Med visokošolskim študijem, ki se v Italiji - podobno kot v marsikateri drugi državi - konča z doktoratom, mora opraviti okrog 20 oziroma nekaj več izpitov (njihovo število je odvisno od tega, ali se pisni izpiti štejejo za samostojne ali za delne), izbira tečajev (oziroma izpitov) pa je dokaj poljubna, razen nekaterih obveznih povezav (arheologije npr. ne morejo študirati brez izpitov iz latinščine, kdor vpisuje več izpitov iz slovanskega jezika, mora vpisati tudi slovansko filologijo itd.). Študent prilagaja svoj program tematiki diplomske naloge (tj. teze), ki jo bo na koncu študija pripravil in nato javno zagovarjal pred številnim akademskim senatom (in občinstvom) ter si tako pridobil naziv doktor. Nekakšen okvir individualiziranih študijskih programov ustvarjajo le študijske usmeritve, ki deloma vplivajo na poklicno usposobljenost absolventov.

Slovenščino je tako mogoče vpisati eno, dve, tri ali štiri leta ter dokazati svoje znanje na kolokviju ali na enem, dveh, treh ali največ štirih izpitih, pri čemer je treba v nekaterih povezavah opraviti tudi pisne izpite. Študent med svojim študijem lahko opravi največ štiri slovenistične izpite, pisne izpite pa le tisti, ki si je izbral jezikoslovno študijsko usmeritev. Vendar ni rečeno da bosta tako prvi kot drugi tudi res učila slovenščino, saj bosta imela pravico in *dolžnost* učiti še celo paleto predmetov, od različnih jezikov do zgodovine in zemljepisa, kar je za naše predstave zelo nenavadno, vendar Italija s takim visokošolskim študijem sploh ni izjema.

Treba je opozoriti še na to, da po meddržavnem sporazumu, sklenjenem v Rimu 18. 2. 1983, Italija in Slovenija med seboj priznavata akademske nazive. Za to smo se zavzemali Slovenci, ki smo s

Horvat, Jože: Upati je, da bodo komunikacijski procesi res dvosmerni. Gostja iz Trsta. Intervju z Marijo Pirjevec. Delo 15. 3. 1990, št 92, str. 8 (Književni listi).

P R E D S T A V L J A M O S E

tem hoteli zagotoviti možnost, da zamejci lahko študirajo v Sloveniji in da morejo svoj strokovni naziv uveljaviti tudi v Italiji ter tam opravljati poklic, za katerega so usposobljeni. Nostrifikacija je sicer zelo dolgotrajna, zapeletena, polna vijug in ovir, vendar je omogočeno, da se diplomant tržaške filozofske fakultete pojavi kje v Sloveniji kot povsem kvalificiran učitelj slovenščine ali kakšnega drugega predmeta. Ta možnost je nastala, ko smo hoteli doseči nasprotno, da se lahko diplomant ljubljanske ali mariborske univerze v Italiji poteguje kot enakovreden kandidat za državno službo, npr. na šoli s slovenskim učnim jezikom. Boj za enakopravnost je omogočil obojestransko priznavanje javne listine, kakršna je diploma.

Ti okviri, ki so z vrsto drugih predpisov trdno in trdo zabetonirani, opredeljujejo delo slovenistov, ki marsikatero stvari ne morejo zastaviti tako, kot bi si želeli.

Ko si slovenist prizadeva, da bi svojim študentom dal čim več strokovnega znanja in da bi dosegali kar največjo strokovno usposobljenost, prej ali slej zadene ob primarni interes študentov, ki hočejo predvsem diplomirati; za kaj takega pa morajo opraviti določeno število izpitov, pri čemer jih nihče ne vpraša, kolikšno znanje dokazujejo posamezni izpiti. Pomembna sta izpit in ocena (od 1 do 30 z možnostjo dodatne stopnje, ki jo pomeni pohvala), kajti povprečje se šteje pri zaključni oceni teze — diplomske naloge, za katero lahko dobi oceno do 110 točk, pa še pohvalo. Prestrog profesor bo kmalu slišal očitke, daje izpit iz slovenskega jezika in književnosti bistveno zahtevnejši kot izpit iz nemščine, angleščine, španščine, čeprav je seveda pri svojem delu povsem samostojen in nobenemu podrejen. Po drugi strani paje treba vsaj del študentov usposobiti za učitelje materinščine v izpostavljenem prostoru in jim dati neprimerno več kot drugim študentom različnih jezikov, kjer zadostuje že obvladanje jezika na stopnji praktične uporabe. Upoštevati je torej treba dvojnost oziroma trojnost študijskih pričakovanj in se prilagajati.

Seveda to ne velja za vse študente, saj so med njimi številni, ki izkoristijo tudi dodatne možnosti za izpopolnjevanje v Sloveniji, in tudi takšni, ki poslušajo slovenistična predavanja celo po šest in več let, da si pridobijo znanje, kot si ga želijo. Nekateri posamezni absolventi so dosegli celo takšno stopnjo, da lahko v slovenščini opravljajo svoje strokovno in raziskovalno delo. Nekaterim rabi kot pomožna disciplina (npr. zgodovinarjem, ki so vezani na slovenske vire in literaturo), drugi uporabljajo znanje pri interdisciplinarnih študijah, nekateri slovenščino upoštevajo pri italijanističnih jezikoslovnih raziskavah v sociolingvistiki, dialektologiji, etimologiji itd., spet drugi se posvetijo prevajanju, najde pa se tudi kdo, ki posega z raziskovalnim delom prav v slovenistiko. Ob teh se seveda večina zadovolji s takšnim znanjem, kot ga potrebujemo pri obvladovanju tujega jezika, ali pa študirajo slovenščino, ker jo bodo potrebovali pri novinarskem, publicističnem ali podobnem delu. In potem so tu še tisti, ki bodo učitelji na italijanskih in na slovenskih šolah, pa tisti, ki bodo učitelji slovenščine... Bolj pisan spekter študijskih interesov si je težko zamisliti.

Delo fakultetnega učitelja je odvisno od množice različnih kurzov, ki so vsaj deloma prilagojeni različnim študijskim interesom in potrebam. Poleg tega nas omejuje tudi razmeroma kratko študijsko leto, saj se predavanja začnejo novembra in končajo konec maja, ob sedanjem strahu Evropske skupnosti pred delavci iz tujine pa se skoraj vsako leto pojavljajo tudi dodatne administrativne ovire, ki preprečujejo in odlagajo uradni začetek dela v seminarjih in jih je zaradi zagroženih sankcij treba delno upoštevati.

Najnižja stopnja znanja se zahteva od nefilologov (študentov ekonomije, sociologije, prava), ki vpisujejo slovenščino kot kateri koli drug tuji jezik, vendar pa po italijanskih predpisih vpisujejo in opravljajo izpit iz predmeta slovenska *literatura* in jezik, vpisujejo pa ga lahko od enega do treh let. Teh študentov je bilo v akademskem letu 1991/92 skorajda devetdeset. Večina med njimi dobro obvlada slovenščino, saj je njihova materinščina, vendar nekateri med njimi niso obiskovali šol s slovenskim učnim jezikom ali pa vsaj ne vsega osnovnega in srednjega šolanja. Ti že pred vpisom poznajo slovenščino neprimerno bolje kot domala vsi, ki vpisujejo npr. angleščino, nemščino, in imajo tako vsaj enkrat v življenju prednost, ker so Slovenci, ker so dvojezični, ker imajo dostop do življenjskih virov dveh narodov, ker obvladajo dva jezika, kulturo dveh narodov in jim je dostopna njihova stroka v dveh nacionalnih prostorih. Vsi ti kandidati si morajo pridobiti tudi

P R E D S T A V L J A M O S E

literarnozgodovinsko znanje, ki skuša doseči cilj, da bi bili kasneje bralci slovenske književnosti. Za prvi izpit morajo poleg tega poznati osnove slovenske slovnice ter uporabljati jezikovne priročnike. V drugem letniku poglobljajo svoje znanje in ga praktično uporabljajo ter preverjajo pri ustnem in pisnem izražanju, tako da pripravljajo različne seminarske naloge in referate. Ob zaključku študija poglobljajo obvladovanje jezika svoje stroke, premagujejo jezikovne probleme, kar zadeva strokovno terminologijo, ki jim navadno povzroča vrsto težav pri prevajanju strokovnih del in pri oblikovanju besedil, ki so vezana na njihov poklic.

Drugačen standard znanja se je oblikoval pri tistih študentih, ki slovenščino vpisujejo brez kakršnega koli predznanja in so torej najbolj podobni študentom vseh drugih lektoratov. V glavnem so to Italijani, a med njimi je marsikdo, ki ima v drugem ali tretjem kolenu slovenske prednike (npr. babico po očetovi strani). Nekateri, redki sicer, izvirajo tudi iz nemešanih italijanskih zakonov in se zavedajo prednosti, ki jih ponuja obmejno mesto, vendar je med njimi malo pravih Tržačanov, večje doseljencev, potomcev različnih državnih funkcionarjev. Vsako leto se vpiše v prvi letnik pet do petnajst takih začetnikov. Večina vztraja do drugega izpita, vendar jim ta ne daje ne usposobljenosti ne pravice, da bi slovenščino učili na šolah, pač pa imajo znanje, ki jim bo tako ali drugače prišlo prav v življenju in poklicu. Seveda morajo ti študentje iskati znanje tudi zunaj univerzitetnih predavanj, na izpit pa se navadno pripravljajo precej več let, kot je predvideno. Med njimi se v vsaki generaciji najde tudi kakšen posameznik, ki potem vztraja do četrtega izpita, nakaj pajihje celo pripravilo diplomske naloge, ki so povezane s slovenistiko.

Najširše zanje in največje zahteve so za tiste študente, ki prihajajo iz šol s slovenskim učnim jezikom in pri katerih je največja verjetnost, da bodo znanje slovenščine potrebovali za opravljanje svojega poklica. Vsako leto se jih vpiše v prvi letnik okrog dvajset, vendar se tudi ti odločajo za en, dva, tri ali štiri izpite. Največ jih vztraja od tretjega izpita, le redki se odločijo za diplomsko nalogo iz slovenistike, ki jo potem pripravljajo vrsto let, ker se navadno še pred dokončanim študijem zaposlijo; tojim omogočajo italijanski predpisi, ki med drugim dovoljujejo, da se uvrstijo na lestvico suplentov. Gre za nekakšne učitelje za določen čas, ki učijo vsakokrat po eno leto, čeprav ne izpolnjujejo predpisanih pogojev in ne morejo dobiti stalne zaposlitve, lahko pa se njihovo "nadomeščanje" podaljšuje vsako leto posebej. Takšno izobraževanje ob delu se potem marsikdaj ustavi s srečno poroko ali pa se iz mnogoterih vzrokov zelo zavleče. Marsikdaj kandidat tudi ni sposoben napraviti preskoka k povsem samostojnemu in ustvarjalnemu strokovnemu delu, ki ga zahteva oblikovanje diplomske naloge, saj je do te stopnje študija opravljal le posamezne izpite, in če pri tem ni sam skrbel, da bi si tudi v resnici pridobil dovolj potrebnega znanja, bo zelo težko kos samostojni nalogi. V lektoratu po svojih močeh vključujemo tudi informacije, ki navadno ne sodijo v ta tip seminarja. Poleg deskriptivne gramatike in znanja, ki ga običajno daje klasičen lektorat, posredujemo tudi vpogled v dialektologijo, historično gramatiko, predstavljamo funkcijske in socialne zvrsti jezika, preletimo zgodovino knjižnega jezika itd., kolikor je pač mogoče strpati v enega izmed številnih, a časovno omejenih kurzov. V višjih letnikih se študentje navajajo tudi na samostojno uporabljanje in iskanje znanja na višji stopnji, ki zahteva več ustvarjalnosti. Samostojno pripravljajo krajše seminarske naloge (intervjuje, reportaže, recenzije, kritike ipd.) ter spoznavajo klasično lektorsko delo, pri katerem upoštevamo posebnosti jezikovno mešanega prostora, v katerem bodo najverjetneje delali. Vse to naj bi olajšalo prehod na stopnjo, ko bodo morali napraviti tezo.

To je le ena stran znanja, ki si ga mora kandidat pridobiti in pokazati pri vsakem slovenističnem izpitu v katerega je vedno vključena tudi literarna zgodovina. Na stopnji lektorata namreč noben jezik nikjer v Italiji ni samostojen, temveč je redno povezan s književnostjo. Vsi izpiti iz slovenščine

To problematiko je predstavila Ljudmila Russi-Cvetek v referatu *Slovenščina za Italijane začetnike* m sicer TM s e m m f f za lektorjena neslovenskih univerzah, ki gaje 8.7. 1992 priredila Kom.s.ja za pospeševanje slovenšcme na neslovenski

T^Amatuije referentka obravnavala tudi na **posvetovanju** jugoslovmskih lektorjev v Nfak«**ioniji** in objavila v članku *Nekaj metodičnih smernic za učenje slovenščine italijansko govoreč.h*; J.S 1983/84, št. 4, str. 132-134.

P R E D S T A V L J A M O S E

so tako pravzaprav dvojčki, na katerih se preverjata jezik in literarna zgodovina. Le kdor mora opraviti pisni izpit, pri ustnem ne odgovarja iz jezika, ker italijanski predpisi zahtevajo pri takšnem študiju, kakršen je zanje tudi učenje "slovenske literature in jezika", le praktično znanje tujega jezika, ki ga je kandidat pokazal v zadostni meri že pri pisnem izdelku. Kakšne posebno visoke jezikoslovne znanosti italijanski univerzitetni študij tujih jezikov (sem spada tudi slovenščina) ne priznava, pač pa neprimerno bolj poudarja poznavanje literarne zgodovine, in to v najširšem pomenu, tako da sega od splošne kulturne zgodovine prek klasične literarne zgodovine do literarne kritike, teorije in drugih disciplin literarne vede.

Tudi to znanje morajo trije slovenisti posredovati vsem tipom kandidatov, vendar obravnava tega področja presega okvir našega prispevka, ki bi se verjetno dal skleniti z ugotovitvijo: včasih se zdi, da študenti upravičeno tarnajo zaradi prevelikega obsega izpitne snovi ter prehudih zahtev pri študiju slovenistike.

Teh nekaj informacij je mogoče komu odprlo vpogled v povsem drugačen in nepričakovan študijski sistem, v katerega je vključena tudi slovenistika na Inštitutu za slovansko filologijo tržaške "Fakultete za lepe umetnosti in filozofijo". Vse je precej drugačno od tistega, česar smo navajeni v Ljubljani, in marsikaj zbuja pomisleke, morda je celo nesprejemljivo, vendar je edino, kar pač obstaja. Tudi v Trstu marsikaj zbuja dvome in se skuša spremeniti, toda pred oblikovanjem dokončne sodbe bi bilo treba brati tudi kakšno podobno razmišljanje, npr. italijanskega lektorja, ki bi v kaki rimski reviji poročal o študiju italijanščine v Ljubljani in o položaju italijanščine kot matemega jezika določenih študentov, ki se usposabljaajo za učenje na šolah z italijanskim učnim jezikom, za različne poklice v kulturi, novinarstvu itd., pa morajo izbirati med ozko, vrčičarsko zakoličenimi strokami in se odločati med študijem italijanščine ali drugih strok. Zaradi tega bo npr. učitelj zemljepisa in zgodovine na šoli z italijanskim učnim jezikom moral shajati s srednješolskim znanjem italijanščine. Tudi takšen prispevek bi odkrival nesmisle, paradokse in posebnosti ljubljanskega študijskega sistema, ki verjetno ni popoln niti ne najboljši, pač pa eden izmed možnih.

Zoltan Jan

Filozofska fakulteta v Trstu

⁸ Tudi zahtevana strokovna usposobljenost lektorjev je več ko minimalna. Zadostuje, da ima lektor univerzitetno diplomu (njihov doktorat) katere koli stroke in daje jezik, ki ga poučuje, njegov matematični jezik.

Dušan Moravec: Loj z Kraigher

Monografija k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev

Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1990. (197 strani)

Z monografijo o Lojzu Kraigherju je Dušan Moravec okronal svoje štirinajstletno urejanje pisateljevega zbranega dela (I-X), hkrati pa je dopolnil cikel svojih raziskav, posvečenih slovenskemu literarnemu fin de siecleu (Ivan Cankar, 1978; Pisma Frana Govekarja I-III, 1978) ter teatrologiji te dobe (Slovensko gledališče Cankarjeve dobe /1892-1918/, 1974). V pričujoči monografiji je uspešno združil tako oris pisateljevega dela kot teatrologijo uprizarjanih del.

Moravec se je ognil vsaki biografiki in jo zožil le na tista dejstva in datume, ki so se pomembno zarisali v njegov opus. Njegovo življenje je razdelil na šest poglavij, ki prehajajo od ene "postaje" do druge, saj so kraji, kjer mu je bilo živeti, "v teh novelah in romanih lahko prepoznavni, v njih paje tudi zanesljiv odsev dogajanj in spoznanj, časa in razmer, družbene, narodnostne in socialne problematike in osebnih avtorjevih izkušenj..."

Njegova metoda na trenutke spominja tudi na Schererjevo formulo, ki razlaga pesniško osebnost glede na to, kaj je v njej podedovano, kaj priučeno in kaj doživeto. Že prvo poglavje "Od postojne prek Dunaja do Bovca" nam nakazuje očrt rodovnega značaja, njegovih bistvenih lastnosti in tudi podroben genealoški pregled Kraigherjeve družine, ki izvira iz Furlanije, v drugi polovici našega stoletja pa so njeni člani (kasneje problematizirani Kraigherjevi sinovi) krojili tudi slovensko politiko. Ob podedovanem omeni Moravec tudi kratko obdobje priučevanja, obe kategoriji pa slednjič združi in podredi območju doživetega. S tem pa nam že lahko odškmee pogled na njegovo "drzno erotiko", ki se prične že v šolskih klopih, mladostno pisanje na to temo pa so mu uredniki ali cenzurirali ali zapraveli.

Prav prikaz razvoja Kraigherjeve erotične tematike je stalnica in povezovalna nit knjige.

Monograf namenja velik pomen Kraigherjevi dunajski postaji. Tu je namreč bodoči oče slovenske medicinske fakultete to vedo tudi študiral in se srečeval s slovensko moderno. Bil je "obiskovalec sončne in senčne strani" Cankarjevega tamkajšnjega življenja. Tovrstne reminiscence in spomine pa je kasneje s pridom uporabil v svoji cankariani.

Pisec monografije pa se posveča ne le razvoju erotičnih tem, temveč vseskozi tudi zanimivemu vprašanju o avtobiografskih prvinah v njegovih delih. Od vseh novel dunajskega obdobja je samo **Irma** (s kasnejšim naslovom **Telegrafski drog**) pisana v prvi osebi in prav ob njej je moral Kraigher zavrniti vse namige in ironizirati čudno strast kritikov, da vohajo povsod za samoizpovedmi. Moravec se tudi ne more izogniti vprašanju sožitja med pisateljevim prozaičnim poklicem in ustvarjalno slo. Tako mu je uspelo najti humoren zgled njegove trenutne profesionalne deformacije v drugi dunajski noveli **Ela**: ljubimec se zagleda "v plombo na njenem levem podočnjaku". V bovškem obdobju, ko prične snovati tudi dramo **Školjka**, stopi v areno politike, za katero je, po Moravcu, vse življenje želel, da bi doživela "očiščenje in pomlajenje".

Drugo poglavje, "Slovenske Gorice", usmeri Moravca v slikanje, kako je genius loci vplival na Kraigherjev roman **Kontrolor Škrobar**, zato postreže s pregledom sociološkega položaja na Štajerskem. S Škrobarjem je tudi po Moravcu Kraigher ustvaril veliki tekst, brez zdravja in svetlobe, ki pa gaje kritika tudi zavrnila, češ da je preveč zašel v "zdravniško seksualno psihologičnost". Moravec nam razkrije recepcijo tudi pri nekaterih upodobljencih. Če je Kontrolor Škrobar roman ljubezni in politike, s poudarkom

OCENE IN POROČILA

na zadnji, paje v drami **Školjka** spet poglavitno gibal erotika. Tu se eros in seksus prepletata, oplajata in odbijata in Moravec ne pozabi dodati, da bisera kajpak v školjki ni. Strinja se s piščevim lastnim mnenjem, da je Školjka bolj traktat oz. bralna drama, in omeni anekdoto, da je Govekar po uprizoritvi štel ljudi, ki so ploskali.

Tretje poglavje, "Prva vojna leta in prvo osvobojenje", prinaša oris Kraigherjevega proznega dela **Mlada ljubezen**, kjer nastopi tragični pol njegove erotike in motiv hrepenenja. Tri leta po razpadu monarhije se Kraigher prvič loti ubesedovanja Cankarjevega življenja: v **Umetniški trilogiji** nastopi v vlogi pisatelja tudi sam. Moravec ob tem razkrije še izvor drugih junakov in razloži nekatere anahronizme.

Miinchnu in Gorici, krajema, kamor sta ga pregnala spor z ministrom Žerjavom in dokončno razsulo njegovega zakona, se posveča četrto poglavje. V tem obdobju je nastala drama **Na fronti sestre Žive**, v kateri avtobiografskih poudarkov ni več niti prikrival (kdo ne bi v Pavli mogel prepoznal Kraigherjeve žene). Po Moravčevem mnenju je to delo najbrž napisal ali zato, da si olajša vest, prepriča sinove, da je resnica na njegovi strani, ali pa, da si spet poišče mesto v meščanski družbi, čeprav je bil mnenja, da jo je treba z vsemi institucijami vred odpraviti.

"Ljubljanska trideseta leta" so peto poglavje Kraigherjevega življenja, pomenijo pa **Kristo Albo**. Moravec se podrobno posveti genezi tega dela in zgodbi o mladi prostitutki, ki konča za pokopališkim zidom, poudari pa Kraigherjevo idealizirano in posplošeno sliko nje kot "ženske

Jezusa". V spisu **Ivana Cankarja zdravje, bolezen in smrt** prvič predstavi javnosti piščevo bolezen - enuresis nocturna ter tezo, da je prav ta telesna šibkost rodila moč in zdravje njegovega dela. Moravec je ugotovil, da so najboljše sprejeli marksisti z željo po objektivni resnici, Krleža pa jo je zavrnil.

Druga vojna in drugo osvobojenje prinašata tudi sklepno postajo njegovega življenja. Doživet in preživet Dachau mu je dal veliko snovi za **Dachauske fragmente**, ki jih je pisal vse do istoimenskega procesa, ki ga je tudi kmalu obsodil. Njegov opus skleneta dve obsežni monografiji o Ivanu Cankarju, ki upovedujeta njegove teze o pisateljevem nenormalnem spolnem življenju, o njegovem delu kot neskončno velikem tekstu, in več polemik.

Tako je tudi Kraigher s priučenim znanjem (medicine) in na podlagi doživetih izkušenj orisal njegov opus.

Moravčeva monografija je dovršen oris slovenskega pisatelja Lojza Kraigherja, a ima neko pomanjkljivost, ki je morda tudi hotena. Vplive svetovnega realizma, naturalizma in simbolizma omenja le v nekaj stavkih, omenja le nekaj zgolj karakternih primerjav med Tiliko ter Akulino Turgenjeva in Gušenjko Dostojevskega, na kratko zariše piščevo literarno obzorje (Bichner, Engels), hkrati pa sploh ne definira Kraigherjevega naturalizma ali realizma. Če torej želimo imeti popolno podobo o Lojzu Kraigherju, moramo ob tej sicer izvrstni in bleščeče napisani knjigi prebrati tudi razpravo **Kraigherjeva pozna pripovedna proza in evropski naturalizem** Evalda Korena iz leta 1978.

Tone Smolej
Ljubljana

O razpotjih sodobne ruske literature

V ruskem (literarnem) revijalnem tisku zadnjih nekaj let vzbujata pozornost dve razmišljanji o vlogi in položaju sodobne ruske literarne produkcije, objavljeni v reviji *Znamja* (Znamenje oz. Zastava) v začetku 1991. leta. Razmišljanji poosebljata dve svetovnonazorski opredelitvi in dve različni videnji razvoja ruske literature, kakor se kaže dvema generacijama ruskih piscev. Prvo — provokativno in polemično — pisanje M. Epštejna sintetično govori o poetoloških, estetskih in svetovnonazorskih pogledih najmlajše generacije ruskih literatov. Druga razprava, ki je nastala kot polemika na prvo, prinaša razmišljanje I. Dedkova Med preteklostjo in prihodnostjo. V njem so stališča in opredelitve blizu tisti generaciji, ki je dala pečat literaturi v 60. letih in pomembno vplivala na razvoj ruske literature do danes.³

Omenjeni razpravi ne 'poosebljata' samo spora med starejšo in (naj)mlajšo generacijo ruskih literatov, temveč govorita tudi o navzkrižju med tradicionalizmom in t. i. 'novim valom'⁴ oz. neoavantgardo, o konfliktu, ki se vsaj po mnenju enega vodilnih teoretikov mlajše generacije M. N. Lipoveckega v zadnjem letu vse bolj zaostčuje.

Jedro nasprotij med 'tradicionalisti' in 'novim valom' moramo iskati v njihovem različnem odnosu do funkcije, ki naj bi jo imela (ruska) literatura v odnosu do družbe oz. do drugih oblik človekove zavesti - predvsem do politike in religije. Za literaturo v šestdesetih letih (oz. za 'tradicionaliste') je še vedno značilna zavezanost vzgojni, moralni funkciji, kar je ena temeljnih značilnosti ruskega leposlovja vse od ruskih

klasičnih romanov naprej. Povezava literature in družbe (politike, ideologije), kot se je vse jasneje kazala v času po oktobrski revoluciji, ostaja v šestdesetih letih še vedno kot 'ozadje', na katerem nastaja takratna literatura. Literatura šestdesetih je še zmeraj zavezana ideji o kolektivni zavesti, ki jo je načrtno razširjala ruska sovjetska ideologija skupaj z obljubo o 'svetli prihodnosti' - misel o služenju ideji kolektivnega, ki človeka vodi v 'svetlo prihodnost', paje prežemala velika dela socialističnega realizma.

Kakor je literatura šestdesetih še vezana na ideološki kliše (saj ruski človek vanj še verjame kot v nekoč obstoječo realnost!), pa se vse bolj utrjuje prepričanje, daje **Idejo o svetli prihodnosti** treba preoblikovati, jo približati človeku, saj taka, kot je, v življenju postaja neuresničljiva in s tem vse bolj utopija. Šestdeseta leta v ruski kulturi so čas, ko se literatura pričanja zavedati utopičnosti idej Velikega oktobra, je pa hkrati nanje še toliko organsko vezana, da se vpliva ne more otresti. Nastaja neke vrste hibridna literatura s poudarjeno socialno funkcijo, hkrati ko se načelo 'kolektivnega' vse bolj umika 'individualnemu', to pa pomeni tudi ponovno poudarjanje etične funkcije (tokrat z drugega vidika). Literatura šestdesetih let, ki skuša oživiti rusko socialistično utopijo, ji pridati elemente človeškega (jo humanizirati), tako zagovarja isto idejo, ki jo poznamo kot socializem po meri človeka.

Prav članek I. Dedkova svojevrstno ponazarja zgoraj zapisano. Dedkov namreč govori o vlogi literature, ki naj bi bila zraščena s "konkretnostjo realnega življenja, z realno epoho, z realno

Z naslovom *Po prihodnosti. O novi zavesti v literaturi*

V tisku se zanje najpogosteje pojavlja oznaka *tridesetletniki*. Podrobneje o literatih bo govorila razprava v naslednji številki.

³ Gre za avtorje, kot se Ju. Trifonov, V. Aksenov, J. Jevtušenko, B. Okudžava, V. Kuricin, O. Sedakova ipd.

Gl. Literatura 1990/9.

OCENE IN POROČILA

človekovo mislijo", saj drugače po njegovem mnenju literature ne more biti.

Drugače - v nasprotju z generacijo šestdesetih let - pojmuje (vsaj na deklarativni ravni) literaturo najmlajši rod ruskih pisateljev - 'tridesetletniki'. Če naj bi 'tradicionalisti' bili vezani na konkretno realnost, iščejo 'tridesetletniki' edino (še) možno oporo literaturi v neskončnosti kulture. Po njihovem mnenju literatura prihaja v fazo, ko se osvobaja moralno-vzgojno-razsvetljenske vloge, ki jo je v ruski zgodovini imela, zavezanost družbeni ideji oz. resnici države lahko zamenja le kategorija t.i. umetniške resnice.

Ozadje omenjene umetniške drže ni tako nedvoumno, kot se na prvi pogled dozdeva, v resnici namreč zahteva obširnejšo predstavitev oz. veliko previdnosti pri opredeljevanju, ki je na tem mestu lahko le smernica nadaljnjemu razmišljanju. To, da literatura opušča vlogo in

vrednosti, ki jo je v ruski zgodovini imela, naj bi namreč po mnenju 'tridesetletnikov' (M. Epštejna kot njihovega vodilnega teoretika!) pomenilo tudi približevanje koncu literature. Če naj bi bila še v 60. letih torišče različnih dejavnosti, izraz, ki je v sebi vključeval politiko, religijo, sociologijo, filozofijo /.../, je v zdajšnjem času že (tako rekoč) osvobodjena (kar pa naj bi v resnici pomenilo tudi približevanje njenemu koncu). V demokratizaciji življenja, ko se različne oblike človekove zavesti in dejavnosti osamosvajajo, ostaja literaturi lejezik kot (po Epštejnu) neki minimum in poslednje področje, na katerem naj bi lahko samo še razpravljala o pogojih svoje kapitulacije. Provokativna in (razumljivo) polemiko vzbujajoča Epštejnova misel ima svoj pandan v najradikalnejši, neoavantgardistični (po Epštejnu tudi poslednji!) fazi ruske literature - v ruski različici konceptualizma...

Miha Javornik

Filozofska fakulteta v Ljubljani

BIBLIOGRAFIJA

Slovenistika v letu 1991

Bibliografski pregled

BIBLIOGRAFIJA

Flere, Polona, Mojca Kaufman: Televizijske igre. 1958-1985. Lj., Slov. gled. in filmski muzej 1991. 68 str. (Slovenske igre in scenariji. 5.)

Hafner, Jana: Bibliografija Franca Jakopina ob sedemdesetletnici. — SR 39 (1991), 255-369.

Krapež, Vilma, Ljuba Vrabec: Tomaž Šalamun. Ob petdesetletnici pesnikovega rojstva. (Bibliografija). — Knjižnica 27 (1991), št. 4, 125-140.

Loboda, Matjaž: Lutkovne igre, prizori, priredbe za lutkovni oder in scenariji za lutkovne predstave. Lj., Slov. gled. in filmski muzej 1991. 77 str. (Slovenske igre in scenariji. 4.)

Munda, Jože: Bibliografija Janka Kosa. Ob šestdesetletnici. — SR 39 (1991), 475-496.

Murn, Ante: Bibliografija radova Lojza Krakara. — Zadarska revija 40 (1991), br. 1, 56-58.

Nidorfer, Mirko: Bibliografija Franca Miklošiča. — Miklošičev zbornik. Mb. 1991, 279-306.

Orožen, Martina: Bibliografija Martine Orožnove ob šestdesetletnici. — SR 39 (1991), 262-268.

Rotar, Janez: Bibliografija Janeza Rotaija ob šestdesetletnici. — SR 39 (1991), 129-141.

JEZIKOSLOVJE IN LITERARNA ZGODOVINA

Fatur, Silvo: Tretji krog. — Primorska srečanja 15 (1991), 545.

Napoved tretjih primorskih slovenističnih dnevov.

Gadanyi, Karel: Vloga katedre za slovenski jezik in književnost pri izobraževanju narodnostnih učiteljev. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 33-35.

Giesmann, Gerhard: Nemška slovenistika in njene perspektive. Spraševal je Slavko Fras. — NRazgl 40 (1991), 652.

Gruden, Živa: Slovenščina proti toku. O dvojezičnem šolskem središču v Špetru. — Jadranski koledar 1991, 55-60.

Isto v: Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 198-207.

Jembrih, Alojz: Hrvatsko-slovenske književnojezične veze. Čakovec, Zrinski 1991. 401 str. (Biblioteka Znanstveno-popularna djela. 38.)

Orožen, Martina: Pozdravne besede. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 9-12.

Pogorelec, Breda: Sedemdeset let ljubljanske slavistike in slovenistike. — Prav tam, 18-33.

JEZIKOSLOVJE

Anon.: Hišna in ledinska imena v Gorjah na Zilji. — Letno poročilo Zvezne gimnazije in Zvezne realne gimnazije za Slovence v Celovcu 1990/91, 97-100.

Benedik, Francka: Redukcija v škofjeloškem narečju. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 141-146.

Bernjak, Elizabeta: Kontrastivna obravnava dvojezičnosti s posebnim poudarkom na slovensko-madžarsko dvojezičnost na narodnostno mešanem območju Prekmurja. — Tri študije = Harom tanulmány. Lendava 1991, 9-26.

— Kontrastivno proučevanje madžarskih preverbov in slovenskih glagolskih predpon. — Nemzetkozi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 587-592.

Bokal, Ljudmila: Starinske besede v Slovačiji slovenskega knjižnega jezika. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 113-120.

Čar, Janko: Analiza območij v besedilu in odkrivanje smisla. — Nemzetkozi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 89-93

— Jezikovna vzgoja v Blažetu in Nežici. — 130 let visokega šolstva v Mariboru. Mb.-Celje 1991, 359-365.

Čas, Tomaž: "Zaščitna policija" — pravo ime za milico? — Pravna praksa 10 (1991), št. 13, 12.

B I B L I O G R A F I J A

- Černelič, Ivana: Členek kot besedna vrsta v slovenskem knjižnem jeziku. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 73-85.
- Čop, Dušan: Imenoslovje jeseniške občine. — Jeklo in ljudje. Jeseniški zbornik 6 (1991), 61-71.
- Zgodovina imen: sedanjost in preteklost. — Skalleras 2 (1991), 29-33.
- Dembskij, Narcis: Slovensko-francoski slovar strojniških in komplementarnih izrazov. Nadaljevanje iz prejšnje številke Mostov. — Mostovi 25 (1991), št. 1, 45-55; št. 2, 32-44.
- 0-1
- Derganc, Aleksandra: Akademik Franc Jakopin - sedemdesetletnik. — Glasnik SM 14 (1991), 37-38.
- O (ne)števnosti poimenovanj za zelenjavo, sadje in jagode v slovenščini in ruščini. — SR 39 (1991), 277-283.
- Emberšič, Elizabeta: Madžarske besede v gornjeslovenskem narečju. — Nemzetkozi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 111-120.
- Faganel, Jože: Besedni slog v Romualdovem Škofjeloškem pasijonu. — Razprave SAZU. II. razred 14 (1991), 261-270.
- Ferluga-Petronio, Fedora: Analisi comparativa dei nomi della gerarchia ecclesiastica in sloveno e croato. — Linguistica 31 (1991), 401-419.
- Furlan, Metka: Slovensko slima 'jaliau, plouagne' (Alasia) in srbohrvaško slim (Žumberek) — novo gradivo za slovansko-germansko izogloso 'slimS : 'slTma-. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 25-30.
- Gadanyi, Karoly: Stanovljenje slovmogo sostava slovenskogo literaturnogo jazyka v 30-80-e gody XIX veka. (K postanovke problemy.) — Nemzetkozi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 289-295.
- Gložančev, Alenka: Enobesedna imena slovenskih podjetij. — Lj., Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU 1991. 112 str.
- Enobesedna imena zasebnih podjetij v naselju Nove Fužine v Ljubljani. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 87-98.
- Godini, Neva: Franulov Saggio grammaticale italiano-cragolino iz leta 1811 in Vodnikov doprinos. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 219-225.
- Gradišnik, Janez: Najbolj pogostne napake v našem izražanju. — Kopitarjevi študijski dnevi. I. Lj. 1991, 69-80.
- Naš jezik potujčvavši... — Srce in oko 1991, 585-586.
- Ni vsaka beseda dobra. - - Prav tam, 444-445.
- Granda, Stane: Fran Miklošič v revolucionarnem letu 1948/49. — Miklošičev zbornik. Mb. 1991, 87-97.
- Gros, Jerneja, Ludvik Gyergyek, France Mihelič: Predstavitev samoglasniških fonemov z značilkami iz razvoja vzorcev govorjenih samoglasniških fonemov v diskretno vrsto po Karhunenu in po Loeveju. — Elektrotehniški vestnik 58 (1991), 88-92.
- Hafner, Stanislav: Fran Miklošič v življenju in delu. — Miklošičev zbornik. Mb. 1991, 9-44.
- Horvat, Sonja: Mikrotoponimi na Vrheh in v dolini Raše. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 147-154.
- O slovenski narečni leksikografiji. — Celovski Zvon 9 (1991), št. 31, 84-87, št. 33, 82-84.
- Jakopin, Franc: Delo Frana Ramovša za Slovensko akademijo znanosti in umetnosti. (Referat na slavnostni skupščini SAZU ob stoletnici rojstva, 14. septembra 1990.) — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 19-24.
- Iz spominov na Rajka Nahtigala in Frana Ramovša. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 9-18.
- Miklošičev pomen v zgodovini slavistike. Ob stoletnici njegove smrti. — Jis 36 (1990/91), 181-186.
- Nekaj značilnih priimkov okrog Slomškovega rojstnega kraja (po koledajih Mohoijske družbe). — 130 let visokega šolstva v Mariboru. Mb.-Celje 1991, 299-304.
- Slovenski knjižni jezik in njegov slovar (SSKJ 1-5). — SSJLK 27 (1991), 47-57.
- Jesenšek, Marko: Deležniško-deležijski skladi v Kuzmičevem in Japljevem prevodu Nove zaveze. — SR 39(1991), 183-198.
- Razlikovalni skladenski vzorci vzhodnoslovenskega in osrednjeslovenskega knjižnega jezika 18. stoletja — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 129-141.
- Slovensko gradivo v Miklošičevi primerjalni skladnji. — Miklošičev zbornik. Mb. 1991, 165-184.
- Jug-Kranjec, Hermina: Trije načini zgodovinske stilizacije v romanu Bogovec Jernej. — SR 39 (1991), 85-100.
- Karničar, Ludvik: Obirsko narečje v luči graškega raziskovalnega projekta. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 96-109.
- Keber, Janez: Jedro besedišča za RBSJ. — Računalniška besedišča. Domžale 1991, 55-59.
- (O)pehariti '(o)goljufati, (pre)varati (s pomočjo peharja)' in sinonimi. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 99-111.
- Živeti na koruzi. "Živeti skupno življenje moškega in ženske brez zakonske zveze". — Koledar Družbe sv. Mohotja v Celovcu 1991, 61-64.

B I B L I O G R A F I J A

- Kocjan-Barle, Marta: Vaje iz pravopisa z rešitvami. — Mostovi 25 (1991), št. 1, 19-20.
- Kočar, Tomaž: Gozd in drevje v krajevnih imenih na območju Ljubljane in okolice. — Gozdarski vestnik 49(1991), 102-105.
- Korošec, Tomo: Časopisni naslovi glede na ločila. (K stilni vlogi ločil v časopisnih naslovih dnevnika Delo.) — SR 39 (1991), 53-70.
- Odraz sodobnih političnih sporememb v jeziku slovenskega časopisja. — SSJLK 27 (1991), 99-108.
- Vzorci poročevalskih stopenj. — SR 39 (1991), 285-300.
- Kotnik, Bertrand: Ta hiša je ... Zgodovina hiš južne Koroške. — Družina in dom 42 (1991), št. 1, 12, št. 2, 12, št. 3, 12, št. 4, 12, št. 5, 12.
- Sodraieva-Zedras, Na gori-Rupertiberg, Potok pri Biličovsu-Bach.*
- Kovačič, Irena: Jezikovne zvrsti in podnaslovno prevajanje. — 15. prevajalski zbornik. V Lj. 1991, 20-27.
- Kozar-Mukič, Marija: Jezik Slovencev v Taranyju (županija Somogy). — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 105-110.
- Namen in pomen etnološkega raziskovanja v Porabju. — Vzporednice slovenske in hrvaške etnologije 7. Lj. 1991, 71-76.
- O stanju slovenščine v Porabju.*
- Kraut, Bojan: Ob izidu "Meteorološkega terminološkega slovarja". — Strojniški vestnik 37 (1991), 39-40.
- Vrtilna zmeda. — Prav tam, 99.
- Kronsteiner, Otto: Deutsche Namensformen (Exonyme) für Orte in Slowenien. — Die slawischen Sprachen (Salzburg) 27 (1991), 197-198.
- Die Slowenen - das zweisprachig(st)e Volk Europas. — Prav tam, 165-180.
- SSzvd.*
- Zweisprachige Ortsnamen beiderseits der friulanisch-slowenischen Sprachgrenze. — Prav tam, 189-190.
- Kržišnik-Kolšek, Erika: Frazeologija v slovenskem časopisju 1991. — SSJLK 27 (1991), 89-98.
- Kunst Gnamuš, Olga: Pisno sporočanje kot predmet mednarodnih primerjalnih raziskav. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 208-228.
- Sporazumevanje med željo, resnico in učinkom. Lj., Slovensko društvo raziskovalcev šolskega polja 1991. 188 str. (Študije šolskega polja.)
- Vljudnost in posrednost pri izrekanju zahtev. — JiS 37(1991/92), 9-12.
- Kunzmann-Miüller, Barbara: Arbeiten zur slowenischen Sprache im ausgehenden 18. Jh. und in der ersten Hälfte des 19. Jh. — Anmerkungen und Versuch einer Einordnung. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 143-150.
- Slowenische Konjunktionen in Adversativkonstruktionen. Erkundungen und Versuch einer Beschreibung. — Južnoslovenski fdolog 47 (1991), 161-176.
- Laussegger, Herta: Sodobne govorne navade na stičišču dveh jezikov na Koroškem. — SSJLK 27 (1991), 71-87.
- Sodobni trenutek slovenskih govorov na Koroškem. — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 95-104.
- Leder, Zvonka: Terminološka prizadevanja na Slovenskem. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 155-171.
- Leeming, Henry: Some textological and lexicological aspects of Fr. Hipolit's version of Komenský's Orbis sensualium pictus. — Razprave SAZU. Razred II 14 (1991), 185-211.
- Logar, Tine: Pomen Frana Ramovša za slovenistiko. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 13-17.
- Razvoj slovenske dialektologije kot lingvistične geografije po Franu Ramovšu. — Prav tam, 75-78.
- Majdič, Viktor: Pogostejši pravopisni primanjkljaji. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 48-60.
- Makovec-Černe, Jasna: Die Thema-Rhema-Gliederung in deutschen und slowenischen Texten. Die Thema-Rhema-Gliederung als Informationsgliederung eines Textes. Eine kontrastive Untersuchung. Frankfurt am Main [etc.], Peter Lang 1991. VVI, 333 str. (Werkstattreihe Deutsch als Fremdsprache. 32.)
- Markič, Jasmina: Hacia un estudio aspectual contrastivo entre el esloveno y el español. — Verba hispanica 1 (1991), 105-110.
- Materie, Josip, Jürgen Peterman: Über die Radensarten in Franc Metelkos "Lehrgebäude der slowenischen Sprache". — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 151-159.
- Mečkovskaja, Nina Borisovna: Slovenskij jazyk. Minsk, Universitetskaja 1991. 119 str. (Slavjanskije jazyki.)
- Mercina, Marija: Slovenščina - moj tuji jezik. — Prosvetni delavec 41 (1991), št. 13, 9.
- Isto v: Primorska srečanja 15 (1991), 599-601.*

B I B L I O G R A F I J A

- MerkO, Pavle: Krajevno imenoslovje na Tržaškem. Zgodovinska in metodološka opažanja. — Zgodovinski časopis 45 (1991), 565-580.
- Percedo(l). — Alpi Giulie (Trieste) 84 (1991), N. 2, 109-112.
- Svetniki v slovenskem imenoslovju. — Mladika 35(1991), št. 1-10, priloga (str. 101-132).
- Pantaleon - Vitus.*
- Merše, Majda: Dvovidskost kot ena od značilnosti vidskega sistema v jeziku slovenskih protestantskih piscev. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 110-128.
- Mihelič, France: Akustično fonetična pretvorba slovenskega govora z računalnikom. — Elektrotehniški vestnik 58 (1991), 303-320.
- Mrak, France: Kotiček elektrotehničnega izrazja X. Terminologija s področja elektromagnetne kompatibilnosti. — Elektrotehniški vestnik 58 (1991), 130-131.
- Moder, Janko: Jezikovni posnetki p» srbohrvaščini. — Kopitarjevi študijski dnevi. I. Lj. 1991, 61-67.
- Marskeri romar... — Rodna gruda 38 (1991), št. 11, 43. Položaj slovenščine in galicijsčine.
- Materinščina - jezik zvestobe. — Prav tam, št. 12, 43.
- Slovenski pisatelji o materinščini. — Prav tam, št. 1-9.
- Molnar, Zoltan Miklos: A szloven-magyar nyelvi kapcsolatok kerdeskorehez. — Nemzetkozi szlavisztikai napok (Szombathely) 1 (1991), 199-202.
- K vprašanju slovensko-madžarskih jezikovnih zvez.*
- Muren, Hinko: Število vrtljajev - vrtilna hitrost - vrtilna frekvenca? — Strojniški vestnik 37 (1991), 97-98.
- Narat-Šrekl, Jožica: Samostalniške besednozvezne sopomenke v Dalmatinovi Bibliji. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 63-72.
- Nartnik, Vlado: Da ta tri imena edin Bog. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 41-45.
- Ob sedemdesetletnici akademika Franca Jakopiča. — JiS 37 (1991/92), 83-85.
- Perečenje priimkov in imen v ljudskih pesmih o Lambergauju. — Slava 5 (1990/91), št. 2, 118-122.
- Podlaga in razsežnosti ponavljanja predgov. — Prav tam, 95-102.
- Poskus medmetne izpeljave naklonov in načinov. — Prav tam, 89-94.
- Nežmah, Bernard: Preklinjanje po slovensko. — Vesela znanost 1-2. Zbornik predavanj 1988/89 in 1989/90. Lj. 1991, 35-43.
- Orel-Pogačnik, Irena: Ob šestdesetletnici prof. dr. Martine Orožen. — JiS 37 (1991/92), 28-31.
- Sopomenskost samostalnikov v starejših slovenskih slovarjih. — SR 39 (1991), 145-163.
- Orožen, Martina: Fran Miklošič - raziskovalec slovenske obredne terminologije. — Miklošičev zbornik. Mb. 1991, 137-163.
- Kopitarjeva slovenska slovnica. — Kopitarjevi študijski dnevi I. Lj. 1991, 7-17.
- Odmevi francoske revolucije v Vodnikovih Novicah (1797-1800). — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 195-208.
- Teoretični in praktični jezikovni nazorji Slomška. — 130 let visokega šolstva v Mariboru. Zbornik simpozija. Mb.-Celje 1991, 366-382.
- Trajna aktualnost zgodovinskega in dialektološkega raziskovanja slovenskega jezika. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 61-74.
- Vodnikove "Lublanske novice" in Francozi. — Kopitarjevi študijski dnevi I. Lj. 1991, 5-6.
- Ožbolt, Martina: Prevajanje Dantejevih retoričnih figur. Retorične figure v prvih petih spevih Dantejeve Božanske komedije. Analiza izbranih primerov razhajanj med izvirnikom in prevodom. — Primorska srečanja 15 (1991), 163-170.
- Orzechowska, Hanna: Dwa warianty w języku Biblii Dalmatyna i ich losy w sto pięćdziesiąt lat później (Palmarium empyreum 1731). — Wariacja w języku. III Opolskie spotkania językoznawcze Szczedrzyk, 10-11. 10. 1989 r. Opole 1991, 163-167.
- Paternu, Boris: Jezik kot vprašanje svobode. — Jezik in književnost (Trst) 2 (1991), 7-14.
- Pavlovec, Rajko: Geološki terminološki slovar. — Rudarsko-metalurški zbornik 38 (1991), 385-389.
- Pejovič, Vera: Odnos do poezije je odnos do jezika. — Fontana 1991, št. 17, 105.
- O lektoriranju poezije.*
- Petaras, Robert: Slovensko narečjeslovje. Ob stoletnici Frana Ramovša. — Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1991, 105-109.
- Pogačnik, Jože: Miklošič in ilirizem. — Sodobnost 39 (1991), 932-944.
- Pogačnik, Vladimir: Nodierovi pogledi na jezike Ilirije. — Zgodovinski časopis 45 (1991), 363-368.
- Pogorelec, Breda: Retorika na Slovenskem nekdanj in danes (teze). — SS JLK 27 (1991), 109-111.

B I B L I O G R A F I J A

- Vloga oblike za razumevanje smisla v Cankaijevi prozi. — JIS 36 (1990/91), 133-147.
- Pohl, Heinz Dieter: Die Bedeutung des Slowenischen für die Dialektologie und Onomastik Kärntens (und Osttirols). — Die slawischen Sprachen (Salzburg) 27 (1991), 147-163.
- Nemško-slovenski jezikovni stiki na Koroškem.
- Koledar Družbe sv. Mohojia v Celovcu 1991 57-58.
- Zum amtlichen Gebrauch slowenischer Ortsnamen. Gedanken zu einer diesbezüglichen Publikation. — Österreichische Namenforschung (Klagenfurt) 17 (1989), 73-80.
- Izšlo 1991. — Ob: Peter Jordan, Möglichkeiten einer stärkeren Berücksichtigung slowenischer Ortsnamen in den heutigen amtlichen topographischen Karten Österreichs. Wien 1988, 56 str., 5 zvd (ÖAW, Institut für Kartographie, Berichte und Informationen, Nr. 6)*
- Praprotnik, Nada: Oselica ali travniška blestivka? (Razmišljanje o slovenskih rastlinskih imenih.) — Proteus 53 (1990/91), 307-310
- Premk, Francka: Sloveno-Hebraica: eksotična poimenovanja dišav in dragocenih oblačil v najstarejših slovenskih psalmskih prevodih (Ps 45). — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 47-62.
- Pretnar, Tone: Fran Miklošič kot prevajalec poljske poezije. — JIS 37 (1991/92), 22-27.
- Priestly, Tom: Zakaj se selščina tako hitro spreminja? — Koledar Družbe sv. Mohorja v Celovcu 1991, 65-68.
- Prunč, Erich: Handkejev prevod Lipuševega romana "Zmote dijaka Tjaža". — SSJLK 27 (1991), 149-168.
- Puconja, Miran: Vzhodna Štajerska v luči panonskih kontroverz. — Vzporednice slovenske in hrvaške etnologije 7. Lj. 1991, 77-83.
- Predvsem o (knjižnem) jeziku.*
- Puhar, Jože: Merilna napaka — merilni pospešek. — Strojniški vestnik 37 (1991), 40.
- Rajh, Bernard: Slovenski knjižni jezik in Fran Miklošič. — Miklošičev zbornik. Mb. 1991, 213-222.
- Rode, Matej: Narečje kot prevajalski problem. — 15. prevajalski zbornik. V Lj. 1991, 28-31.
- Valentin Vodnik in prevajanje. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 311-317.
- Rotar, Janez: Iz korespondence Frana Ramovša z Vatroslavom Jagićem in Aleksandrom Beličem. — Komparativno proučevanje jugoslavenskih književnosti. Zbornik IV. Zgb 1991, 215-233.
- Najstarejši domači zapis imena dežele Kranjske. — Zgodovinski časopis 45 (1991), 357-361.
- Seher, A.: Nekateri jezikovni problemi s področja montanističnih dejavnosti. Rudarsko-metalurški zbornik 38 (1991), 141-149.
- Simoniti, Barbara: Gulliveijeva potovanja v prevodu Izidorja Cankarja. — SR 39 (1991), 327-345.
- Skubic, Mitja: Interferenze sintattiche di origine romanza nelle parlate slovene occidentali: la strutturazione del sintagma aggettivale, della frase, del periodo. — Lingüistica 31 (1991), 361-365.
- Romanstvo in slovenstvo na Goriškem Medsebojna jezikovna sovplivanja. — Primorska srečanja 15(1991), 171-174.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Izdala SAZU, ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik. Knj. 5. T-Ž. Dodatki A-Š. Lj., SAZU 1991. 1051 str.
- Snoj, Marko: Nekaj pripomb k izvoru slovanskih glagolov skočiti, skakati in kačiti. Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 31-40.
- Stariha, Karmen: Igra jezika v dramatici Petra Handkeja in Milana Jesiha. — Sodobnost 39 (1991), 1174-1189.
- Stenwijk, Han: Analogičeskie razvitija akcentnogo tipa góra, gorp v slovenskih dialektah. — Slavica Tartuensia 3 (= Ucenye zapiski Tartuskogo universiteta 932). Tartu 1991, 32-47.
- Stone, Gerald: Slovenski jezik v Valvasoijevi Slavi vojvodine Kranjske. — Valvasoijev zbornik. Lj. 1990, 232-238.
- Sturm-Schnabl, Katja: Sedemdesetletnica Miklošičevega rojstva v odbranih pismih. — Miklošičev zbornik. M b. 1991, 99-129.
- Svetina, Janez: Problemi ob prevajanju del indijske duhovne filozofije v slovenščino. — 15. prevajalski zbornik. V Lj. 1991, 105-114.
- Šalej, Štefan Bogdan: Govorite slovensko? Zakaj pa ne! Nekaj razmišljanj in izkušenj o poučevanju slovenščine v mešanih družinah, zunaj slovenskega okolja. Poučevanju slovenščine dati vsaj tako veljavo kot učenju tujih jezikov v Sloveniji. — Rodna gruda 38 (1991), št 4, 34-35.
- Šivic-Dular, Alenka: Miklošič in slovenska etimologija. — SSJLK 27 (1991), 29-45.
- Škerlak, Vladimir: Nekaj terminoloških drobcev. — Pravna praksa 10 (1991), št 18, 16; št 20, 18.
- Šumi, Nada: Jezik umetnosti življenja. — Gledališki Ust SNG Drama 70 (1990/91), upriz. 5, 185-186.
- V Partljičevi drami Kakor pečal na srce.*
- Tasso-Jasbiza, Ariella, Paolo Parovel: O starodavnosti slovanske naselitve med Trstom in Koprom — Jadranski koledar 1991, 103-110.

B I B L I O G R A F I J A

- Tavzes, Cvetana: Uporabljeni izrazi. — Računalniška besedišča. Domžale 1991, 85-87.
- Tokarz, Emil: Kriza zavesti ali jezika? (na slovenskem gradivu). — Nemzetkozi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 71-75.
- Toporišič, Jože: Besedotvorno šolanje. — SR 39 (1991), 215-237.
- Glej A. Vidovič-Muha, *prav tam* 101-113.
- Breznik-Ramovšev Slovenski pravopis. — SR 39 (1991), 115-126.
- Isto v: Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 34-47.
- Členki in njihovi stavčni ustrezniki. — SSJLK 27 (1991), 3-16.
- Družbenost slovenskega jezika Sociolingvistična razpravljanja. Lj., DZS 1991, 495 str.
- Franc Miklošič (1813-1891). — Dom in svet. Zbornik IV. Mb. 1991, 136-144.
- Jezikoslovna teorija Matije Čopa v slovenski abecedni vojni. — SR 39 (1991), 455-474.
- Pogovor uredništva Zdravstvenega vestnika z Jožetom Toporišičem. (Pogovor je vodil Jože Drinovec.) — Zdravstveni vestnik 60 (1991), 438-443.
- Pomenske skupine samostalniških zložen. — SR 39 (1991), 301-316.
- Stoletnica smrti našega največjega jezikoslovca. — Mohorjeve koledar 1991, 142-144.
- Zadnjih 20 let slovenskega jezikoslovja. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 19-31.
- Torkar, Silvo: Nekaj opazk k osvetlitvi cerkljansko-tolminskega besedišča v SSKJ. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 173-179.
- Trstenjak, Anton: Fran Miklošič v rokopisih. — Miklošičev zbornik. Mb. 1991, 127-131.
- Uredništvo: O izrazih "specifičen" in "vrtilna frekvenca". — Strojniški vestnik 37 (1991), 208.
- Varga, József: A Muravidéki személynévek vizsgálata. — Tri študije = Három tanulmány. Lendava 1991, 27-40.
- Raziskava osebnih imen v Prekmurju.*
- Az anyanyelv (magyar, szlovén) használatának alakulása a vegyes házasságokban. — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 173-191.
- Variacije uporabe maternega jezika (madžarsko, slovensko) v mešanih zakonih.*
- Vascotto, Patrizia: Interfeience med slovenščino in italijanščino na kulturni, šolski in leksikalni ravni. — Jezik in književnost (Trst) 2 (1991), 53-61.
- Verbovšek, Leopold: Vladajoči v slovenščini. — Koledar Družbe sv. Mohorja v Celovcu 1991, 59-61.
- 0 besedah za vladarke v slovenščini.*
- Vezovišek, Branko: Slovenski pravniški jezik v devetnajstem stoletju. — Pravna praksa 10 (1991), št. 5, 17.
- Vidau, Pavel: Vas Bani — ljudsko Bane. Hišna, ledinska imena in še kaj. — Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1991, 68-73.
- Vidovič-Muha, Ada: Nadaljevanka o slovenski besedotvorni teoriji. — SR 39 (1991), 101-113.
- Glej J. Toporišič, *SR* 38 (1990), 421-440.
- Nekaj temeljnih prvin za "besedotvorno šolanje". — SR 39 (1991), 317-326.
- Glej J. Toporišič, *prav tam* 215-237.
- Nekatera aktualna vprašanja slovenske jezikovne kulture. — SSJLK (1991), 17-27.
- Skladenjska zgradba besede. — Nemzetkozi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 7-12.
- Typologia siowotworczych transformacji zwifizkōw wyrazowych. — Wariacje w jęz. III Opolskie spotkania jęz.oznawcze Szczedrzyk, 10-11. 10. 1989 r. Opole 1991, 183-193.
- Vlahovič, Maja: Modeli transpozicije dvojine (na primeru prevodenja sa slovenačkog na srpskohrvatski). — Naučni sastanak slavista u Vukove dane. Referati i saopštenja, 20/2. Bgd 1991, 311-315.
- Weiss, Peter: Zasnova novega odzadnjega slovijskega slovenskega jezika. — Jezikoslovni zapiski 1 (1991), 121-139.
- Wraber, Tone: Nekaj botanikovih pripomb k poskusu snopiču Gozdarskega slovijskega jezika. — Gozdarski vestnik 49 (1991), 376.
- Zakrajšek, Katjuša: O slovenačkoj leksici bez ekvivalenata u srpskohrvatskom jeziku i nekim modelima njene transpozicije. — Naučni sastanak slavista u Vukove dane. Referati i saopštenja, 20/2. Bgd 1991, 303-310.
- Zorko, Zinka: Govor Ponikve in dialektizmi v Slomškovem delu Blaže in Nežica v nedeljski šoli. — 130 let visokega šolstva v Mariboru. Zbornik simpozija. Mb.-Celje 1991, 339-348.
- Kontrastivni vidiki dialektološkega raziskovanja. (Prekmursko porabsko narečje.) — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 79-95.
- Medjezikovni vplivi v lendavskem kotu. — SSJLK 27(1991), 59-69.
- Oblikoslovje Ojstrice nad Dravogradom (z glasoslovnim orisom). — SR 39 (1991), 15-28.

B I B L I O G R A F I J A

- Vzhodni haloški govori. — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 51-69.
- Zuanella, Božo: Slovenski priimki v občini Svet Lenart. — Dom (Čedad) 26 (1991), št. 1-22.
- Žagar, Igor Ž.: Argumentacija v jeziku proti argumentaciji z jezikom —Anthropos 1991, št. 4/5, 172-185.
- LITERARNA ZGODOVINA**
- Bačar, Karel: Iz dolenske preteklosti. Literarnozgodovinski in etnološki zapiski. Novo Mesto, Dolenjska založba 1991.
- Sir. 97-101: Vinko Blatnik, Profesor Karel Bačar; str. 97-101: Nataša Petrov, B&uograjffa Karla Bačerja.
- Bajt, Drago: Slovene short prose of the last twenty years. — Litterae slovenicae 1 (1991), 211-216.
- Bemik, France: Die Evolutionsproblematik in der slowenischen Kriegsprosa (mit besonderer Hervorhebung von E. Kocbeks Novellensammlung). — Münchner Zeitschrift für Balkankunde 7/8 (1991), 97-112.
- Muzikalnost v slovenski poeziji 19. stoletja. — Razprave SAZU. Razred II 14 (1991), 5-21.
- Slovenska modema v "horizontu pričakovanja". — SR (1991), 439-453.
- Bjelčević, Aleš: Literarna veda, teorija pomena in umetna inteligenca. Današnji pomen knjige Denisa Poniža Slovenski jezik, literatura in računalniki. — SR 39 (1991), 165-181.
- Bobrownicka, Maria: Napoleonov mit v poljski in slovenski književnosti. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 99-106.
- Bogataj-Gradišnik, Katarina: Konvencije grozljive literature v slovenski pripovedni prozi. — V: K. Bogataj-Gradišnik: Grozljivi roman. Lj. 1991, 132-160.
- Bonazza, Sergio: Prisotnost italijanske kulture na Slovenskem konec 18. in v začetku 19. stoletja. — SR 39 (1991), 347-353.
- Bratuž, Lojzka: Slovenski rokopisi iz 18. stoletja. — Jezik in književnost (Trst) 2 (1991), 15-19.
- Darasz, Zdzistaw: V iskanju identitete. Iz obravnave zgodnje faze razvojnega procesa slovenske vede o književnosti. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 13-18.
- Detela, Lev: Pregled slovenske zdomske književnosti. — NRazgl 40 (1991), 485-487.
- Značilnosti slovenskega zdomskega literarnega ustvarjanja. — Slovenski koledar 1991, 128-133.
- Doncsecz, Ibolya: Miklova Zala v pismenstvu porabskih Slovencev. — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 285-288.
- Festival umetniške ustvarjalnosti za mlade "Kurirček" (28; 1990; Maribor): Sodobna mladinska dramatika. Ur. Jože Filo. Mb., "Kurirček" 1991. 88 str.
- Gabrič, Aleš: Med eno in drugo Sodobnostjo. — Sodobnost 39 (1991), 100-109.
- Gállos, Orsolya: Nekateri značilnosti slovenskega romana v 70-ih letih. — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 223-226.
- Gieseemann, Gerhard: Dostoevskij im Umfeld des slowenischen Expressionismus. — Razprave SAZU. Razred H 14 (1991), 93-106.
- Funktion und Funktionieren von Theater/Drama in der slowenischen Literatur anfang des 19. Jahrhunderts. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 75-85.
- Novejši pogledi na slovensko književnost. Lj., Slovenska matica 1991. 234 str. (Razprave in eseji. 34.)
- Glazer Alenka: Slovenska mladinska poezija od Slomška do Župančiča. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 186-197.
- Slovenska otroška pesem v 19. stoletju. — Otrok in knjiga 31 (1991), 43-51.
- Glušič, Helga: Slovenski sodobni roman zunaj matične Slovenije, — S S J L K 27 (1991), 115-122.
- Ženska med izpovedjo in umetniško kreacijo. Mladje 1991, št. 71, 56-61.
- Golubovič, Vida: Slovenski avangardizem i russkij avangardizem. — Russian literature (Amsterdam) 29 (1991), Nr. 1, 67-78.
- Gradišnik, Janez: Predvojna Sodobnost - liberalna revija? — Sodobnost 39 (1991), 546-548.
- Ob: J. Prunk, Sodobnost 1990, 866-869, in A. Gabrič, Sodobnost 1991, 100-109.
- Grafenauer, Bogo: Nekaj opomb k "Zadnjemu srečanju" s Tarasom Kermaunerjem. — Glasnik SM 14 (1991), 21-33.
- Grafenauer, Niko: Sodobna slovenska poezija za otroke. — Otrok in knjiga 31 (1991), 67-71.
- Grdina, Igor Kulturni utrip na Kranjskem med Trubarjem in Pohlinom. — Tretji dan 20 (1991), št. 5, 29.
- Poezija slovenskega zdomstva 1945-1965. (Razmere, temelji, usmeritve.) — Celjski zbornik 1991. Celje 1991, 157-184.
- Hederlap, Maja: Slowenische Literatur in Kärnten. Über die Suche nach dem dritten Weg. — Komparatistik als Dialog. Literatur und interkulturelle Beziehungen in der Alpen-Adria-Region und in der Schweiz. Frankfurt/Main [etc.] 1991, 11-18.

B I B L I O G R A F I J A

- Hladnik, Miran: Kmečka povest danes. — SSJLK 27 (1991), 137-147.
- Povest. Lj., DZS 1991. 95 str. (Literarni leksikon. 36.)
- Predvsem poglavji II. Slovenske razlage povesti in III. Razvoj povestnih form na Slovenskem.*
- Slovenska povest v mednarodnem kontekstu. — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 241-246.
- Jevnikar, Martin: Zamejska in zdomska literatura. — Mladika (Trst) 35 (1991), 50-54, 84-86, 111-112, 136-137. 70 v. ni, 164, 191-194, 218.
- Just, Franci: Nekateri poti slovenske poezije 80. let k tradicionalnim verzim, kitičnim in pesemskim oblikam. — Mentor 12 (1991), 219-224.
- Juvan, Marko: Literarnikanon. — Literatura3 (1991), št. 3, 116-135.
- Uvod v medbesedilno branje (pesmi). — JiS 37 (1991/92), 53-61.
- Kalin, Monika: Motiv drevesa v poeziji avtorjev Pesmi štirih. — JiS 36 (1990/91), 211-219.
- Kermauner, Taras: Dokumenti, spomini in komentarji. — 2000 1991, št. 56/57/58, 193-255.
- Tudi o povojni slov. književnosti in lit. revijah.*
- Poezija slovenskega zahoda. 2. del. Mb., Obzorja 1991. 292 str.
- Ubiti se in biti kakor Bog. — Nova revija 10 (1991), št. 105/106, 95-138.
- O povojni slov. dramatik. — Odlomek iz daljše študije.*
- Kmecl, Matjaž: Cerkev in slovstvo. — Zgodovina Cerkev na Slovenskem. Celje 1991, 377-392.
- Slovenska književnost neposredno po zadnji vojni. — SSJLK 27 (1991), 123-135.
- Komel, Mateja: Tuji horizonti križarske misli. — JiS 36 (1990/91), 187-195.
- Koren, Evald: O prevajanju pesniških podob. — SSJLK 27 (1991), 179-195.
- Kos, Janko: Ep in roman na Slovenskem. — SR 39 (1991), 371-389.
- Problem časa v slovenski liriki. — SR 39 (1991) 1-14.
- Razvojni premiki v slovenski literarni vedi. — Razprave SAZU. Razred II 14 (1991), 23-43.
- Teze o slovenskem romanu. — Literatura 3 (1991), št. 13, 47-50.
- Košuta, Miran: Bioi paralleloi. Über das Verhältnis zwischen der neueren italienischen und slowenischen Literatur in Italien. — Komparatistik als Dialog. Literatur und interkulturelle Beziehungen in der Alpen-Adria-Region und in der Schweiz. Frankfurt/Main [etc.] 1991, 121-137.
- Krpanova sol. Nadaljevanje iz prejšnje številke in konec. — Mladje 1991, št. 70, 53-60.
- Slov.-italijanski književni stiki.*
- Krpanova sol. Slovensko-italijanski in obratni literarni odnosi. — Jezik in književnost (Trst) 2 (1991), 33-52.
- Laussegger, Herta: Koroško bukovništvo v povezavi s folkloristiko. — Koledar Družbe sv. Mohorja v Celovcu 1991, 103-109.
- Lukics, István: Receptija madžarske književnosti v Sloveniji v 20. stoletju. — SR 39 (1991), 71-83.
- Slovenske usporednice Balada Petrice Kerempuha Miroslava Krleže. Sintezna i paradigma. — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 227-232.
- Moravec, Dušan: Schwentner in slovenska moderna. — Razprave SAZU. Razred II 14 (1991), 139-144.
- Nartnik, Vlado: K izvoru in razvoju povedke Zlatorog. — Nova revija 10 (1991), št. 105/106, 151-158.
- Od Desete hčere do Kralja Matjaža. — Slava 5 (1990/91), št. 2, 123-129.
- Zvezdne poti. Poskusi novega branja slovenskih ljudskih pesmi. Kranj. Samozaložba 1991. 67 str.
- Novak-Popov, Irena: Slovenska ženska lirika in mesto Ljubke Šorli v njej. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 175-185.
- Osolnik, Vladimir: Kosovo in Slovenci. — Komparativno proučevanje jugoslovanskih književnosti. Zbornik IV. Zgb 1991, 297-309.
- Paternu, Boris: Francoska revolucija in slovenska literatura. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 51-74.
- Jezikovna misel v slovenski književnosti. — SR 39 (1991), 421-437.
- Nemški prevod Der Sprachgedanke in der slowenischen Literatur v Münchner Zeitschrift für Balkankunde 7/8 (1991), 11-43.*
- Od Prometeja h Kristusu (v slovenski poetološki misli 19. stoletja). — Razprave SAZU. Razred II 14 (1991), 45-54.
- Vprašanje zavrnosti in prostosti v slovenski književnosti na Koroškem. — Sodobnost 39 (1991) 1-74.
- Pavlič, Irena: Petőfi in Slovenci. — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 219-221.

B I B L I O G R A F I J A

- Perčič, Tone: Dante pri Slovencih v obdobju pozne romantike in realizma. — Primorska srečanja 15 (1991), 727-734.
- Recepcija Danteja v prvi polovici 20. stoletja na Slovenskem. — SR 39 (1991), 29-52.
- Petrič, Jerneja: Resnična zgodba nekega življenja ali roman. "V močvirju vele mesta" neznane pisateljice L. G. — Slovenski koledar 1991, 181-183.
- Piijevec, Marija: Nekatere tipološke lastnosti slovenske književnosti v Trstu. — Sodobnost 39 (1991) 1069-1075.
- Pibemik, France: Slovenski dunajski krog 1941-1945 Lj., CZ 1991.
- Pogačnik, Jože: Entstehungstendenzen des älteren slowenischen Schrifttums. (Essay über die beschleunigte Literaturentwicklung.) — Münchner Zeitschrift für Balkankunde 7/8 (1991), 45-54.
- Fenotip slovenstva u hrvatskoj književnosti. — Komparativno proučavanje jugoslavenskih književnosti. Zbornik IV. Zgb 1991, 173-196.
- Književnozgodovinske določnice Stiškega rokopisa — JiS 37 (1991/92), 45-52.
- Pojem naroda v slovenskem razsvetljenstvu. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 79-87.
- Poniž, Denis: Slovenska literatura v službi ideologije — izbrani primeri iz šolskih beril. — Vzgoja v javni šoli. Zbornik tekstov. Lj. 1991, 50-58.
- Saksida Igor: Nekaj vprašanj iz teorije mladinske književnosti. — Otroci in knjiga 31 (1991), 23-42.
- Se bo nadaljevalo.*
- Veržno neujemanje - opredelitev pojava in njegovega učinka. — JiS 36 (1990/91), 196-210.
- Scherber, Peter: Razsvetljenstvo, preporod, predromantika, tokovi in razlage pri formiranju slovenske nacionalne kulture. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 39-49.
- Skaza, Aleksander: Literarne vede in raziskovalna dejavnost na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. — JiS 37 (1991/92), 3-8.
- Die slowenische Literatur in Kärnten. Ein Lexikon. Mit Beiträgen von Matjaž Kmecl, Franc Zdravec, Boris Paternu, France Bemik. Vorwort von Klaus Amann. Klagenfurt/Celovec, Drava 1991. 191 str.
- Vsebina: M. Kmecl, Die slowenische Literatur in Kärnten - ein einführender Überblick; F. Zdravec, Die slowenische Gegenwartsliteratur in Kärnten - Anklage und Widerstand; B. Paternu, Hemmung und Freiheit in der slowenischen Literatur in Kärnten; F. Bernik, Die Stellung der slowenischen Literatur in Österreich und Italien.*
- Smolej, Tone: Grški mit in slovenska dramatika. JiS 37(1991/92), 91-95.
- Stanonik, Marija: Slovstvena folklor v zavesti slovenskega razsvetljenstva.—Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 113-139.
- Štoka, Tea: Topographie der slowenischen Poesie der achtziger Jahre. — Le livre slovène 1991, 3-16.
- T. Q.: Naše stare pesmi. — Dom (Čedad) 26 (1991) št 1, št 6-10, št. 13-22.
- Toporišič, Tomaž: Slovenska literatura osemdesetih let? = Die slowenische Literatur der achtziger Jahre?. — Hitra cesta, dolga luč = Schnellstrasse, Femlicht. Lj.; Graz-Wien 1991, 116-137.
- Str. 138-141: Bibliografije = Bio- bibliographien. — Vzoredno slovensko in nemško besedio.*
- Virk, Tomo: Die junge slowenische Prosa. (Die postmodernistische Kurzprosa der achtziger Jahre.) — Le livre Slovène 1991, 37-50.
- From literature to literature. — Litterae slovenicae 1 (1991), 202-210.
- Slov. proza 1970-1990.*
- Postmoderna in "mlada slovenska proza". Mb., Obzoi 1991. 102 str. (Znamenja. 110.)
- Zdravec, Franc: Slovenski generacijski romani. — Razprave SAZU. Razred II 14 (1991), 55-67.
- Slovenski roman danes. — SR 39 (1991) 391-412.
- Zavest o romanu in njegova "prva oseba" v današnji slovenski literaturi. — Literatura 3 (1991) št 13, 51-56.
- Srbohrvaški prevod Svijest o romanu I njegovo "prvo äce" u današnjoj slovenačkoj književnosti v Godišnjak Instituta za književnost 20, Sarajevo 1991 301-310.*
- Zorn Aleksander: The heady times of boundless literature.— Litterae slovenicae 1 (1991), 187-201.
- Slov. mlada proza.*
- Zvonar, Ivan: Paralele i prožimanja u usmenom književnom stvaralaštvu sjeverozapadne Hrvatske i sjeveroistočne Slovenije. (Načrt za študiju.) — Vzorednice slovenske in hrvaške etnologije 7. Lj. 1991, 85-97.
- Žagar, Mateo: Književni jug i slovenska književnost. — Komparativno proučavanje jugoslavenskih književnosti. Zbornik IV. Zgb 1991, 311-321.

ADAMIČ LOUIS

Glavan, Mihael: Adamičeva literarna in duhovna usoda. Mali esej ob 40-letnici smrti Louisa Adamiča (1898-1951). — Rast 2 (1991), 385-391.

B I B L I O G R A F I J A

Kuhar, Lovro - Prežihov Voranc: Pismo Louisu Adamiču. — Srce in oko 1991, 801-802.

Z dne 15. 5.1935.

Kuzmič, Mihael: Nekaj korespondence med Louisom Adamičem in Jožetom Hiheličem. — Slovenski kalendar 1992, 196-200.

ALEŠOVEC JAKOB

Jenčič, Lučka: Pozabljeni Jakob Alešovec. — V: J. Alešovec: Ljubljanski misteriji. Roman. Celovec 1991, 123-129.

Lah, Andrijan: Pripovednik in humorist Jakob Alešovec. — Srce in oko 1991, 45-47.

Isto v: Kopitarjevi študijski dnevi. 1.1991,41-46.

AŠKERC ANTON

Aškerc, Anton: Zbrano delo. Šesta knjiga. Nezbrane in neobjavljene pesmi. Prepesnitve. Drame. Besedilo ur. in opombe napis. Vlado Novak. Lj., DZS 1991.490 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 167.)

BAGARYJOŽEF

Smej, Jože: Prekmurski pisatelj Jožef Bagary in jubilej martjanske cerkve. — Stopinje 1991, 104-107.

BALANTIČ FRANCE

Kermauner, Taras: Ogenj, ki prečiščuje. Razprava o Balantičevi poeziji, umeščeni v kontekst nekaterih drugih poezij, Borove, Brejčeve, Beličičeve, Šalijeve - s posebnim ozirom na razmerje teh poezij do Boga. Celje, Mohorjeva družba 1991. 190 str.

Kostnapfel, Marija: France Balantič. Ein Beitrag zur modernen slowenischen Dichtung. München, Trofenik 1991.155 str. (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen. 22.)

Str. 135-151: Bibliographie.

Pibernik, France: France Balantič in njegovo delo. — V: F. Balantič: Tihi glas piščali. Celje 1991, 135-139.

Trobevšek, Marko: Ples želja med zublji in odpovedjo. O posebnostih v erotični izpovedi Franceta Balantiča. — SR 39 (1991), 199-214.

BARTOL VLADIMIR

Košuta, Miran: Usoda zmaja. Ob svetovnem uspehu Bartolovega Alamuta. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 156-163.

Pogledi na Bartola. Ur. Igor Bratož. Lj., Revija Literatura 1991. 142 str. (Zbirka Novi pristopi.)

Vsebina: Janko Kos, Težave z Bartolom; Irena Novak-Popov, Citat perzijske književnosti v Bartolovem romanu Alamut; Tomo Virk, Lik Klementa Juga v delu Vladimira Bartola; Drago Bajt, Problem Bartolove

esejistike; Boris Paternu, Vprašanje recepcije Bartolovega Alamuta; Marko Juvan, Alamut - enciklopedični roman; Helga Glušič, Literarna oseba kot osrednji pripovedni element v Bartolovi in Zupanovi prozi; Tone Peršak, Fenomenalnost fenomena "Vladimir Bartol"; Lado Kralj, Bartol - Mrzel - Grum.

BELIČIČ VINKO

Pavček, Tone: Pesnik dveh pokrajin in ene poezije. — V: V. Beličič: Izbrane pesmi. Trst 1991, 87-98.

Str. 101-102: Življenje in delo Vinka Beličiča.

BOJETU BERTA

Bojetu, Berta: V tem norem svetu kupujem vedno znova iluzije. Pogovor s pesnico in gledališko igralko Berto Bojetu. Z njo seje pogovarjala Alenka Zor-Simoniti. — Mentor 12 (1991), 126-129.

Borovnik, Silvija: Ženske letijo v nebo. Ob romanu Berte Bojetu Filio ni doma. — Literatura 3 (1991), št. 13,59-61.

BOROVNIK SILVIJA

Benhart, František: Slovensko-češki popon ali Petkrat o ženski literaturi. — Sodobnost 39 (1991), 540-545.

O slovenskih (Katarina Marinčič, Tereza; Marjeta Novak, Posebne nežnosti; Silvija Borovnik, Strašljivke) in čeških avtoricah.

BREJC TOMAŽ

Gedrih, Igor: Temni modernizem Tomaža Brejca. — Sodobnost 39 (1991), 966-970.

BRENK KRISTINA

Brenk, Kristina: Kruh upanja. — Prosvetni delavec 41 (1991), št. 16,7.

Intervju ob 80-letnici.

BUDALANDREJ

Kocijan, Gregor: Pripovedništvo Andreja Budala. — JiS 36 (1990/91), 97-104.

Isto v: Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991,164-174.

CANKAR IVAN

Kermauner, Taras: Leon XIII. med Marxom, Cankarjem in Medvedom.—Za boljši družbeni red. Lj. 1991, 174-194.

Cankar, Ivan: Na klancu. Spremnna besedila napisal Peter Kolšek Lj., DZS 1991, 178 str. (Zbirka Klasje. Letn. I.)

Str. 6-25: Kronološki pregled Cankarjevega življenja in dela; Ivan Cankar in njegov čas (preglednica); Uvodne opombe; Bibliografija.

B I B L I O G R A F I J A

Nartnik, Vlado: Ivan Cankar in Ilirija. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 285-290.

Stranj, Pavel: Ivan Cankar v Trstu. — Mladje 1991 št. 71, 85-95.

Zadavec, Franc: Cankarjeva ironija. Murska Sobota, Pomurska založba; Lj., ZIFF 1991. 305 str. (Domača književnost.)

CERAR FRANC

Cerar, Franc: S partizanom in jezuitom nekoliko drugače. Pol ure s p. Francem Cerarjem pri Sv. Magdalen v Mariboru, potem pa "izmenjava pisem". [Spraveval] Štefan Kališnik. — NRazgl 40 (1991), 290-291, 300.

CIGLER JANEZ

Kmecl, Matjaž: Pisatelj Sreče v nesreči. Življenjepis Janeza Cigleja. — V: J. Cigler: Sreča v nesreči. Lj. 1991, 85-98.

ČERTOV JOŽICA

Poniž, Denis: Jožica Čertov in Jani Oswald. (Poskus umestitve v prostor sodobne slovenske lirike.) — Sodobnost 39 (1991), 309-316.

ČOP MATIJA

Pirjevec, Marija: Dante - Schelling - Čop. — Razprave SAZU. Razred 11 14 (1991), 213-220.

DEBELJAK TINE

Domovina in svet. Zbornik referatov s simpozija o dr. Tinetu Debeljaku. [Avtorji] Tine Debeljak ml., [itd.]. Lj., Karantanja 1991. 219 str.

Vsebina: Tine Debeljak ml, Moj oče in Skofja Loka; Helga Glušič, Tine Debeljak kot literarni zgodovinar; Ladislav Lenček, Dr. Tine Debeljak kot kulturni delavec v zdomstvu; Alojz Rebula, Tine Debeljak prevajalec Danteja; France Pibernik, Retrospektiva Debeljakovega zgodnjega pesništva; Irene Mislej, Likovna oprema Debeljakovih del - Bara Remec; Marko Jenšterle, Tine Debeljak in Edvard Kocbek, dve različni žrtvi revolucije; Vilko Novak, Moje sodelovanje s Tinetom Debeljakom; Stanko Janelič, Moja srečanja z Domom in svetom in s Tinetom Debeljakom; France Planina, Pismo zborovalcem na simpoziju o dr. Tinetu Debeljaku; Taras Kermauner, Od svete - katoliške in slovenske - vojne k maši zadušnici za vse ljudi.

Glušič, Helga: Tine Debeljak kot literarni zgodovinar. — JiS 36(1990/91), 110-113.

Jenšterle, Marko: Tine Debeljak in Edvard Kocbek, dve različni žrtvi revolucije. — Nova revija 10(1991), št. 108, 609-620.

Papež, France: Tine Debeljak (1902-1989). — Dom in svet. Zbornik IV Mb. 1991, 151-155.

DEKLEVA MILAN

Dekleva, Milan: Smo mreža, ki lovi jezike, in antena, ki jih oddaja. Pogovarjal se je Tadej Čater. — Literatura 3 (1991), št. 14, 36-43.

DETELA LEV

Virk, Tomo: Zgodnja proza Leva Detele. — V: L. Detela: Poslednja gora. Izbrana dela I. Lj. 1991, 207-217.

ELSNER GROŠELJ MARKO

Elsner Grošelj, Marko: Hrepenenje po svetlobi. Spraševala je Suzana Diez. — Mentor 12 (1991), 269-273.

Intervju.

FATUR BOGOMIL

Cenda-Klinc, Marija: O pesništvu Bogomila Faturja. — Primorska srečanja 15 (1991), 779-780.

FELC JOŽE

Felc, Jože: Intervju Sodobnosti: Jože Felc. — Sodobnost 39 (1991), 475-485.

FINŽGAR FRAN ŠALEŠKI

Mahnič, Joža: Finžgarjevo ustvajanje v Sori. — Kopitarjevi študijski dnevi. I. Lj. 1991, 47-52.

Novak, Mira: Dvajset let spominskega muzeja v Finžgarjevi rojstni hiši v Doslovčah. — Jeklo in ljudje. Jeseniški zbornik 6 (1991), 291-295.

Šifrer, Jože: Fran Šaleški Finžgaro svoji domačiji. Ob 120-letnici Finžgarjevega rojstva. — Prav tam, 227-232.

FUNTEK ANTON

Grdina, Igor: Funtkov libreto Teharski plemiči. — JiS 36 (1990/91), 148-157.

GEISTER IZTOK

Geister, Iztok: Pogovor z Iztokom Geistrom. Spraševala je Manca Košir. — Nova revija 10 (1991), št. 115, 1343-1348.

GESTRIN FRAN

Kocijan, Gregor: Po okusu bralcev. O Gestrinovi po-vesti Iz arhiva. — V: F. Gestrin: Iz arhiva. Povest. Lj. 1991, 84-88.

GRAFENAUER NIKO

Snoj, Vid: Ontološka diferenca v poeziji moderne dobe. — V: N. Grafenauer: Tretja beseda Mb. 1991, 173-188.

— Ontološka diferenca v poeziji moderne dobe. (Odlomek iz spremnega eseja h knjigi Tretja beseda Nika Grafenauerja) — Dialogi 27 (1991), št. 11, 36-40.

¹ JEZIK IN SLOVSTVO, Letnik 38, 92/93, št. 4

B I B L I O G R A F I J A

GREGORČIČ SIMON

Bratuž, Lojzka: Gregorčičeve prepesnitve svetopi-
semskih besedil. — Razprave SAZU. Razred II 14
(1991), 271-280.

HADERLAP MAJA

Zadravec, Franc: Maja Haderlap. — Srce in oko 1991,
497-498.

HAMERŠAK JOŽE

Dolgan, Milan: Doživele urednika: dva Jožeta. Avs-
troogrski podoficir Jože Hameršak — jugoslovanski
podoficir Jože Moškrič. — Celovski Zvon 9 (1991),
št. 32, 43-46.

HOFMANBRANKO

Kovič, Kajetan: In memoriam. Branko Hofman. —
Knjiga 1991, 205-206.

HRIBOVŠEK IVAN

Kos, Dejan: Ivan Hribovšek in Friedrich Holderlin. —
SR 39 (1991), 239-251.

IHAN ALOJZ

Dolgan, Milan: Predstavitev umetnega pesnika Alojza
Ihana in ljudske pesnice Marije Tomac. ("Dogodek"
na zborovanju slavistov 28. septembra 1990 v Ljublja-
ni.) — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Fra-
na Ramovša. Lj. 1991, 252-263.

INGOLIČ ANTON

Ingolič, Anton: Nova obzorja ali: kako smo skočili v
Dravo. Pogovor z Antonom Ingoličem. [Spravevala]
Melita Forstnerič Hajnšek — Dialogi 27 (1991), št.
1, 9-22.

JALEN JANEZ

Šifrer, Jože: Ob stoletnici rojstva Janeza Jalna. —
Mohorjevo koledar 1991, 144-146.

JANEZ SVETOKRIŠKI

Janez Svetokriški: Sacrum promptuarium Janeza Sve-
tokriškega. Izbr. in ur. Mirko Rupel. Nova izd. z
uvodno besedo Matjaža Kmecla. Koper, Lipa 1991.
XXXVIII, 224 str.

Str. V-XII: Matjaž Kmecl, Ob tristoletnici izhajanja
"Svetega priročnika"; str. XIII-XXXVIII: Mirko Ru-
pel, Janez Svetokriški in njegovo delo.

JANUŠ GUSTAV

Zadravec, Franc: Gustav Januš. — Srce in oko 1991,
789-791.

JARC MIRAN

Surla, Andrej: Vezi Jarčeve povesti Jalov dom z nje-
govo pesniško besedo. — Slava 5 (1990/91), št. 2,
104-117.

JENKO SIMON

Bernik, France: O Prešernovi in Jenkovi Erotiki. —
Kopitarjevi študijski dnevi. I. Lj. 1991, 19-24.

JESIH MILAN

Jesih, Milan: Milan Jesih o svojem prevodu Romea in
Julije. Spravevala Majda Stanovnik. — 15. prevajalski
zbornik. V Lj. 1991, 95-104.

KAČJANKO

Buttolo, Franca: Kontrapunkt vrednot v povesti Mo-
loh Janka Kača. Ob stoletnici pisateljevega rojstva. —
NRazgl 40 (1991), 710.

Isto v: Celovski Zvon 9 (1991), šL 33, 61-63.

KLARIČ JANEZ

Pibernik, France: Zamolčana literatura. Janez Klarič.
— Celovski Zvon 9 (1991), št. 32, 14-16.

KLEČ MILAN

Kleč, Milan: Jezik se odvija in človeka nekam pri-
pelje. — Literatura 3 (1991), št. 12, 38-43.

Intervju.

KMET MARIJA

Buttolo, Franca: Samouničenje kot resnica transcen-
dentalnega ateizma v romanu "V metežu" Marije
Kmetove. Ob stoletnici rojstva pisateljice (1891-
1974). — Celovski Zvon 9 (1991), št. 31, 62-64.

Sali, Severin: Pisateljica Marija Kmetova. Zapis ob
stoletnici rojstva. — Rast 2 (1991), 383-385.

KOBLAR FRANCE

Mahnič, Joža: Delo Franceta Koblarja pri predvojnem
Radiu. — Razprave SAZU. Razred II 14 (1991),
107-137.

Z objavo 8. Koblarjevih radijskih predavanj.

KOCBEK EDVARD

Gradišnik, Janez: Pričevalec svojega časa. — V: E.
Kocbek: Dnevnik 1945. Lj. 1991, 5-13.

Inkret, Andrej: Kamen skala. Pojasnila in komentar.
— V: E. Kocbek: Kamen skala. Lj. 1991, 75-91.

Inkret, Andrej, Peter Kovačič-Peršin: Paralelni inter-
vju Sodobnosti: Edvard Kocbek naš sodobnik.
Spraveval Ciril Zlobec, —Sodobnost 39 (1991), 565-
579.

Kermauner, Taras: Ob desetletnici Kocbekove smrti.
— Celovski Zvon 9 (1991), št. 33, 39-48.

Kocbek, Edvard: Zbrano delo. Prva knjiga. Zemlja.
Nezbrane pesmi 1929-1940. Mladostne pesmi. Doda-
tek. Besedilo pripr. in opombe napis. Andrej Inkret.
Lj., DZS 1991. 410 str. (Zbrana dela slovenskih pes-
nikov in pisateljev. 170.)

B I B L I O G R A F I J A

Kovač, Stane: Edvard Kocbek v času. Troje obdobj, šestero (ali kdove koliko) pretresov. — NRazgl 40 (1991), 576-577.

Novak-Popov, Irena: Pesniške figure v spreminjanju poetike Otona Župančiča in Edvarda Kocbeka ob upodabljanju vojne. — JiS 37 (1991/92), 34-36.

Poniž, Denis: Premišljevanje o Kocbeku. — Celovski Zvon 9 (1991), št. 33, 48-51.

Trstenjak, Anton: Spremnica Kocbekovih ranih pesmi za pot med Slovence. — V: E. Kocbek: Rane pesmi. Lj. 1991, 111-123.

KOKOT ANDREJ

Zadravec, Franc: Andrej Kokot. — Srce in oko 1991, 700-702.

KOS JANKO

Koren, Evald: Komparativistična vita Janka Kosa. — JiS 36 (1990/91), 158-162.

KOSOVELSREČKO

Berger, Aleš: Srečko Kosovel (1904-1926). — Vilenica 91. Lj. 1991, 299-300.

Str. 301-304: angl. in nem. prevod; str. 306-319; nekaj K. pesmi s prevodi v razne srednjeevropske jezike.

Čehovin, Lučka: Černigoj in družina Kosovel. — Primorska srečanja 15 (1991), 505-508.

Filipčič, Danica: Nacionalizem je laž. Paradoks v Kosovelovih konstruktivističnih pesmih z nacionalno tematiko. — Primorska srečanja 15 (1991), 523-526.

Kranjc, Bojan: Matematikov pogled na Kons. 5. Interpretacija Kosovelove pesmi. — Primorska srečanja 15 (1991), 527-528.

Merkur, Pavle: O Srečku Kosovelu. — Primorska srečanja 15 (1991), 498-499.

Milič, Jolka: Kaj je Kosovel zapisal. — Primorska srečanja 15 (1991), 511-514.

Pesem Na postaji

Pijjevec, Marija: Recepcija Kosovelove poezije v Italiji. — Primorska srečanja 15 (1991), 501-504.

Skrinjar, Pavel: Kosovelova spominska soba. — Primorska srečanja 15 (1991), 509-510.

Škrinjar, Mateja: Podoba Krasa v Kosovelovi impresionistični in ekspresionistični liriki. — Primorska srečanja 15 (1991), 515-519.

Štrancar, Marjan: Kosovelov Kons. 5 — še vedno izziv učencu in učitelju. — Primorska srečanja 15 (1991), 532-537.

Vidmar, Marija: Problem ogledala v filozofiji, pri Kosovelu in v slovenski književnosti. — Primorska srečanja 15 (1991), 520-522.

Vrečko, Janez: Kosovelove pesmi v prozi. — V: S. Kosovel: Pesmi v prozi. Mb. 1991, 117-167.

Zlobec, Ciril: Dolgo odkrivanje Kosovela in nas samih. — Primorska srečanja 15 (1991), 495-497.

KOVAČIČ LOJZE

Koron, Alenka: Prispevki za žanrsko skico Kovačičevega pisateljskega opusa. — Literatura 3 (1991), št. 13, 62-74.

Poniž, Denis: Kristalna podoba jezika (esej o jeziku in jezikih v literaturi Lojzeta Kovačiča). — Sodobnost 39 (1991), 680-687.

KOVIČ KAJETAN

Kovič, Kajetan: "Tudi žalostna pesem pesniku prinese srečo." (Pogovor Alenke Zor-Simoniti s pesnikom Kajetanom Kovičem.) — Mentor 12 (1991), 357-362.

KOZAK JUŠ

Kozak, Juš: Zbrano delo. Četrta knjiga. Celica. Špindon. Nezbrana proza tridesetih let. Dodatek. Ur. in opombe napis. Jože Munda. Lj., DZS 1991. 293 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 168.)

KRAKAR LOJZE

Krakar, Lojze: Intervju Sodobnost: Lojze Krakar. Spraševal Ciril Zlobec. — Sodobnosti 39 (1991), 993-1004.

Poniž, Denis: Pjesničko hodočašče Lojza Krakara u Kelmorajnu. — Zadarska revija 40 (1991), br. 1, 5-8.

KRAVOS MARKO

Kravos, Marko: Pesniški avtoportret. — Jezik in književnost (Trst) 2 (1991), 21-32.

KREFT BRATKO

Moder, Janko: Kreftov prevod Miss Jenny Love. — 15. prevajalski zbornik. Lj. 1991, 61-75.

KUHAR DRAGO

Kuhar, Drago: Kolobajenje v Prekmurijani. Spraševal je Milan Skledar. — Mentor 12 (1991), 213-218.

KUMERDEJ BLAŽ

Pretnar, Tone: (Visoko)šolska aplikacija Kumerdejeve metrike. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 233-249.

LESKOVEC ANTON

Dolenc, Jože: Anton Leskovec. (Ob 100-letnici rojstva.) — Mohorjev koledar 1991, 150-152.

Leskovec, Anton: Zbrano delo. Prva knjiga. Pripovedna proza. Jurij Plevnar. Drugi. Sovodenj. Dva bregova. Dodatek. Ur. in opombe napis. Dušan Moravec.

B I B L I O G R A F I J A

- Lj., DZS 1991. 388 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 169.)
- LEVSTIK FRAN
- Kmecl, Matjaž: Levstikova tacenska zgodba. — Kopitajevi študijski dnevi. I. Lj. 1991, 33-39.
- LINHART ANTON TOMAŽ
- Brlenič-Vujič, Branka: Model pučkog smijeha u Linhartovoj komediji "Dan veselja ili Matiček se ženi". — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 117-185.
- Stančič, Mijana: Anton Tomaž Linhart: Blumen aus Krain (1871). Njemačka suvremena književnost kao paradigma slovenskog predromantizma. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 187-194.
- Šalamun-Biedrzycka, Katarina: (Še enkrat) primerjava med Linhartovim Matičkom in Beaumarchaisovim Figarom. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 163-175.
- LOVRENČIČ JOŽA
- Vovko, Andrej: Dr. Joža Lovienčič in njegov rodni Kred. — Primorska srečanja 15 (1991), 110-111.
- LUDVIK DUŠAN
- Ludvik, Dušan: Pogovor z Dušanom Ludvikom. Pogovarjal se je Stanko Janežič. — Dom in svet. Zbornik IV. Mb. 1991, 34-44.
- MAJCEN STANKO
- Kermauner, Taras: Stanko Majcen - Bogar Meho in Marija. — Oznajenje 11 (1991), 23-38.
- MAKAROVIČ SVETLANA
- Makarovič, Svetlana: Pogovor s Svetlano Makarovič. S — se je pogovarjala Nila Malečkar. — Nova revija 10 (1991), št. 116, 1501-1510.
- MALOVRH MIROSLAV
- Hladnik, Miran: Z romanom po strankarskem nasprotiku. — V: M. Malovrh: Opatov praporščak. Zgodovinska povest Lj. 1991, 156-163.
- MARINČIČ KATARINA
- Glej pri Borovnik Silvija!
- MASELJ PODLIMBARSKI FRAN
- Grdina, Igor Fran Maselj in njegova zgodovinska povest. — V: F. Maselj Podlimbarski: Gorski potoki. Povest. Lj. 1991, 83-90.
- MATIČIČ NADA
- Konjar, Viktor, Nova slovenska proza: Stoletje v presequ. — Sodobnost 39 (1991), 1190-1194.
- MEDVED ANTON
- Glej pri Cankar Ivan!
- MENART JANEZ
- Menart, Janez: Pesnik je pravzaprav srečen človek. Pogovor z Janezom Menartom. [Spravevala] Jelka Šprogar. — Dialogi 27 (1991), št. 8,9-18.
- MESSNER JANKO
- Detela, Lev: Janko Messner, pričevalec o stiski. — Primorska srečanja 15 (1991), št. 119/120, 382-386.
- Kmecl, Matjaž: Pesniška beseda za Janka Messnerja. Sedemdesetletnica. — NRazgl 40 (1991), 710-711.
- Pavček, Tone: Messnerjeva poezija zvestobe. — V: J. Messner: Pesmi in puščice. Lj. 1991, 135-139.
- MOČILNIK KRISTIJAN
- Zadravec, Franc: Kristijan Močilnik. — Srce in oko 1991, 614-615,
- MRZEL LUDVIK
- Mencej, Martin: Srečanje z Ludvikom Mrzelom. — Borec 43 (1991), 204-206.
- Mrzel, Ludvik: Luči ob cesti. Spremnio besedo napis. Taras Kermauner. Gradivo za življenjepis prispeval Stanko Janež. Lj., MK 1991. (Knjižnica Kondor. 258.)
- Str. 211-263: Taras Kermauner, Med čistim humanizmom in krščanskim reizmom; str. 267-273: Stanko Janež, Ludvik Mrzel, iz gradiva za življenjepis.
- MUSER ERNA
- Janež, Stanko: Erna Muser. 1912-1991. — NRazgl 40 (1991), 412.
- NAGLIČ MARTIN
- Naglič, Miha: Martin Naglic, jezuit iz Žiro v. — Loški razgledi 38 (1991), 256-257.
- NOVAČAN ANTON
- Grdina, Igor Na mejah literature: Anton Novačan in Miloš Crnjanski kot pisatelja pričevalca o somraku nekega političnega življenja. — Celjski zbornik 1991. Celje 1991, 85-91.
- NOVAK BORIS A.
- Novak, Boris A.: Moja domovina je slovenski jezik. Spravevala je Manca Košir. — Literatura 3 (1991), št. 13, 37-45.
- NOVAK MARJETA
- Glej pri Borovnik Silvija!
- NOVY LILI
- Poniž, Denis: Pesniški svet Lili Novy. — Kopitarjevi študijski dnevi. I. Lj. 1991, 53-59.

B I B L I O G R A F I J A

OSWALD JANI

Zadravec, Franc: Jani Oswald. — Srce in oko 1991 567.

Glej tudi pri Čertov Jožica!

PAHOR BORIS

Pirjevec, Marija: Pisatelj Boris Pahor med etničnim in ontološkim humanizmom. — SR 39 (1991), 413-419.

PARTLIJČ TONE

Partljič, Tone: "Deni me kakor pečat na svoje srce". — Gledališki list SNG Drama 70 (1990/91), uprizor 5, 181-182.

Predan, Alja: Misterij smrti - metafora življenja. — Prav tam, 183-184.

PIŠČANC ZORA

Humar, Kazimir: Zora Piščanc. — Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1991, 123-125.

POLANŠEK VALENTIN

Pretnar, Tone: Križ s križi kot križev pot. (O zgodbenem in obrednem členjenju Polanškovegaromana.) — SSJLK 27 (1991), 169-177.

POLDATONE

Pibernik, France: Zamolčana literatura. Tone Polda. — Celovski Zvon 9 (1991), št. 33, 22-23.

PREŠEREN FRANCE

Ivanovič, Radomir: Globalne ideje romantizma u dje-lima Franca Prešerna, Petra II Petroviča Njegoša, Ivana Mažuranića i Grigora S. Prličeva. —Komparativno proučavanje jugoslavenskih književnosti. Zbor-nik IV. Zgb 1991, 147-172.

Kos, Janko: Prešeren in njegova doba. Študije. Koper, Upa 1991, 246 str.

Lauer, Reinhard: France Prešerens Sonett An die Slo- wenen, die in deutscher Sprache dichten. Dankesgruss an Dr. Dr. Rudolf Trofenik, — Münchner Zetschrift fur Balkankunde 7/8 (1991), 75-83.

Neuhäuser, Rudolf: Sound and meaning in romantic poetry: Prešeren's Poezije. — Russian literature (Amsterdam) 30 (1991), nr. 1, 85-108.

Novak, Vilko: Kje počiva Prešernova družina. — Srce in oko 1991, 66-67.

Papp, Janos: Adekvat elemek jelentkezese a magyar es a szloven nemzeti romantika irodalmaban (Vörös- marty: Zalan futasa — Prešeren: Kereszteles a Szavi- canal). — Nemzetközi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 281-283.

Adekvatne prvine v madžarski in slovenski nacionalni romantični književnosti

Prešeren, France: Krst pri Savici. Spremna besedila in opombe napisal Janko Kos. Lj., DZS 1991, 63 str. (Zbirka Klasje.)

Str. 4-33: Kronološki pregled Prešernovega življenja in dela; France Prešeren in njegov čas (preglednica); Uvodne opombe; Bibliografija.

Pretnar, Tone: O kitičnosti (in kiticah) Prešernovih balad. — Stih i žanr. Novi Sad 1991, 127-135.

Glej tudi pri Jenko Simon!

PRIBAC BERT

Kmecl, Matjaž: Bert Pribac iz Srgašev in Avstralije. — V: B. Pribac: Prozorni ljudje. Lj. 1991, 149-159.

PRIJATELJ IVAN

Prijatelj Golob, Maila: Pogovor z Mailo Prijatelj Go- lob. Z — se je pogovarjal Peter Vodopivec. — Nova revija 10 (1991), št. 109/110, 847-859.

PUNTAR FRANE

Fasvald, Irena: Frane Puntar. — Otrok in knjiga 32 (1991), 67-76.

Z *bibliografijo.*

Sajko, Rosanda: Frane Puntar - pisatelj nestereotipnih radijskih iger za otroke. — Otrok in knjiga 32 (1991), 62-65.

ROMUALD OMCAPI

Križnar, Franc: Glasbena dramaturgija Škofjeloškega pasijona. — Loški razgledi 38 (1991), 131-170.

ROT ANDREJ

Rot, Andrej: Slovenec iz druge vrste. Pogovor s pisa- teljem, urednikom in kulturnim delavcem Andrejem Rotom. [Spraveval] Lev Detela. — Dialogi 27 (1991), št 7, 38-43.

ROTAR JANEZ

Osolnik, Vladimir: Janez Rotar. Zapis ob šestdesetlet- nici. — JiS 36 (1990/91), 220-222.

ROŽANC MARJAN

Košir, Manca: Napetost med jazom in sočlovekom pa da bi Ljubezen premagala Smrt. — 2000 1991, št. 54/55, 32-41.

Kovač, Edvard: Konec neke kronike. — 2000 1991, št 54-55, 16-22.

Kovačič-Peršin, Peter: Meditacija o bližini. — 2000 1991, št. 54/55, 23-28.

Marjan Rožanc. Izbr. in ur. Aleksander Zom. Lj., Nova revija 1991. 162 str. (Zbirka Interpretacije. 1.)

Vsebuje: Jani Virk, Iskanje celovitosti sveta; Aleksan- der Zorn: Biti in ljubiti nemara pisati Tomo Virk, Vstajenje mesa kot osmišljena bolečina; Manca Košir,

B I B L I O G R A F I J A

- Ženska ali iskanje Boga; Edvard Kovač, Oddaljena bližina. Rožančevo religiozno iskateljstvo; Marko Uršič, Samota in skupnost. Marjan Rožanc kot krščanski gnoslik; Marko Pogačnik, O pojmu "dobre-ga hudiča"; Drago Bajt, Rožančev športni esej; Goran Schmidt, Neznosnost ontološke svobode. Pogled na scenaristična dela Marjana Rožanca; Taras Kermauner, Rožanc v obdobju Revije 57 in Perspektiv; Marjan Rožanc, Večer s študenti na Gerbičevi Sla 14. 3.1985; Manca Košir, Razpetost medjazom in sočlovekom; Andrej Inkret, Pogovor z Marjanom Rožancem; Branko Hofman, Sem pač židovski starec; Življenjepis Marjana Rožanca.*
- Poniž, Denis: Trije spomini na Majjana. — 2000 1991, št. 54/55, 6-15.
- Senčar, Igor: Rožančevo iskanje Evrope. — 2000 1991, št. 54/55, 47-53.
- Štante, Milan: Šel je (pred nami) na pot nevitve ... Razmišljanja ob slovesu z Rožancem. — 2000 1991, št. 54/55, 42-46.
- SIMČIČ ZORKO**
- Detela, Lev: Slovensko tujstvo. Ob sedemdesetletnici pisatelja Zorka Simčiča. — Dialogi 27 (1991), št. 11, 55-56.
- Senčar, Igor: Nekdo z nevidnim pečatom. (Ob branju romana Zorka Simčiča: Človek na obeh straneh stene.) — Celovski Zvon 9 (1991), št. 33, 52-60.
- SLOMŠEK ANTON MARTIN**
- Brumen, Vinko: Spremna beseda. — V: A. M. Slomšek: Blaže in Nežica v nedelskeji šoli. Celje 1991, 320-330.
- Glazer, Alenka: Slomškova pesem za otroke in mladino. — 130 let visokega šolstva v Mariboru. Zbornik simpozija. Mb.-Celje 1991, 349-358.
- Grmič, Vekoslav: Slomškovo prebujanje slovenske narodne zavesti in ustanovitev bogoslovnega učilišča v Mariboru. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 263-269.
- Janežič, Stanko: Anton Martin Slomšek (1800-1862). — Domin svet Zbornik IV. Mb. 1991. 130-136.
- Križman, Mirko: Schilleijeva pesem Das Lied von der Glocke in Slomškova Zvonov pesm (Zvonov pesem). — 130 let visokega šolstva v Mariboru. Zbornik simpozija. Mb.-Celje 1991, 397-416.
- Kumer, Zmaga: Slomšek in slovenska ljudska pesem. — Prav tam, 387-396.
- Pogačnik, Jože: Kulturni pomen Slomškovega dela. — Maribor, Obzorja 1991. 167 str.
- Slomškova koncepcija kulture. — 130 let visokega šolstva v Mariboru. Zbornik simpozija. Mb.-Celje 1991, 305-314.
- Potrata, Majda: Slomšek in Volkmer. — Prav tam, 315-325.
- Rajh, Bernard: Slomšek in slovenska abecedna vojna v prvi polovici 19. stoletja. — Prav tam, 383-386.
- SMOLEJ VIKTOR**
- Dolenc, Jože: Prof. Viktor Smolej. Ob osemdesetletnici. Mohorjev koledar 1991, 162-164.
- SNOJ JOŽE**
- Golež, Marjetka: Vloga ljudske pesmi v romanu Jožeta Snoja Fuga v križu. — Traditiones 20 (1991), 115-126.
- STANIČ VALENTIN**
- Bratuž, Lojzka: Preporoditeljska prizadevanja Valentina Staniča in drugih goriških piscev. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 251-260.
- STEGU VILI**
- Kodelja, Ambrož: Vili Stegu, duhovnik, pesnik, mislec. Pogovor je pripravil Jože Stegu. — Primorska srečanja 15 (1991), 493-494.
- ŠALI SEVERIN**
- Filli, Marta: Moje srečanje s pesnikom Severinom Šalijem. — Rast 2 (1991), 380-383.
- Šali, Severin: S pesnikom na večerni poti. Pogovor Ivana Gregoriča s Severinom Šalijem. — Prav tam, 257-265.
- ŠAMPERL DRAGOTIN**
- Potrata, Majda: Lirika Janeza Dragotina Samperla. — Nemzetkozi szlavisztikai napok (Szombathely) 4 (1991), 263-268.
- ŠIFRER TONE**
- Šifrer, Jože: Spomini na Toneta. — Srce in oko 1991, 642-646, 707-712.
- ŠORLI LJUBKA**
- J. D.: Pesnica Ljubka Šorli. — Mohorjev koledar 1991, 164-165.
- ŠTANCAR-MONOS MARIJAN**
- Kukovica, Tomaž: Metafora usode ali Monos v koncentratu. — V: M. Štancar-Monos: Soočenje. Celovec 1991, 99-113.
- ŠVAJNCER JANEZ J.**
- Glej pri Hrast Radovan!
- TAUFER VENO**
- Pretnar, Tone: Białoszewskiego i Taufera horyzonty języka i granice tekstu. — Slava 5 (1990/91), št. 2, 130-137.

B I B L I O G R A F I J A

TAVČAR IVAN

Čar, Janko: K vprašanju redigiranja Tavčarjeve kratke proze. Primer Sarevčeve slive. — Razprava SAZU Razred H 14 (1991), 281-294.

Kocijan, Gregor: Slikovita preteklost. 0 Tavčarjevi povesti Janez Sonce. — V: I. Tavčar: Janez Sonce. Lj 1991, 123-127.

Jevnikar, Martin: Dramatik Josip Tavčar. — Koledar Goriške Mohoijske družbe 1991, 130-131.

TOMAC MARIJA

Glej pri Ihan Alojz!

TOMŠIČ MARJAN

Kermauner, Taras: Blagor ubogim na duhu. (Ob istrskih zgodbah Majana Tomšiča.) — Sodobnost 39 (1991), 427-438.

TORKARIGOR

Šifrer, Jože: Zvezde so strjene kaplje krvi. Ob pesniški zbirki Igoija Torkarja. — Sodobnost 39 (1991), 840-844.

TRUBAR PRIMOŽ

Rajhman, Jože: Primož Trubar (1508-1586). • - D o m in svet. Zbornik IV. Mb. 1991, 119-123.

Žvanut, Maja: Primož Trubar kot varuh Prunejjevih otrok in zapuščine. — Zgodovinski časopis 45 (1991), 559-563.

UDOVIČJOŽE

Šega, Drago: Jože Udovič kot pripovednik. — V: J. Udovič: Spremembe. Lj. 1991, 197-208.

VALVASOR JANEZ VAJKARD

Stanonik, Marija: Janez Vajkard Valvasor in slovstvena folklor v njegovem duhovnem obzoru. — Valvasorjev zbornik. Lj. 1990, 287-310.

VAŠTEILKA

Petrov, Nataša: Ilika Vašte (1891-1967). O življenju in delu. — Rast 2 (1991), 278-281.

VELIKONJA NARTE

Bratuž, Lojzka: Narte Velikonja ob stoletnici rojstva. — Koledar Goriške Mohoijske družbe 1991, 109-111.

Buttolo, Franca: Fantastikain realizem v noveli Zanka Narteja Velikonje. (Ob pripovednikovi stoletnici rojstva.) — JiS 37 (1991/92), 32-34.

Glušič, Helga: Pripoved Narteja Velikonje. — V: N. Velikonja: Ljudje in zanke. Gorica 1991, 233-247.

Lah, Andrijan: Ob stoletnici rojstva pisatelja Narteja Velikonje. — Srce in oko 1991, 351-354.

Velikonja, Irena: Narte Velikonja. 1891-1945. — Primorska srečanja 15 (1991), 386-388.

Velikonja, Tine: Naš oče. — Srce in oko 1991, 348-351.

VESEL JO VAN-KOŠESKI

Grdina, Igor: Jovan Vesel Koseski, poet in glasnik slovenske meščanske dobe. — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 271-284.

Krakar, Lojze: Schillerjeve pesmi v prevodih J. V. Koseskega v ljubljanskih Kmetijskih in rokodelskih novicah (1844-1847). — Sodobnost 39 (1991), 971-979.

VIDMAR FRANC-PUSTOTNIK

Dolenc, Janez: Ljudski pevec Pustotnik. — Loški razgledi 38 (1991), 248-253.

VIDMAR MAJA

Žejal-Pavlin, Vita: Pomen rime v pesniški zbirki Maje Vidmar Razdalje telesa. — JiS 36 (1990/91), 235-237.

VODNIK VALENTIN

Szilagy, Imre: V. Vodnik: Ilirija oživiljena in S. Kisfaludy: Hazafiui szotat (Patriotski manifest, 1809). — Obdobje slov. narodnega preporoda. Lj. 1991, 227-232.

Sundalič, Zlata: Pojem naroda v Vodnikovi poeziji. — Prav tam, 209-218.

VOLARIČ-FEO IVO

Volarič, Ivo Feo: Pesnik z ljudsko izobrazbo. (Pogovor z Ivom Volaričem Feom.) Pogovor pripravil Jožek Štucin. — Mentor 12 (1991), 61-63.

VOLKMER LEOPOLD

Potrata, Majda: Basni Leopolda Volkmeija. — Otroci in knjiga 32 (1991), 43-52.

VRAZ STANKO

Jež, Niko, Tone Pretnar: On Vraz's translation of the Polish poetry, folk songs and romantic poetic mythology into Slovene. — Etnološka stičišča 3. Lj. 1991, 17-21.

VUGA SAŠA

Vuga, Saša: Intervju Sodobnosti: Saša Vuga. Spraševal Ciril Zlobec. - -Sodobnost 39 (1991), 116-130.

ZAGORSKI CVETKO

Glej pri Hrast Radovan!

B I B L I O G R A F I J A

ZIDAR PAVLE

Glušič, Helga: Zidaijeve pripovedi o Čarobnem otroškem svetu. — V: P. Zidar: Lev Pink, Muc Brbuc in Kukavičji Mihec. Lj. 1991, 241-246.

ZOIS ŽIGA

Bonazza, Sergio: Sigmund Zois als Übersetzer von Pavle Solarič. — Münchner Zeitschrift für Balkankunde 7/8 (1991), 54-74.

ZOREC IVAN

Hladnik, Miran: Recept mohojijanske zgodovinske povesti. — V: I. Zorec: Beli menihi. 1. knj. Ustanovitve samostana. Lj. 1991, 177-184.

ZORMAN IVO

Gobec, Edi: Slovenski ameriški slavček Ivan Zorman. — V: I. Zorman: Slovenski ameriški slavček Ivan Zorman. Ur. Edi Gobec. Celovec-Dunaj 1991, 11-41.

Glej tudi pri Matičič Nada!

ŽERJALALDO

Čater, Tadej: Pesniški svet Alda Žejjala. — Primorska srečanja 15 (1991), 112-114.

ŽUPANČIČ OTON

Mahnich, Joža: Kaj v Župančičevi liriki je pritegovalo skladatelje? — JiS 36 (1990/91), 105-109.

ANTOLOGIJE

Jutro pozabljenih. Antologija padlih, pobitih, prepovedanih, zamočanih, pozabljenih. Zbral in ur. France Pibernik. Celje, Mohorjeva družba 1991. 318 str.

Str. 9-12: France Pibernik, Pot do pozabljenih.

Panorama suvremene slovenske poezije 1960-1990. Izabrali i sa slovenskoga preveli Luko i Anamarija Paljetak. — Dubrovnik n. s. 2 (1991), št. 2, 3-87.

Prelivanja. Zbornik literarnega kluba iz Nove Gorice. Odgovorni urednik Bojan Bratina Nova Gorica, Literarni klub 1991. 120 str.

Z bio- bibliografskimi podatki.

Vidčevo sporočilo. Slovenska nova proza Izbr. in spremno besedo napis. Aleksander Zorn. Lj., MK 1991. 233 str. (Knjižnica Kondor. 260.)

Str. 215-232: Aleksander Zorn, Opojni časi brezmejne literature.

METODIKA POUKA, UČBENIKI

Bržan, Alferija: Srečko Kosovel v srednješolskih učbenikih zadnjih 20 let. — Primorska srečanja 15 (1991), 543-544.

Cuderman, Vinko: Deseti brat - vprašanja interpretacije v srednji šoli. — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 231-238.

Črnič, Barica, Zdenka Hiti: Vaje iz slovenskega jezika za osnovnošolce. Lj., Krpan 1991. 88 str.

Fičur, Jolanda: Kosovelova poezija v integriranem pouku. — Primorska srečanja 15 (1991), 538-539.

Golob, Berta: Sporočanje (ob DZ za 4. in 5. razred). — Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša. Lj. 1991, 229-230.

— Žive besede. 2. dopolnjena izd. Lj., MK 1991. 83 str.

Grosman, Meta: Književni pouk za učenca. — Prosvetni delavec 41 (1991), št. 18, 8.

Hiša, hiška, hiškica Slovensko berilo za drugi razred osnovne šole. [Pripravili] Berta Golob ... [idr.]. Lj., MK 1991. 126 str.

Hojan, Tatjana: Fran Miklošič in slovenska gimnazijska berila. — Miklošičev zbornik. M b. 1991, 223-231.

Izobraževanje za delo in življenje. Lj., Zavod Republike Slovenije za šolstvo 1991. 3 zv.

1. Sporočanje na razredni stopnji osnovne šole. Delovno gradivo za posvet Teoretična izhodišča so napisali Martina Križaj-Ortar, Vika Slabe, France Žagar. Primere iz prakse so prispevali Danica Zupan [idr.]. 31 str.

2. Sodobne oblike opismenjevanja. Delovno gradivo za posvet. Teoretična izhodišča so priprav. Danica Golli, Milan Adamič, Tereza Žerdin. Odmeve iz prakse so prispevali: Ana Kramarič [idr.]. 31 str.

3. Slovenski jezik v osnovni in srednji šoli. Delovno gradivo za posvet o prenovi pouka slovenskega jezika 36 str.

Vsebuje: 1. del: Nekaj prispevkov k prenovi pouka slovenskega jezika v osnovni šoli so napisali Blanka Čižek [idr.].—2. del: Gradivo za pedagoški delavnici sla prispevali: Boža Krakar-Vogel in Milena Blažič.

Jan, Zoltan: Kosovel pri učencih poklicnih šol ali interpretacija njegove lepljenke Zrcala. — Primorska srečanja 15 (1991), 529-531.

Katalog znanja za zaključni izpitiz slovenskega jezika in književnosti v štiriletnih srednjih programih, ki imajo 560 ur slovenskega jezika in književnosti. Pripr. Vlada Eržen [idr.]. Urednik Tine Logar. Lj., Zavod US za šolstvo 1991. 45 str.

Kordigel, Metka: Branje ali branje. — JiS 37 (1991/92), 75-82.

Kos, Janko: Aktualna vprašanja književnega pouka I — Vin. — Prosvetni delavec 42 (1991), št. 4-11.

Kovačič, Dare, Tatjana Kadunc: Besedna in nebesedna komunikacija v srednješolskem razredu: študija

B I B L I O G R A F I J A

treh primerov. — *Sodobna pedagogika* 40 (1991) 49-59, 156-170.

Kozinc, Alenka: Bralne sposobnosti in sporočanje zmožnosti učencev v osnovni šoli. (Poskus analize, odmev iz prakse.) — *Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša*. Lj. 1991, 239-249.

Kraker-Vogel, Boža: Prispevek k razčlenjevanju učne ure iz književnosti. — *JiS* 36 (1990/91), 223-224.

Kraker-Vogel, Boža, Elizabeta Črnič, Renata Čampelj: Pouk književnosti v očeh učiteljev in učencev osnovnih in srednjih šol. — *JiS* 37 (1991/92), 37-40.

Mohor, Miha: Razvoj slovenskih osnovnošolskih glasil in mentorstva v njih. *Mentor* 12 (1991), 67-76.

Nadaljevanje iz prejšnjega letnika.

Mohočič Lipanje, Nives: Kosovel in osmošolci. — *Primorska srečanja* 15 (1991), 539-541.

Moljk, Fanči: Vesela šola slovenščine. Lj., Zavod RS za šolstvo 1991. 117 str.

Morovič, Marjeta: Srečko Kosovel ob delu z nadarjenimi učenci. — *Primorska srečanja* 15 (1991), 542-543.

Mrvar, Jelka: Dve poti do Kosovelove slutnje (pedagoški eksperiment). — *Sodobna pedagogika* 40 (1991), 189-194.

Slabe, Vika, Olga Kunst-Gnamuš: Skladnja. Gradivo za diferenciacijo jezikovne vzgoje. Lj., Zavod RS za šolstvo in šport 1991. 97 str.

Dopolnilo k učbeniku Slovenskijezik 5.

Skufca, Jože: Učenje slovenščine med počitnicami. — *Rast* 3 (1991), 82-86.

Jezikovne počitnice koroških otrok v Novem mestu.

Štrancar, Marjan: Kosovelov Kons. 5 — še vedno izziv učencu in učitelju. — *JiS* 36 (1990/91), 225-234.

Žagar, France: Slovenska slovnica in jezikovna vadnica. 6. dop. in razš. izd. Mb., Obzorja 1991. 350 str.

Dodano poglavje Sporočanje (str. 327-346).

— Ustvarjalno pisanje in književne delavnice. — *JiS* 37 (1991/92), 86-89.

Dodatki za 1989-1990

JEZIKOSLOVJE

Čemigoj, Boris: Nemško-slovenski strojniški slovar. = Deutsch-slowenisches Wörterbuch für den Maschinenbau. Lj., Fakulteta za strojništvo 1990. 268 str.

Priestly, Tom: 'Our dialect sounds so stupid'. The importance of attitudes to so-called sub-standard lan-

guage codes as a factor in the (non) retention of Slovene in Carinthia, Austria. — Fourth international conference on minority languages, II: Western and Eastern European papers. Clevedon, Engl. 1990, 135-148.

Salnikov, Nikolaj: Die slowenische Frage: Sprache und kulturelle Identität — Nationalism in literature-Literarischer Nationalismus. Literature, language, and national identity. Frankfurt 1989, 335-346. (Scottish studies. 8.)

LITERARNA ZGODOVINA

Detela, Lev: Slovenska literatura v svetu. — *Dom in svet Zbornik* HI. Mb. 1990, 169-177.

Pibernik, France: Medvojni Domin svet (1941-1944). — *Dom in svet. Zbornik* m. Mb. 1990, 47-56.

CANKAR IVAN

Šundalič, Zlata: "Kurent" kao prošlo u sadašnjem. — *Zbornik Pedagoškog fakulteta. Humanističke i društvene znanosti*. 2. Osijek 1990, 149-161.

ČAMPA IVAN

Dular, Jože: Meškova pisma Ivanu in Meliti Čampa. *Dolenjski zbornik* 1990. Novo mesto 1990, 253-258.

18 pisem iz let 1940-1943.

ČOP MATIJA

Rogulski, Piotr: Galicyjscy korespondenci Matii Čopa. — *Przegląd humanistyczny* (Warszawa) 34 (1990), Nr. 10, 139-140.

DULAR JOŽE

Glej pri Čampa Ivan!

JARC MIRAN

Godrih, Igor: Malo znana in neznana Jarčeva pesem. — *Dolenjski zbornik* 1990. Novo mesto 1990, 249-252.

"Jazz-band" in "Iz cikla: Pisma Tebi. b."

KASTELIC MIHA

Glavan, Mihael: Miha Kastelic. 1796-1868. Pesnik, urednik Kranjske čbelice, slovenski kulturni preroditelj. *Ivančna Gorica, Turistično društvo* 1990. 32 str.

MEŠKO FRAN KSAVER

Glej pri Čampa Ivan!

MINATTI IVAN

Spasov, Aleksandar: Samostoen, avtentičen poet - Ivan Minati. — *Sovremenost* (Skopje) 40 (1990), br. 3/4, 89-94.

Islo v: I. Minatti, Termitnik. Skopje 1990, 5-12.

B I B L I O G R A F I J A

MODERJANKO

Moder, Janko: Pogovor z Jankom Modrom. Pogovarjal se je Stanko Janežič. — Dom in svet. Zbornik HL. Mb. 1990, 19-39.

VODNIK VALENTIN

Kos, Janko: Valentin Vodnik. Lj., Part. knjiga 1990. 222 str. (Znameniti Slovenci.)

METODIKA POUKA, UČBENIKI

Fatur, Silvo: Brvi, ne mostovi. Lj., Zavod RS za šolstvo 1990. 70 str.

— Književnost. Učbenik slovenske književnosti v srednjih šolah z italijanskim učnim jezikom = Libro di testo per la letteratura slovena per le scuole medie con lingua d'insegnamento italiana. Mb., Obzorja 1990. 204 str.

Opipovednih položa
zananje perspekti
ovedovalca in njeg
a površinsko struk
turi in na dramati

S i g i ? I
« e s cm
f ^ B - s l
S i E r 2
HIP
SISLI *

HaftS
iBifl

a y.
| t i s f
l s f
S. =2
l i l i j i
m 8 l i l §

. S " S E F
S S 3 "
g a s "

8 i 1 1 n I "
g.» q s: g w
3 c 1,2 s s: s a
s e ~, g or
1 1 1 1 1
s; i i t R Î
g. s g i g ^ . TS
p" s 1 1 2 3 'H
i 8; B s

ï ï I'
5? B f - B < 3
s, í I g JL y:
f I - i
S ta <
8 a ï - i i I ss

m
- cf.